

17RS1

اِنَّ مِنَ الشَّعْرِ الْحَكْمَةَ وَاَنَّ مِنَ الْبَيِّنَاتِ لَشَهَادًا

دیوان فارسی

بنیاد غفران آب نواب محمد مصطفیٰ خان آدیلوی تخلص بہسرتی دربار سی شریفہ درختہ
رحمۃ اللہ علیہ

نسب فرمایش خلف الصدق حضرت مصنف جناب حاجی محمد اسحق خاں صاحب
رئیس جہانگیر آباد ضلع بلند شہر دہلی

۱۹۱۵ء

مطبع نظامی پریس

نظام الہی پریس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لغزنی پانسیم ایچ ز رسل و قبلہ
 مجھو ہم ز خود شتن فریاد سالک را
 چو کشتی آتش عشق انہی طبع بگسل
 منم آن نمے پروا کہ در سجد ز ہم ساغر
 تو ای افسرہ جان اہدیکے در بزم ندان شو
 پیشہ با اصول نالہ ہاموزوں ز ما خواہی
 صبر کی کردہ ام و دیو خوش غمخوری ایم
 بیای خوشنوا مطرب کہ ما را ہم بختیانی

کہ غیر از شوق دیدش ہولے نیست دوا
 کہ ہ بسیار بار یکست و پیش است ہنر ہما
 کہ دریا سخت زرف آؤ نظر ناگست ساحل ہما
 دہم بیا یاد او عشرت خلوت بچل ہما
 کہ مینی خندہ برب ہا و آتش پارہ درو ہما
 نمک ز آسین شال بر چرا جہانے ہما
 بیاتما حل کنم امروز از ہر باب مشک ہما
 کہ یاراں و ہوا می کہ چہ بہ ہند ہما

<p>گر زیدم حسرتی چون شربت و عایم می خورد فاو جہ الثانی تمم دار فہن ثم ناوہا</p>	
<p>ای فیض تو بچشودہ زبانہا بہ بیانہا در پردہ چو بودی ہمہ در کتم عدم بود کل یافتہ از جلوہ گل حسن و جمالے دل از ان شرفش بہت کہ منزل گہ یار است وصل تو بہار من بہ ہجر تو خستہ ام سود اگر باز در رضا شو کہ درینجا در گلکدہ عشق سحر رستم و دیدم در رگبند عشق چہ حاجت بدلیل است نالیکن شوریدہ دالان از مہر ذوق است</p>	<p>حد تو فرو بستہ بیانہا بزبانہا انہر تو روی تو عیاں گشتہ ہما نہا اشباح منور شدہ از لمعہ جانہا از فضل کلین بہت فضیلت بمکانہا دیگر نشناسم چہ بہاراں چہ خزا نہا یک سو دکنہ جہر و صمد گونہ زیانہا در زمرہ مرغان بسیر نوک سنا نہا در ہر قدم بہت ز صد گشتہ ثنائہا قصہ بگوید غیر فنا نہا ز فنا نہا</p>
<p>گم گشت در انجام بہ پیدای ہوت وز حسرتی خستہ ہمین بود گمانہا</p>	
<p>تمہید بر ریادر دوے شیخ شہر مارا انداز از عشق نہانی اشب ترانہ خواند</p>	<p>امروز ساغر می خوردیم آشکارا بشری لکم و طوبی یا ایہا السکار</p>

در عشق نوجوانی از دین دل گذشتیم
 نشکفت گر سخور هر جا غریز باشد
 ای قوم عشق اخفا شرط می و سماع است
 در بیت حزن تا کی از خویش دور بشام
 امشب کم از قیامت هنگامه ندیدم
 نه مستی شبانه لطف صبح نبود
 در دهر جز خرابات جاع و گریانی
 آه از تغافل او آخر ضرورت افتاد

از اسلام گوید پیران پارسا را
 نیکو نگاه دارند مرغان خوشنوا را
 لا تشنه بواچهارا لا تشنه بواچهارا
 بروی باد بکشا گیسوی مشک سارا
 فردا مگر به پیغم دیدار آشنا را
 پیر منال مگر که این نکته گفت مارا
 آنجا که خنده آید بر پاوشه گذارا
 که رازهاست پنهان محسوم کیم صبارا

خوش طره آتش هست سینه حسرتی را
 یا ایلتنا وجدنا من برقه مشرق را

صبا پیام رسان آن نگار رخسار را
 بروز حشر ندانم چه عذر خواهد گفت
 رسم بکوی تو اما بساعتی که نهد
 مجوز در عیال از عتاب ترک هوا
 بجز امید که ایمان عشق کیشا نیست

که بهر نشست اقامت درین عیال مارا
 کس که دوست ندارد وصال زیبارا
 بشاخصایر چمن اسشیانه عشقار
 که آتش نیرد خلاء عشق را
 کس که دوستی دل دلچسپا را

<p> بگوش غیبت از خود گذشته نیست هلاک معجزه شیوه جمال تو ام ز خاک کویتو بخشم بر آورد و انم مرید پرستان شو که از اطاعت او رواست منع من از ناله ارتواست عجب زنگس محمود است خود داری هزار شکوه تلخ مرا نسود و بردی </p>	<p> چه ترهات ندیم و چه پسندانا را که هم مزاج نمود است پیرو برنا را قلک که گل بچمن داد و لاله صحرا را گریز نیست جوانان باده پیارا را بکشم شاه باغ غنایب شیدا را حجاب و شرم کجا مست بیجا بار را بگو بگو ز که آموختی مدارا را </p>
---	---

<p> معانی از در دیوار حسرتی میخیت دمی که خامه گرفت بدست انشارا </p>	
--	--

<p> ساقی ز تصرف بقدر ریخت شراب را گشت خبری می طلبی مفت تو در نه تا دیده نه بندی نه توانی که بی بینی دمی سوخته این سخن بخت بمن گفت و رگ ریه اگر اشک چکد دیده بشویم از بیم فغانهای جگر سوز شب وصل </p>	<p> مطرب بفسون خواند ز هر گوشه اثر را از قاصد ما باز مجوس هیچ اثر را آس جلوه که مشهود شود اهل نظر را کز آتش دل خشک کنی دامن تر را پاک از رخ فریاد کم رنگ اثر را صد زخم بر لب شکند مرغ سحر را </p>
---	--

	ای حسرتی از عیب کسان چشم پوشی بکاین شرط نخست آمده اظهار هنر را	
برم صد خرمین گل نذر سر مهند و بخار را بخلوت بشنود افسانه خواب زلیخا را که طبع نازک او بر نیتا بدتفاضا را حکیم مغوی بایکش یداین ممتا را که چو کشتی رسیدی دیر میگفت دریا را خیال صحبت مجنون بخاطر هست لیلی را نمیدانم که از سی چیت لذت گیر و ترس را بصیانهای پنهان بخش طاعتی رسوا را		اگر زان طره مشکین صبا بو آورد ما را بدین اندیشه کنوی هم کسان در طبع فت وفای وعده او از ره مهر و وفا شمر فلاطون فطنتان از راز گیتی بیخبر فرستند عقلم با صبا باد استان آن ملک ماند به نوفل گو که خود را بعد ازین تقدیر کمتر ده نه بیم محسوب نه خوف قاضی نه غم فروا بچه صمد صا حبه ای میگفت با داری
	بگوش پند فرما حسرتی دارد جواب ما بمال نسبت که یا با هست حرف پند فرما را	
کوئے تو خوشتر از وطن خود غریب را ناصح ملامتی مکن این ناشکیب را رنجور میکند به نگاه طیب را		بوئے تو به زلفه گل غم دلیب را باحسنش این جنون که تو بینی تحمل است دیگر ز حال خسته دلانشش مگو که او

<p>دلدادہ ایم شاہد ز اہد فریب را جان خروش طالع شورش نصیب را</p>	<p>دارستہ گشتہ ایم خوش از طعن ہائے خلق با و آورد و بوجد و بس آرد و قبر</p>
<p>لطفش بہ بزم دلکش و حسرتی کشد چوں بوی گل بہ باغ بر و عذلیب را</p>	
<p>ایکے کنی شاد تر خاطر خوشنود را خیز و بیس جلوہ گر آتش کے دوور را جان الناک را خاطر خوشنود را بندہ خود بندہ گر و خسرو و محمود را لذت و یکہ بود ز خم نمک سہور را</p>	<p>خیز و نشاط بدہ جان غم اندوور را شعلہ عشق آمد و برگ ہوس پاک بخت باز بغیرم فصل رتبہ پیشیت کیست فوج نیامد بکاخیل نیاد و بار خندہ چہ خوش شیلوہ ایست از پیش خشم و عتاب</p>
<p>حسرتیا وحش و طیرمانہ ز پرواز و سیہ ہاں ز کہ آموختی نغمہ واوور را</p>	
<p>می در آدینہ بہ از طاعت آدینہ ما جلوہ دار و اثر صحبت ویرینہ ما جامہ نازک تو خستہ پشینہ ما می نیرنہ و بجوے خر قہ پارینہ ما</p>	<p>ہاں فریبت ندہد خستہ پشینہ ما وے قیاب مدوام و مجلس جایافت چہ توان کرد کہ خیاط قضا و خست بہم رفت آں ہم کہ بہنجانہ گر و میگردیم</p>

<p>دلے آنکس کہ بود در دل او کینہ ما میتوان دید مثال تو در آئینہ ما</p>	<p>در حرم دل اصحاب صفا جاداریم بسکہ رفته تو بود پیش نظر ہر ساعت</p>
<p>کار ساقی و معنی ہمہ میگرد و حبیب حسرتی بود عجب صحبت و دوشینہ ما</p>	
<p>گویا شناختی نگہ عاشقانہ را از گل پیالہ خواہ وز بلیس ترانہ را در دست من سپار عنان بہانہ را گو برق سوز و باد بہر آستانہ را تسلیم او کنم بمکافات خانہ را</p>	<p>بر تافتی ز مار خچول مہ یگانہ را خلوت خوشست میان قی و طرب ز بزم را آسودہ شوز کشکش وصل بوالہوس ای غنایب جاسے تو در خاطر گل است اورا اگر بخانہ من آور دے</p>
<p>کو حسرتی کہ مطرب آں بزم حسن خیز امشب بخواند این غزل عاشقانہ را</p>	
<p>شاد میازم بہر نوسے دل ناشاد را بر سر آہن دلاں زن و شنہ فولاد را بعد عمرے یافتم این دام و این صیاد را ہر کہ برخوں ریزیم راضی کند جلا د را</p>	<p>گاہ لطف تو بیا و آرم گمے بیدار را یک نگاہ گرم بہر جانگدازاں بس بود جانم از نام اسیری تازہ میگردد کہ باز خونہای خویش بچشم مزداں خدمت باد</p>

<p>حسرتی این تازه گل دست باد صبحدم ارمغان ساز یارانِ جہاں آباد را</p>	
<p>بصدر شیخ نشاند بالتماس مرا ایں ماہ رخاں آشکاف آئین است بجنگ رفت و رفتہ بصلح از پئے او و گرد اے پری در نظر نمی گنجد با بروے محبت نگر کہ بہ نشاند رقیب اگر بدرت یافت جاز جازوم کجا شد آنکہ فلاں محرم قومی آورد</p>	<p>شراب پیر مغال می کند بکاس مرا گرفتیت ز آرایش لباس مرا عقاب یار چناں کردنے عواس مرا کہ دادہ اند نگاہ اداس شناس مرا فراز مند دیبا بایں پلاس مرا اسید ہاست بعشق قوی اساس مرا بہ بزم خاص تو نہاں بالتماس مرا</p>
<p>چو حسرتی ز رہ ننگ جام زہر کشم نظیر خویش شمار دجو بونواس مرا</p>	
<p>ایں لالہ کہ رست از گل ما ای کردہ دل تو مان فراموش کوشتی می کہ جمع ہستند از اختر پترہ دل بجان بود</p>	<p>داغیت کہ بود در دل ما جز یاد تو نیست در دل ما دیرا نواں بسا حل ما شد چشم سیمہ مقابل ما</p>

خوشر بود اند هزار زیور میزم ز غیرت اربابیند بستند طلسم دهر فانی تا در وی معرفت کشیدیم	شمشیر بدست قاتل ما پروانه بشمع محفل ما از نقش خیال باطل ما آسان گردید مشکل ما
شب حسرتی از تکه اش شوق فرسود چو کلک انال ما	
ساقی بیا که تا بنگدم نقاب را روشن شود حقان گیتی ز نور او بنمودست هراچند به پیمان و اشته لبکن طلسم خویش و بر افکن بنای غیر و البته است راحت ما و عس هم تا آن شعبه بنون نزنند راه عقل تو	این رنگ و بونود جهان خراب را بنگر صفای جوهر لعل مذاب را من بعد آفتاب بگو آفتاب را در جلوه آرشا هر زریں قباب را یارب گذر بدیده ادب و خواب را و غنمت و صلاح بس کن شباب را
او خواسته است باده و ما توبه کرده ایم کو حسرتی که حیل بود اجتناب را	
پیمان زیاده دل حسرت کباب را	ساقی چو سر کشود سبوی شراب را

<p>در پیش داشتیم سوال و جواب را امید زینهار مکن فتح باب را پیش آمد سیاهش و افراسیاب را ساقی بیار ساغر صهبای ناب را یعنی که کم دهند بمستان شراب را</p>	<p>ناصح مرغ گرسخت بجواب ماند دیو میدنفس اگر نیست رام تو بر لطف کین بند دل نیک یاد گیر و اعطای بیم حشر لبه دل ملول کرد پیمود جام کم نگلی بر خراب عشق</p>
	<p>ما حسرتی ز شیوه غالب گرفته ایم آه میختن بباد صافی گلاب را</p>
<p>مرقع آهوی حرم کرد سپهر کشت ما ناز مکن بچوب خود خنده مزین برشت ما کوچه غیر و کوی یار دوزخ ما بهشت ما باد شود ببارغ ما آب شود به کشت ما کاش بر بندن مرگ بهره زنگ و خشت ما شاد بهیچ میشود وسیع و فاسد شت ما</p>	<p>منع جفا رضایان حیف ز سر نوشت ما کیست بول حقیقت چون نبود ترا عیال خانه ابتلا باد از بس زانموده اند حمیت او به روش پرورش همی کند و ده که ز مار و انشد کار کس بر زندگی صرفه چرا کند بجور از غم عذر فارغ است</p>
	<p>مهر عشق حسرتی پاک نترد از ورق هر چه بجز مجتنبش بود بسر نوشت ما</p>

<p>مها فی رقیب بجا کرده ایم ما با عجز حساب دعا کرده ایم ما شورش بقدرت کجا کرده ایم ما غنی عجب بکار صبا کرده ایم ما با اهل دیر ربط چسب کرده ایم ما از شام تا سحر گله با کرده ایم ما ہے ہے ندیدہ کہ چسپا کرده ایم ما عنقا شکار گشت و رہا کرده ایم ما</p>	<p>مہاں بایں بہانہ ترا کرده ایم ما بر بیدریغ بخشی ساقی شگفت چسیت ما با زمانہ لب ساقی چسیدہ ایم آں بوی جاں نواز بجائے خریدہ ایم چول شیوہای صومعہ از دل نمیرود نگذاشت رشک غیر بدل لذت وصال از کار کو کہن بشگفتہ فتادہ از دام ما چہ دم زنی امی صید مختار</p>
---	--

دستی کہ بود در گروند حسرتی
 گستاخ تا بہ بند قیاس کرده ایم ما

<p>دل را بیک کرشمہ فروشد کسے چرا چوں من بہر نہ عمر فروشد کسے چرا از کائنات چشم بنپوشد کسے چرا جان را بیک نظر فروشد کسے چرا با ساکنان دیر بخوشد کسے چرا</p>	<p>چشم از ہزار ناز تو پوشد کسے چرا با شاہد و شراب بخوشد کسے چرا گر شاہد و شراب بود در نظر و گر چوں پیش ازین بسوختو تاب نظارہ نیست از اہل خانقاہ دل افسردہ گشتہ است</p>
--	--

عجب قیاب خویش نباشد کسے چرا	اظهار عیب او بود اظهار عیب دوست
	چوں از شراب محترم حسرتی دگر
همراه غیر باده ننوشت کسے چرا	<p>افتاده رشتے از لب ساقی بجایم ما گلستانہ نہ بطاق و صراحی نطق گیر فالے ہمیز نند بہم ہد ہد و صبا صد گونہ ہمد رفت و دمی رام باشد آں دم مگر ز شور و شرما خبر نداشت رسم زمانہ دیگر و انداز ما دگر ساقی بباوہ جادوہ مارا نشان دہ نہ وام خوش نہ دانہ خوش اما ز اتفاق در پختگی حلاوت اوتا کجا رسد</p>
	ما حسرتی زباوہ شیراز پیچودیم
ای بیخبر نہ لذت شرب مدارم ما	<p>جاں یتن بیدم ترانہ ما غم ز دل میرد فسانہ ما</p>

روی لوزانی ترانانم صد صنم را خدا پرست کند ستیع رزم فغم میباید ملک نیمروز میبارد دیگر نیست داوری با چرخ بر زمین جستجو ز یخرویت تولیشن را نکو نگهداری الحذر الحذر ز عشوه غول	مهر گشت در زمانه ما حسرت عیش جاودانه ما نخچه هاست در فسانه ما رشک بر عثرت شبانه ما گرترا آورد بخانه ما بر فلک هست آب ودانه ما آتش هست در ترانه ما در بهشت است آشیانه ما
---	--

راه باروت میزنند امروز حسرتی نظم جاودانه ما
--

حسن تو شکر ترانه هارا مرغان چمن بشوق کویت آخینه ثوابت سپهر است در خانه ما چسب انبیا فی افروخت چو رشک دلم شمع	عشق تو نمک فسانه هارا آتش زده آشیانه هارا از حد چه بری بهانه هارا ای داده بباد خانه هارا افشانده نیاں زبانه هارا
--	--

جویای طریق بے نشانی هم گزشتود چگونہ گویم گویا طعش فتاده درین	وز لبتند نشانه هارا آغشته بخون فسانه هارا بر چیده ز دام دانه هارا
چوں قول تو حسرتی متین است عارف شنود ترانه هارا	
ستم ز شوق باده مدہ بیشتر مرا زال عشق خویش از همه پوشم که مدعی راز نهفته گفتم اگر سا قیام رخ خیزم برای طاعت و افتم بپای خم آزار آستانه نشینان نخواستند بلبل بگل رسانی و پروانه پیش شمع	ترسم ز وصل و بهر بنانند خبر مرا شاید بسوی یار کند نامه بر مرا می گفتمت که باده مدہ این قدر مرا دل تیره میشود ز سر و رخ سحر مرا بروند در حیریم ز راه دیگر مرا کاهے بسوی خویش بخوانی اگر مرا
سازم نثار آبله پایان راه عشق ای حسرتی دهند چو گنج گهر مرا	
ریشے عجب از ناوک شرکان تو مارا آشفگی خاطر ما چاره ندارد	عمر ابد از چشمه حیوان تو مارا دل جمع نگر دید ز پیمان تو مارا

<p>دریغ و خم طره تشویش مرا فکند این قدر گل آیینخته در کام عدو کن شوریده دماغ و سبک انداز کسبست خاموش که مارادیت این بسکه شمارند</p>	<p>آشفته گی زلف پریشان تو مارا عهدیت بشمشیر و نمکدان تو مارا اندیشته افتخاست زور بان تو مارا فدای قیامت ز شهیدان تو مارا</p>
--	---

<p>با حسرتی شیفته ارباب خرابات گفتند که عشقه است بدیوان تو مارا</p>	
--	--

<p>حرف الباء المکسر</p>	
-------------------------	--

<p>سحر حشر عذاب شب بهر آن مطلب تو چه بودی و کجا بودی چون افتادی صدقات و عیب تو در بیان هر توبست دلش عشق چه داند بچه کار است حبیب گل نه نام ورتی چند بهم آمده الیت خوش نیاید بره عشق مرا استمداد شیوه اهل هوس نیست فغان بخش چسیت</p>	<p>عشرت دادی پر خمار زبستان مطلب جوهر پاک خود آلوده عصیان مطلب کم مکن قدر و بدر و انده نگهبان مطلب رشک اغیار این جلوه پنهان مطلب گل چو در شهر ندیدی بگلستان مطلب قول خویش معنی و قول خویش الحان مطلب بانگ اسلام ز کاشانه گبران مطلب</p>
---	---

کام در بخش هوس آمده از عشق بجز	عیش مخصوص کجاست زایمان مطلب
<p>حسرتی یافته ذوق و زانطیری جویی نیشکر حاصل مصراست ز کنعان مطلب</p>	
<p>سحر بهر دل افزوده ام امشب بزم خمر بین گرم التفاتی دین یقین که نه گدازد گرمی نگه سم عجب نباشد اگر روز من سیاه بنود نه آن روز جزا ماند و نه باشد گور نه پند که وارثی ملاتش ناچار</p>	<p>هزار عشرت نور روز کرده ام امشب سپاس طالع فیروز کرده ام امشب نگه بروی نظمه سوز کرده ام امشب خیال روی دل افزوده ام امشب چه گویمت چه شبیه روز کرده ام امشب خیال بهجو بد آموز کرده ام امشب</p>
<p>تو حسرتی بجز و نیز آستم نه کنی که من بجان غم اندوز کرده ام امشب</p>	
<p>حرف الباء الفارسی</p>	
<p>پادشاه زار و دینست نجیب چو روز شکر گذشت نیم شب به تو</p>	<p>بروی لاله و گل می کشیدنت نجیب کنون درم طرب دارم دیدنت نجیب</p>

<p>زالاله دیدن لاله گرت هواست بخواب هماں فروغ که رفت از رخ مه و اختر سے مغانہ بخش زلفِ عجزیں بکشا سحر زباده گذشتن چه مایه بدتی است نقاب از رخ گل پر کشید باد صبا</p>	<p>بهار قدرت صانع چو دیدنت محسب بروی لاله و گل درو میدنت محسب بریزش ابرو صبا درو میدنت محسب زباغ صبح گل عیش چو دیدنت محسب نواے دلکش بلبل شنیدنت محسب</p>
--	--

دوم صلوة و صبر و عیست حسرتی بر خیز
 بنعمت دوهماں گر رسیدنت محسب

حرف التاء

<p>کله از ماندن کویت بیجاست از غم زیست بجای آمده ام آنکه بخیاب بود چشم من است او چو برگه غریباں آمد من نمی ترسم ازال گردش چشم گر جفا ها نگذارند بتاں</p>	<p>که من از جان تو انم برخاست یارب آں قاتل سرچم کجاست و آنکه بیدار نشد طالع ماست بهر تعظیم قیامت برخاست گردش چرخ سیاه و چه بلاست بگذارد ید که ماییم و خداست</p>
---	--

<p>آرزو مند جفا نیست عرو حسرتی اینهمه نو میدچراست</p>		<p>ناله بدل هر چه بود صحبت درویشا نیست آینچه خواهند و بیا بند نخواهند آزا روز کرده است شب تار سیاه روزا نما خشم است اینست هم شمشیت ایشان شرف گوهر خود را چو رعایت کردند بر در خلوت شال پائی تنها می لرزد مخروش از جزای عالم بالا دارند یعلم الله که شقی نیست مجلس ایشان ناله تکلف بود اندر کف رفت حق زود بینید که محروم جهان گردد</p>	
<p>حسرتی دور مدال گرفتک سایم سر سر من خاک ره حضرت درویشا نیست</p>		<p>دور سپهر گردش چشم بیا کیست</p>	

<p> طرز نگاه و سوسه فرما گواه کیست ز گس فریب خورده چشم سیاه کیست آس برق را سحاطت با گیاه کیست ای هم نفس بجوی که این گمراه کیست لب بر لبم بنه که بدین سونگاه کیست با غیر برقرار گذشتن گناه کیست </p>	<p> من خود گویم اینکه تو میترسی از رقیب پیونده یک نفس مرده بر جسم نمیزند بلبل در آتش از گل و شبنم ز آفتاب آید برنگ سره گل در دماغ و چشم هر کس در چشم عسوه فشانست بجاالتی است از شوق جان دهباده ندادن گناه من </p>
<p> بر خاک حسرتی کند و هر که ز اهل دل گوید که این خسته زین غنی ابجا کیست </p>	
<p> در نه هر پرده او پرده بر اندازی هست آنکه در فصل خزان فرم پر دانی هست عین من نیز ترا محرم و هم از می هست مرغ بسل شده را سر پر دانی هست مانگینم و نگویم که اعجاز می هست که دیس گلکده هم مرغ خوش آوازی هست شوخی شیوه تو پرده بر اندازی هست </p>	<p> مطرب بزم بهنجار نو سازی هست در هر آغاز برایش چه قیامت آرد رازت از فاش شود و عریه با من تلخی کار هست نه با ندازه طاقت باشد لب جان پرور او هر چه که دارد دارد ناز چنداں مغروش ای چمنستان عراون فاش شد راز زب طافتی دل چه کنم </p>

<p>هستم پس که ترا شیفته خود خواهم خواجه را شوق نظر بازی و من می ترسم صعده و سبزه قناری شبازی هست که درین جمع حریفی قدر اندازی هست</p>	
<p>نه هوای دل و کاشن نه ملائی ز نفس حسرتی در دل من حسرت پرورانی هست</p>	
<p>آل نور چه گویم که کجاست و کجایست در ابل خرابات ره و رسم ریاضت آشفتنی طره او کار صبا نیست در مرتبه غیب نه نه نه نیست مطرب بطلب بلبل اگر فتنه سر نیست هم تیر ندارد پرده هم آه ریاضت جز آل رخ نورانی اندیشه نایست و اماندگی از سعی روانیست و ایست</p>	<p>چیز بجز از نور خدا جلوه نایست پوشیده خورم باوه و آهسته کم جد این کار بویست که خیزد ز تیر دل تمیز من و تو شده از روز تزلزل کاشانه بیارای بهار از چمن رفت صد شکر که با طاق آزار نداریم اندیشه چیز بصر نیست اگر هست که بام بلند است کند و گراور</p>
<p>از حسرتی و وصله او چه سراپیم شود و علی وار و آشفته نایست</p>	
<p>دلانت که معشوقه من نازدانت</p>	<p>ل جوهر تو از لطف تو چو یازدانت</p>

<p>بر شمع حسد چیت کجا شعله کجا برق از بسکہ بار باب ہوں کار فتاد است از مردن خود نیست غم اما غم انیت دشن لبخن آمدنت خواستہ گوئی در چارہ او کوش کہ دیوانہ ات امروز</p>	<p>پروانہ تو شکر کہ پروانہ زندا نست ہم عشق مرا جہنم ہوں و از زندا نست گویند کہ معشوق تو اعجاز زندا نست قدر نگہ چشم سخن ساز زندا نست از نگہ گل بوی ترا باز زندا نست</p>
--	--

از بیم تو شب حسرتی نثار ہی کرد
زین گونہ فغانا کہ کس آواز ندانست

<p>از پے صید تو صد دام بہر جاے ہست سر سری بود طلب وعدہ واثق فرمود اندریں بزم لعنوان ادب باید برست ناصح و ساد گیش ہیں کہ بمرے بشت تہمت طرفہ بیزم تو وعدہ و بر من بست ایں قدر بار تعلق کہ تواند برداشت</p>	<p>جرم من چیت مرا نیز تمنائے ہست یشناسد کہ کہ احد تقاضائے ہست ہر کجا انجمنہ انجمن آراے ہست کہ خطابش یکے ہست کہ خود را ہست کز رہ شید و ریایم سر صہبائے ہست آہ از من کہ دے ہست تمنائے ہست</p>
--	---

کیست کایں مژدہ برد و معتقدانِ اورا
خلوت و حسرتی و شاہد رعنائے ہست

<p>کاش دانند که مارا چه تنای هست نقح یاسمن و نکمت صبا هست اندر طن دل من و لوله فرمای هست قطره راسهل میندار که دریای هست جز خرابات که آنجا همه ارجای هست منظر باش اگر تاب تماشای هست کار من با صنم حوصله فرسای هست النفات تو که مانا بدار ای هست</p>	<p>غیر بگنجینه از متقل و غوغای هست شب چه رفته است دین من که در کوچه هنوز ناصحا منع برونت چه از خوا مدد داد خار را خوار نگیری که گلش در جیب است جایم تنگ بهر جای زرسوائی من شجر طور کجا و ثمر افشانی کو جام درد دست و نیارم که خورم یا ریزم اضطراب دگر افزود دل شیدا را</p>
	<p>دوش سیفت و لعل لب او گل میرنجست حسرتی نام مرا عاشق شیدای هست</p>
<p>ترسم که محو خلد نموشد که شرابست کایں آب ز دور است و نزدیک شرابست دیگر نشناسم که چه لطف و چه عتاست شوریده سری شیوه اربابش با بست هر حرف مرا از طرف دوست چو است</p>	<p>زاهد که با کار چنیں از می نابست رخسار زخوی ترشده غنیر چه بینی دائم که بهر شیوه دلم میرو دانه دست پیرانه سرو و لوله کار است و گرد هر کس نه شناسا روز است و گرد</p>

کافر بهشت و مسلمان بهشت	در آتشش غیر من از شرک در آتش
	ای حسرتی این شهو در آفاق که باید مدرش ز نطقت بزبان و بکتابت
آهنم زمان صحبت جانانه خوشتر است گوی که خالقه از میخانه خوشتر است دیوانگی ز مردم فرزانه خوشتر است با آفتاب صحبت پروانه خوشتر است اخلاص تو بمردم بیگانه خوشتر است رود و سرو و داده و بهیانه خوشتر است	در دهر مطرب می و بهیانه خوشتر است ز یاد بر غنچه کشدم سوی خویشتن بالو علی بسازند باقیس ای جنوں تامر شمع شهر غنقا بر آورد یاران آشنا لوقا انتحال کنند و اعطای خوشست جمله نعیم خال و لک
	نه صرفه تاز شو که ز پالغیر پاک نیست ای حسرتی خراش متانه خوشتر است
نگاه به نامر مرگان ضرورت خدا از صحبت نادان ضرورت نورش آب پیاپی ضرورت کنار چشمه حیوان ضرورت	نشان الفت نهان ضرورت مرا فرمود ترک عشق و انا منده و سکه پایان ضرورت نشان بختم را تربت من

	<p>به پیش رفتنم نهان ضرورت بشنم مشتاقان ضرورت مرا آرایش یواں ضرورت حکایت هائ ترکاں ضرورت مسلمانان غم ایماں ضرورت</p>	<p>خند واجب بود از چشمم بدین بود با کون آرایش که گل را بود بادی مبادا نکته چینی نیاساید ولم بیدیشه اشب نگاه کافرش غارت گرفت او</p>	
	<p>شنیدم حسرتی ببل صغیری صغیری چند در بستان ضرورت</p>		
	<p>مینالم و ناله را اثر نیست آخر زدم شکسته تر نیست هنگام تراوش جگر نیست نویست که کمتر از سحر نیست و عشق تمیز باد سر نیست دستور ترانه و گر نیست در بزم تو رغبت گد نیست می بینم و طاقت نظر نیست</p>	<p>بیتابم و یار را خبر نیست بر طره پرشکن چه نازی آغاز محبت است ای چشم در خاطر صاف صبح خیزان در آنجنت بسر رسیدم بایم و فغان که در محبت با آنکه گریز نیست از تو چشمم بد دور از جمالش</p>	

<p>ہر چند کہ آہ را اثر نیست ہر چند کہ سرو را اثر نیست</p>	<p>ہنگامہ فروز بزم عشق است سرایہ حسن بوستان است</p>
<p>یار الہم اندوہ بزم شعر است افسوس یہ حسرتی خبر نیست</p>	
<p>مست ناز است برش بخود ہشیاری کیست خویشتر را بشناس آئینہ دوار می کیست صوت مرغ چمن و مرغ گرفتاری کیست وقت دل خمش کہ دریں کار دودکاری کیست لب کلہ ز یکے چشم گہبار می کیست اندیں شہر مگر خانہ خنثاری کیست سے سہرا نہ کہ دلدادہ و دلدار می کیست دانہ البتہ بیاید کم و بسیار می کیست حسن یوسف چو فروشنده خریداری کیست</p>	<p>پیش اوقدس در تہ اعیاری کیست یا در آئینہ ہیں یا بسردار بر آ ایمل از نالہ خمش باش کہ بید و از ا دشمن من ہمہ ہرست بمشقتو دے شکر بعد کہ من و تو ز جہاں متنازیم می کہ مانند نگاہ تو گر اں سے ارزد درون این زمزمہ از غولیش بروم آورد انہ کے لطف گرفتاری دل را کافی است بہر ہم نام ن خیل ہوسناک مناز</p>
<p>وے بنر شمعن از اہل سخن بود کہ گفت بے سخن حسرتی امروز دیں کاری کیست</p>	

شب با رقیب هم نفسم یار را گرفت آزرد از رقیب و طریق جفا گرفت یاراں بخواباحت و فیض درم سحر هنگام خاستن بر پد تاز دست او زنهار با کس سر و کار سے نداشتم محم زباز نانشده افشای راز کرد زین کشمش سلامت جانم اسید نیست بس غیش را بنرخ گراں می فروختم شب دلدهی نمود وز من بهر قباب برد بیگانه دار آمد و برد آنچه داشتم	ایں فتنه روی واد سر راه نا گرفت افسر ز شاه برد و گلیلم از گدا گرفت انک ربو غنچه و اندک عبا گرفت دانسته یار گوشه دامان ما گرفت حسن تو جلوه کرد و ز من کارها گرفت ناگاه نه شر شد و در پار سا گرفت دامانم او گرفت و گریباں قصا گرفت بوی تو دوش آمد و از من مرا گرفت با عاسداں ملوک چه داد و چه گرفت دل مانده بوداں نگه آشنا گرفت
--	--

آں ملن خوش که حسرتی اشب بکار داشت
و بهر تم که مرغ سحر از کجا گرفت

بناله که غم دوش و دهر اں گفت ترانه زاشده بلبل شکفته گل شایده بعاشن آنکه بر اینخت راه در رسم و قا	چو گفتش بگو از رشک گفت ترواں گفت سخن ز جلوه تو باد و گلستان گفت بلبل اں نه برای شکست بهیاں گفت
--	--

ز رشکِ دل از دیده ریخت تا دیدم به شومندی پیرمناں نگر که مرا	گجوش گل سخنی عنذلیب نهان گفت پے شکستن توبه بروز باران گفت
--	--

ولم شکافتمه شد چوں ز حسرتی غلے
بنالہ وقت سحر طائر خوش الحان گفت

ولم بجانب آں ماء مائل افتاده است بنظر پیر خرابات میستواں ملے برد تو بدگمانی دور پہلوے تو خوش چشمے ہر آنکہ یافت ز اہل صفا نظر داند اگرچہ غیر زمن ہرچہ گفت گفت دروغ ز صحبت می دوشیں مرا خبر کہ کند و عابجہ پذیرند لیک حیرانم یکے زمانہ بسوی چن حیران و ہمیں اجل یوقت معین رسد مرا چہ نشاط	کہ با نجوم و کواکب مقابل افتاده است ز ہای ہوی کہ در اہل محفل افتاده است نگہ برو تو زین روی مشکل افتاده است کہ انکشاف حقیقت چہ شکل افتاده است ولے خوشم کہ ترا رشک دل افتاده است صبا بگوشہ بریم تو غافل افتاده است امیدوار ز میخانہ سائل افتاده است کہ عنذلیب برو کہ مائل افتاده است ازینکہ آں بت طائر قاتل افتاده است
---	--

خود زمانہ بنرخ کمال نقصانش
کہ حسرتی بغیر خویش کمال افتاده است

<p>ز صد هزار یک نقش اینچین نه نشست بدل نشست غبار که بر زمین نه نشست که مرغ یکنفس از ناله حزین نه نشست بزم دوست کس افروخته اینچین نه نشست که گاه دام نگسترود در کین نه نشست</p>	<p>گمان بد چو بمن بر دوش گیر نه نشست بسوی غیر ز بس تیز راند تو سن را کدام پرده به هنگامه سارک شاد مگر ز سوزش شکم جز داشت که گفت فلکده است بهرم به بند صیادی</p>
<p>برون زلفت زیمخانه حسرتی گاه که یکدو ساعت در پیش ابل دیں نه نشست</p>	
<p>حق چو گل چون برده بر افکند باطل سبز نیست بال طوطی گر بود بخت عاقل سبز نیست خانه افشانند گرد خاک بسمل سبز نیست در گلستان گلی ترتیب محفل سبز نیست گر بهد عجز باشد سحر بابل سبز نیست باید ابروی چون هنوز مبرک حاصل سبز نیست</p>	<p>پیش معجزهای علت سحر بابل سبز نیست اختر پروانه تار کیست گو خوشید باش آب شمشیر تو گویا بود از زهر سنگ یک شجر از گرمی رخسار عالم سوز تو هر کجا چند دکان فتنه آتش چشم سیه برق چیاصل بود بر کشت من ای آسمان</p>
<p>سبز کاری های من دارد فدا طویر بر شک و ستاین من حسرتی در چشم عاقل سبز نیست</p>	

<p>بر وقت من افتاد گذارش بر گشت ای رخ و طره تو سبیل و ریحان بهشت خوب در دهر چو آمده کمتر از زشت گفت بنجیده شمدی سخن ای خوب شرت التهاب شر او بگر خسته بر شرت گفتمش ز آنکه دل با محبت بر شرت گر چه طبع تو بگیتی سخن لغت بهشت پر تو در محرم نکست گیسو به گشت</p>	<p>صنم صبح بر آمد به قفس ریح ز گشت گفتش کیتی اینجا بچه کار آمده گفت دارم سخن چند بر سرش در خور گفتم این سر ملوکست بدینها مگر ای گفت از زینت خود سوز که دارد بیتاب بر سر من ضعیف اینهمه بار از چه فتاد گفت من هم سخن نادره گفتن خواهم لطف او من و کافر نگذار و محروم</p>
---	---

رویش این طرف غزل خاطر من انشا کرد
حسرتی غامه و آه طلبید و بنوشت

<p>انداندم که قضا دانه گندم می گشت که به پیانه مانیت بخیر لطف سر شست نامه بر دیشد آن ساده زخم خطانوش که با این شش نمکی هیچ کبابی نه بر شست من و کج که در آن کج نه زیبا و نه شست</p>	<p>دیده که طوف آدم و که سو بهشت خالی از خویش شود سوی خرابات خرام رویش باد بهاری بتو از زانی باز لحنت دل را تک از پشته خدا تو بود تو بزرگ که در آن بزم عیار بدو پنهان</p>
---	--

<p> هر کجا نصبت دیدارها نجاست بهشت نگراں دیدم اسوی خود پرده نشست که گلم نیز نشست آنکه گلت را بپرشت برهمین رفت سوی کعبه وز اهد بکنشت </p>	<p> جنت آن نیست که دارد گل و نیل و نین می نماید که نهسانی کرم او کم شد و امن ناز فشان از سب رخا کم گذر زلف مشکین تر اباد بهاری آشفست </p>
<p> حسرتی نیز همان گفت که حافظ گفتی مدعی گر کنند فهم سخن گو سرو خشت </p>	
<p> اینست ایست که در دست خریداری هست هر هر سوی مرالذبت دیداری هست که کس بجانب انصاف نگهداری هست بگذران من که من دلشده را کاری هست جز آن نیست که بتانے و گلزاری هست ساقی امروز که در نشه شراری هست ورنه پوشیده بعد حاجت و ز ناری هست ورنه اذن نظر و نصبت گفتاری هست شد ایچمه که از قتل منش عاری هست </p>	<p> نریخ دل سهل شد و سستی بازاری هست حسن بچ کیف بکا چشم جهان پس ز کجا ورنه نزاع من و او داور بے فرماید فرصت باد مذکر که عجب خوش سخنی هر که اروضه دل هست تفرج کا به لاجرم کار خرابات ز نظم افتاده است پرده دلمی چو شد بتکده بدنام افتاد اثر جلوه همیست است که بخود باشم بخت بود ز ناله جرمی خویشم که پرس </p>

حسرتی روزی آسوده دلائل سیر است این نمک پیشکش سینه افکاری هست	
---	--

یار را دل بودم هوس است هر ادای تو عشق ایجاد است دیدن رویت آرزو دارم شیوه چند لازم ندانست نگران دلتوازی آید پستی غیر و سرفرازی ما صوت مرغ چمن کجا و کجا نغمه غمزده شکرت خدای	بق اندر کشین تو حسن است حسن انجام گفت بوالهوس است وز تو چشم قبول ملتس است ز ان یکا ارتباط با عس است ذوق دیگر بناله جرس است ایں نوادر ز آه چرخ رس است نالہ بلبلے که در قفس است اندکے التفات از تو بس است
--	--

حسرتی در شمار خس امان شعله شونخ در نهاد حسن است	
زخمه بجانم از غمزده نشین زده است پروانه که راه بیزم تو یافته است وا غلط بوصف خال نقدش گرم آبخال	فریاد مهر لب جان حین زده است چون دل بپخته تو بشمع آستین زده است گوئی که بوسه با برغ حور عین زده است

<p>شاید که بوسه بلبش گین زده است آن بُت که راه زاهد خلوت نشین زده است بر چرخ خیمه در قدم ایلین زده است</p>	<p>تخت با مذاق من امشب حدیث عین بیم که موکشان بجایم بر در ا نارم بلند هستی آه خویش را</p>
	<p>تا نقش مهر تو بدل حسرتی نیست از غیر هم ز دفتر خود خوف کیس نه است</p>
<p>مرا گناه نباشد محو مغال نیز است شتم بگوین و هم جفا به پروین است برنج عشق تو نازم که راحت آمیز است جمال صبح چو حسن صنم دلاویز است نسیم غالبه افشان و رانجه نیز است هزار ازوم پرورد شور انگیز است ز نام خواهش گلگون ببت شد نیز است زنان پری فوخت صلاح و پر نیز است</p>	<p>زبال زبانه فشان و نقش شرر نیز است فغان که مایل آل جو پیشه ام کور است غم و سرور نباشد بیک دل اندر جمع یکه بسوی گلستان خرام و سیر کن بهار لاله دمانید و ابر گوهر بخت شکر فشان شده طوطی ز نغمه شیرین عنان او طرف کو بکن که گرداند بغیر می نخندم جز بسوی کده زوم</p>
	<p>هوای گلشن کشمیر حسرتی را نیست دلش بند کشاید که آدمی نیز است</p>

<p>نهال قاصد شیرین عجب بانگیز است فروز ز زلف کشت خط سبز اول را هنوز در صف عشاق جان می یابد بکلم آنکه داد و اکند مثل مبطل در آتشیم ز دل گر نیت که شیرین را و عازر بی مغال خواستم بکیم گفت</p>	<p>چه غم که پرورش او بخون پرویز است بدیده پیش خلد سبزه که نو خیز است که با قیظ جفایت عنایت آمیز است شراب تیز نوشم که آتش تیز است بگو کهن نظر بر رشک پرویز است شفای جمله علل منحصر به پرہیز است</p>
---	---

بد ز گفته خود حسرتی بماغزلی
شنیده ایم که شعر تو دروا گیز است

<p>تنها همی نه صورت زیبا از ان تست ایجا چگونہ سایہ فکری که امتت اسرار عین جلوه فروز است اندراں قرینیم را چه بهار و بر دے او رفت آنکه بود ذکر دم عیسوی کنوں خوش گشته بدے که بخوید رضاے تو هم صندل جبین سز و هم عمیر حبیب</p>	<p>زیبای آیتی است که نازل ایشان تست انجا بنیر سایہ سرور و این تست روشن دلی که خاطر او سازد ان تست هر نکته که از لب گوهر نشان تست هر جا حکایت از لب معجز بیان تست بر دلبه سرے که نه بر آستان تست آن خاک مشکبوی که بر آستان تست</p>
---	---

<p>درج دلم بوزت مروتان تست آنی که امرونی خدا بر زبان تست بر تو تجلی است که شایان تست رحمه برین شکسته که در کاروان تست</p>	<p>کو دست دیو کو گشت چراغ من آنی که حُب و بغض تو شحب و بغض حق عرش عظیم را بنود تاب این قدر شاهان بحق صدر نشینان بارگاه</p>
<p>لطیف کن و مبین گنه ناصواب او چون هر چه هست حسرتی آخر از آن تست</p>	
<p>آنچه خدا نخواستن خاطر هیچ یک نخواست شده مهربانیش رسم طور شک نخواست هیچ کس باده در چاشنی نمک نخواست یافت فقیر بینوا هر دوسرا ز یک نخواست مطرب ما بخت نه باده ماگزک نخواست هم دل تو نخواستن که بچه دل فلک نخواست</p>	<p>چیت که این نخواستن اختر و آک فلک نخواست شورش بدگمانیم و لوله در درون فلک ملج بود مطاوت لیک نه هر یکا رواست دوش گلی لای خواب بر در دیر می رود شوه مار بودگی طینت ما فسر و گی وصل رضای چرخ نیست شک اندرین گرد</p>
<p>حسرت به کار خود یاری از کس مجو مرغ برای آشیان در گران شک نخواست</p>	
<p>دل بدست تست اما این قدر مجبور نیست</p>	<p>بهر نامل جنگ کن گراستی منظور نیست</p>

<p>نخلت ساختن اندازه مزدور نیست شاہ پستانہ ما از کسے مستور نیست در محبوں ہوا ی نعمت منصور نیست بخت و نشر اہل حالت منہر بدو نیست در حرم حوت سلمیٰ جنایاں مستور نیست</p>	<p>نخل را انعام پذیرای نہ جلدوی عمل شمشان حسن بر پیش نقاب انداختہ ہر کیے را جلدیہ دیگر دل از کھن می برد از صدای جنگ دلی از خاک سر بر میگنم بان ہاں قاصد سلام سادہ از من گوی پس</p>
<p>دیدہ ام در بزم دی پر بہت از مرادوی حسرتی این تقویٰ ز بہت ز شد و ز نیست</p>	
<p>نہ فلاں ابن فلاں پیاہست راز عشق تو چون تو نہاں پیاہست مسجد ہم لبر کوی منہاں پیاہست چہ عجب تفرقہ پیر و حواں پیاہست تلے تفرقہ بہشتی بہاں پیاہست</p>	<p>عاشق چہل من بے نام و نشان پیاہست تو گرا نمایہ نژادی و گرامی گسری کہ بہستی قدم رعبت طاعت و ردل گر چہنت از رخ خورشید تابش بیش است ز تماشا کے چمن زار و لم وانشود</p>
<p>حسرتی طرف کم و شکوہ رسائی ہیہات دادہ اند آ پنچہ بہر شخص ہماں پیاہست</p>	
<p>چوں نخل گل آرد دامید ثمرے ہست</p>	<p>از نالہ من بر لب پار الخذرے ہست</p>

<p> بابل خرابات زهر جا خبر هست آنرا که بدنبال بت عشق گریه هست بلبل چه سراپد که مرا بال و پر هست بنگه که معشوق سنائی نظر هست </p>	<p> هر چند ز خود بجز آنست و لیکن رونگار که از راه برد جادوی ناصح چون طاقوت پرواز ندارد و ز گلستان جان دادن عشاق لبصد ذوق چه بینی </p>
---	--

<p> امید که آن حسرتی شفیقه باشد گویند که در بادیه آشفته بر هست </p>
--

حرف الشار المثلثه

<p> هر چه هستیم و در بودیم عجب در میخانه کشت و عجب عجب عجز از آن آنچه نشنودیم عجب بر درت ناصیه سودیم عجب چیز را منع نمودیم عجب عشق عقل فرودیم عجب </p>	<p> هر چه هستیم و در بودیم عجب بهشتی چند در آنجا دیدیم سخن آن بود که گفتند زیار سیر باک بخل هم نزدی از دربار کس باز نگشت عشق هم عقل نه طعیرا مانده </p>
---	--

راہ گم کردہ غنودیم عبث زنک ز آئینہ زدودیم عبث	رہز نے نامدوئے راہبر نیت شکے کشودیم عبث
--	--

حسنی مجلس مقتل شد سخن عشق سرودیم عبث	
---	--

حرف الحیم العزیم	
------------------	--

گلزار را بسیر بیا یاں چه احتیاج ہنگام بودنش نہ گجیاں چه احتیاج داری اگر لے بگستاں چه احتیاج دیگر گواہ پاکی و اماں چه احتیاج ممشوقہ ایستی بیاں چه احتیاج مارا بہ بلبان بحر خواں چه احتیاج گوی ترا پیش نہاں چه احتیاج اما بنرم گاہ رقیباں چه احتیاج	ولدار را تفرج بستاں چه احتیاج رشک رقیب کم رنگ بیاں بنودہ است داری اگر سر و ساماں چه حاجت می خورد نم بہر شنیدی غم بسنج خود خواہش وفا نہکت سخت کوش عشق شوریدگان بنا کہ خود وجد می کنند صدالہ شکستہ بلب در دل و ہنوز ہاں با منت مطاہرہ راہ دوستی است
--	--

بلقیس دوش صنم چو دهر دست حسرتی
دیگر بگل و مال سیماں چه احتیاج

حرف الجیم الفارسی

صبا ی صبح گاه و شراب شبانه بهیچ
عیش منقار و دلکش و کیش منقار بهیچ
کاندر نفس خوشیم و غم آشیانه بهیچ
پیش صریخ غم نشید و ترانه بهیچ

ناله وصل و دست عیش و نشاط زمانه بهیچ
شینه درون جنت و شینه در آتش
ما عند لیب گلشن قدیم و اے ما
مطرب خموش فکر غزل می کنیم ما

ای حسرتی ز طول سخن اختصار به
دانی که این دین است برنگ زمانه بهیچ

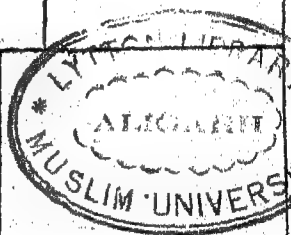
در مشهد پروانه بود تار و دگر بهیچ
یارب که بدم مرده و دیدار و دگر بهیچ
ساقی می از غلش ربا آرد و دگر بهیچ
ز باد و بهیں جبّه و دستار و دگر بهیچ

در تفتنه دلم جلوه دلدار و دگر بهیچ
جاں پر لیم و شوق لقاے تو بجام
در انجمن یار خود می را بنود بار
دسته نه بدامانی و فرقه نه بیای

<p>یک فرد ندیدیم که مشغول بکار است پابند رسوم اند و حقیقت نشناسند آل آبی پر داند تو دیدی که چاکر د مایم و بیت ماه و شش زهره نواس</p>	<p>و میکده هستی بیکار و دیگر هیچ در شبکه با تشنه و زنا و دیگر هیچ در آینه ام عکس رخ یار و دیگر هیچ وزمی خم چند و دوسه میخواره و دیگر هیچ</p>
--	--

و حسرتی از آنجناب غلط بود فراست
گفتند فقیهان که تو و دار و دیگر هیچ

حرف الحاء

<p>ممنون اخترم که فرستد پیام صلح بس عشوه خوردم از نیکه التفات تو بر من می محبت و لطفت حلال باد غیر از حدیث جور و سخن های دشمنی مختل بفضل گل شده باشد دماغ او لطف و عتاب یار چو دام و قفس بود</p>	<p>آں مکه که ننگ داشت هزاران نام صلح آخر پیام جنگ شمر دم پیام صلح ز انسان که بر رقیب حراست جام صلح ز هزار از لب نشنیدم کلام صلح دشمن که بخت است خیالات غلام صلح از جنگ گر رهاشوی آرد بدام صلح</p>
--	---

ذکر سینه تنگ کند دل چو ذکری غیر باوی شام دو چار بچرخد که غیر نام	ذوقی دهر بر صبح چو نام تو نام صلیح گفتا که باد تا بقیامت قیام صلیح
	ای حسرتی بچشم جگر گفتگان شوق حزم تراست از سحر عید شام صلیح
	حرف الحار المعجمه
چنان بچشمت عشاق آسمان گستاخ ز سجده های منش اجر بیشتر بخشند اگر نه یوسف کنعان متاع شان بودی و حکایت که عدو سوی آں حسرتیم رود برو بخلوت و از خود نشانه مگذار عجب که صحبت من با تو سازگار افتد چگونه بلبل شوریده در نوا آید ز عشق بگند و محرم شود بنانه بر نی	که دشمنان پے آزار دشمنان گستاخ رقیب اگر بنهد پا بر آستان گستاخ بسوی مصر نفیرت کاروان گستاخ که یار منع نموده است و پاسان گستاخ بیزمها نتوان حبست از دلش گستاخ تو ناز شیوه غرورت بسز با گستاخ که برق میجدش تابا شیا گستاخ که در ادب که ناز است راز دال گستاخ

شدم بجلیہ مستی بامتحاں گستاخ	قیتب ہرزہ سراید ز تنگ ظریفی من
	چو حسرتی بدلم ربط معنی خوش را چنانکہ بالب آزد دگاں فغاں گستاخ
	حرف الدال المهملة
<p>ایں بہانیت کہ از دست نشانے دارد سوں آں راز کہ بر نوک زبانی دارد من ندانم بمن آیا چہ گما سنے دارد مدعی صحبت این قوم زیاسنے دارد سطل سپاہی اس شفتہ بیاسنے دارد بگفتار کہ در ایوان رخا سنے دارد دل کہ گشت تبار آلودہ غما سنے دارد دل من شاد و اگر یک دور غما سنے دارد</p>	<p>سینہ اہل صفا طرہ جہا سنے دارد چشم بگشای کہ ز گسین با شاست فرمود باور افتد ز ہمہ عرض محبت جز من کار رنداں ہمہ تابا نازی و نوا کشا می ست قصر خلوتیاں کہ بہت و نہنگ بجو اگر قسح گیرد و گیسویہ رفتی و ریزد شوقی غبار تشن آں نیز تصنیع داشت ساہا باز بجو رہ سستہ بہ دور و ریزد</p>
	حسرتی کو سخن خواہ بلند است و

کلک مانیز زبانه ویرانه دارد	
نامحرم این کار با نیکار بر آید دین طرفه که این نیز مذکار بر آید آسای بنظر آید و دشوار بر آید شیرین ز لب محرم اسرار بر آید از زمره مرغ گرفتار بر آید ناگاه ز خلوت کده دلدار بر آید دریاب که حشر شمه انوار بر آید زاهد سحر از خانه خستار بر آید تنبیح بکف بودم و ز تار بر آید از همت این قوم گنگار بر آید پنداشت که از پرده سرایار بر آید	بامیچہ صوفی سب بازار بر آید آل در گرد و رفت بازار شکستن از رشک عدو قطع نظر ساختن از یار آن حرف نه بیگانه بشو آب بلبا بر آید کاریکه بخل داشت نیکسا انفسال را ساقی بعبط بود و منستی بنوا بود از بهر دم آب بطلعت چه شتابی از زگیس مخور تو شب ذکر تہی بفت دوش از سحر تحقیق چو در خود نگرستم با در دکشال بد نتوان بود که بس کار چوں دید دلم شورش غوغای قیامت
با حشرتی خسته مرا آنچه گماں بود از شنبده دهم غلط کار بر آید	
تسلیم امر پیر مغایم ضرور بود	هر چند شغل باده ازین خسته دور بود

<p>از بخت و اتفاق بهم ماند آشتی رفتم که خویش را بعفاف امتثال کنم هر چیز را بتو نگرستم مگر ترا قربش طلب کنی و خودی سدره خود آوخ که پایمال غم عشق و رشک شد و اعطای بخش بود حریف بگوش گفت دل تا دماغ چشمته نور است معج زن</p>	<p>دلدار تندخوی و دل من غمور بود اورا بمن سرے و دلم ناصب بود میرم باں جفا که بوقت ظهور بود این نعمت آں ره بود که از خویش دور بود عمری که دستگاه نشا طویر بود انک بخویش بهم نگرستن ضرور بود ساقی مگر بجایم شراب ظهور بود</p>
--	---

رو که دم از بسوی خرابات حسرتی
چشم کن که طسبع ز دنیا نفور بود

<p>برای ولولہ کردن بهانه میخواستند چه بچو دند شهیدان عشق کنی زخم مرید پیر میخانم که پادشاه و گدا ببین دماغ خدا دل که چو بود و غوغا نه سالکان طریقت رفیق میجویند بله و اهل خرابات اجماع نه زنند</p>	<p>معاشراں سخن عاشقانه میخواستند نمک ز مطرب شیریں ترانه میخواستند مراد خویش ازین آستانه میخواستند نگه بروی گل از آستانه میخواستند نه سائران سبیلش نشانه میخواستند بجام می زد و عالم گرانه میخواستند</p>
--	---

<p>کراهی طلبند و گرانه میخوایند صلح داد شراب شبانه میخوایند</p>	<p>ردای بسوی می از هر دیارتا فله تا مغان در آب کنند امتزاج زهر نگاه</p>
<p>بصالح حسرتی و یار هر دو را میل است ز شرم و اسطه در میان میخوایند</p>	
<p>به زانکه پری جمال باشد زیبا بشب وصال باشد لر قوت انفعال باشد معمشوقه هفده سال باشد بد گفتن اگر حلال باشد زال جمله یک جمال باشد دل کندن با محال باشد کایس دور ز اعتدال باشد ذکر سینه ز خند و خال باشد</p>	<p>معمشوقه که خوشخصال باشد نیکو بشکری بریز کاینها از مجلس رشک نیز بر خیز پرنور تر از مه دو سفت خوش طرّف حکایتی است از غیر صد پرده بروی دو بستند دل بستن تست ممکن اما میز مار ز کف بنه نمستی بیتے دوسه خوش نجان که درو</p>
	<p>بر دود به حسرتی میاویز کایس شیوه اهل حال باشد</p>

<p>اول بآب چشمه مرگال وضو کنند ای وای آنکس که بوصول تو وضو کنند در کام شعله قطره آب از فرو کنند زناں پیشتر که دست بجام و سبو کنند یابند گریه بوی عدو جستجو کنند آیا چاکند اگر گفتگو کنند</p>	<p>درویشی کشال چو سوی خرابات روند یک دیدن تولدت عمرم بها و داد تسکین بجای لطف ربانی که سود نیست خوایان آن میم که رسد ذوق او بجام ما خاک گشته ایم برایش نشان ما آنانکه در سکوت دل از کف رفته اند</p>
<p>بر نماز حسرتی باده خوار ما روحانیان بچشمه کوشه وضو کنند</p>	
<p>روان رزم از دم چو باد دشمن آویزد که خشمش چنان یابی که کس باد دشمن آویزد بمیدانم چه پیش آید چو گاه بسن آویزد که جبریل امین هم خار و سپر اهن آویزد</p>	<p>چو باهر کس در آویزد و آرزو باسن آویزد دم هوش چنان بینی که چو اسد و کرم باشد چو بنیم خشمگین با دیگر بپیش نه ایم خوشا تعظیم اجابت ز بهر تکیه اصحاب</p>
<p>خوش آن دم که هجوم شکوه ز رخسار لب گویا تو بر خیزی ز ناز و حسرتی در دامن آویزد</p>	
<p>دردی خواستم آب حیوانم دادند</p>	<p>در میخانه ز دم کعبه نشانم دادند</p>

<p>تفرقه در قبح و بادیه و ساقی میرفت سیرگاه نظم گلشن معنی کردند شیوه ناز توان باز نمیداشت روا نازم انداز بتا نزد دل و صبر و تکلیب چون به پیری کنم ای شیخ زرنده ی توبه راحتی هست به روح و لیکن ساقی دل افروخته کجا گرمی هنگامه کجا دولت اینست که از خویش مرا بگرفتند شب که در بزم توجیز غیر کسی بار نداشت</p>	<p>از می هوش ربار طل گرا نم دادند بال اندیشه برای طیسرا نم دادند لاجرم از ستم دهر امانم دادند همه بردند عیان و به نهانم دادند کار سازان قضا بخت جو انم دادند باده آں بود که اندر رمضانم دادند جای در خاطر آتش نفسانم دادند نعمت اینست که از دوست نشانم دادند آتش از شمع گرفتند و بجایم دادند</p>
<p>حسری از اثر نشه توفیق مهرس در میخانه زوم کعبه نشانم دادند</p>	
<p>جز من زماں قتل بقاتل دعا که کرد وامان و جیب با همه چو استیناست ایس پنج هایه زلف حم اندر خست که داد هر خصمی تو موجب صد گونه الفت است</p>	<p>گو مر و سهل بود ولیکن ادا که کرد از بوی طره تو سخن با صبا که کرد ایس عقده ها بکار من مبستلا که کرد غیر از تو جور های محبت فرا که کرد</p>

اینها که میکنی تو بمن من کنم باد	گروانم که با تو مرا آشنای که کرد
<p>که گرم شود که بسپاس است تریباں با حسرتی جفا که نمود و وفا که کرد</p>	
<p>چو گل شکفته وقت صبا بود کنون مطلب آن روز منصفیت بهمانا زور از پنہاں بجوی بخواندم جواب خط خویش را مرا نیز البته بیرون کن شد رسیدم بآں چشمه بے نشان شکایت فزون میکند دوستی بخلوت مرا یکدیگر یوسف گم است بروز قیامت قرارش مباد نشان نمود از تردا منی بستی حقیقت سرائی ممکن</p>	<p>در میکده روز و شب و ابود چه پوشند رازے که افشا بود بمیخانه مردے که رسوا بود بهنو زار چه بریال عفا بود چو در خانه ام یار تنها بود که انبانہ موج و نہ دریا بود و لیکن بشر طیکه بیجا بود نشانے کجا از زلیخا بود هائل که از وی شکیا بود بسجاده ام داغ صبا بود تفاوت زمی تا بمینا بود</p>
نباید شستن و آس کردن	

	بہرے کے رسم مدارا بود	
<p>ہر کہ اساس بر سر دیانہ سادہ اند کایں چاشنی بکام تمنا نہ سادہ اند دل بر امید و عہدہ فردا نہ سادہ اند دائکہ بہ پیش ساغر صبا نہ سادہ اند نہرے عجب بجان شکوبا نہ سادہ اند آنا نکہ دام درہ عنقا نہ سادہ اند</p>		<p>وضع جہاں چہ سود کہ زیبا نہادہ اند ذوقِ نفیم وصل ز آسودگان پیر سر باسادگانِ خویش فاقے تو اں نمود زاں جمع بودہ ایم کہ خوانا بہ درکشند شوری شگرت در دل مضطر فگندہ اند برطالبان وصل تو افوس می خوردند</p>
	<p>گر آگی ز راز نہاں حسرتی گو وضع جہاں چہ سود کہ زیبا نہادہ اند</p>	
	<p>جنہ آہ دلی این چہ خیزد وز گریہ ہنہش چہ خیزد از طرہ عنبریں چہ خیزد از دامن و ہتھیں چہ خیزد گر من نہ کنم یقیں چہ خیزد از من بجز آفریں چہ خیزد</p>	<p>از من چو کشتی بکس چہ خیزد از زاری ہم نفس چہ حاصل دل را نبود اگر دماغ تای نہ نہی چشم ترست لطف کہ کنی نہاں ماند گر جو رکنی و گر ترسم</p>

جز تازگی نال الفت آنرا که بود هوا سے بوی فقر است و صفا دل و گریه	از گریه آتشیں چه خیزد از گشت یاسین چه خیزد از جامہ ریگیں چه خیزد
--	--

خیزند تو باش حسرتی هست گریشاد و گریں چه خیزد

در خرابات کس نیست که رسوا نبود وای آن آمدن آه انرا بر گشتن نے ملاحت بود آن شور محبت که درال سرخ حرمت اصحاب نگہ می دارد مرو آزادہ در آفاق کجا لیک است صنط و تمکین ہمہ ز اوصاف خود نیست شرح ایں می نتوان کرد و درین دوست گفتش عشق تو ام حوصلہ میفرساید	بلبل نیست بجزا که شیدا نبود کا خطر اجم پدیرت آرد و دورا نبود ریخیں پیسب و شکوہ بجا نبود خرقہ نیست کہ آلودہ صبا بود اینقدر نیز کہ دلدادہ دنیا نبود عاشقی پیشہ ہماں بہ کہ شکیا نبود انصالح است کہ در موجد و دریا بود گفت عشق است چرا حوصلہ فرسا نبود
---	---

حسرتی میرود امروز بشوئے کہ پرس آہ گریہ رنجوت کہ دنیا نبود
--

<p>گرچہ دانی کہ نکبر روشن مابنود می ربا بندے سے کہ شکیبابنود وعدہ وصل سزاوار تھا صفا بنود میر و مہجے دلالی بزم بود یا بنود بچکا آچہ بدوقت تو گوارا بنود آہ ازاں دہم کہ مراتب تاشا بنود</p>	<p>بادہ بامردم ابواسطس گوارا بنود دلبرایاں بین کہ بایں شیوہ شہر آشوبی منتظر باش و مکن شکوہ و از دیر مرغ بگذر از دلست و توقیر تاشا سفت است بادہ نراں سیر نخوردم کہ مباد از من من بدیدن گرد و او بنمایش مائل</p>
<p>حسرتی نازش ہنداست بشیریں سخن ایں جنیں طوطی خوش لہجہ بہر جا بنود</p>	
<p>یوے جاں از نفس پیرمٹاں سے آید خبر سے ہست کہ عید رمضان سے آید عند لیے زچمن بال فشاں سے آید سخن راست بہ طبع گراں سے آید تاچہ اندر عوض از مغھوگاں سے آید من عیاں میر و مہجے دیارنہاں سے آید در بہار آچہ نیامد بہ خزاں سے آید</p>	<p>در خرابات رو و ہر کہ بجاں سے آید ساقیا دیر پیاراؤ سے لعل بیار بوکہ فیض نظرش راحت جانم باش خوبی شیوہ خور از من دیوانہ ہر نذر میخانہ نمودم خسرو منتظم باش عشق مگر نگذر از معشوقی در شباب آچہ نکر دیم بہ پیری کر دیم</p>

خستگان از البعل تو شفای یابند رعشه در تن قند آنسال که زہم دور افتم در میان من اونیست حجابی الا	از چنین خیر ما بوسے زیاں می آید چوں در آغوش من آن سرور وصال می آید رخشنه هست که گاہے بمیاں می آید
--	---

حسرتی عاقبت انظار محبت کردم
آنچه در دل بود آری برباں می آید

مزن طعنه کاین نقش مشکل نشیند نه خود را که از ره برد عاقل را ہمہ عمر خود را بحسرت فروشد کنم یاد آہے کہ از سینہ خیزد تو بردام خود تکیہ داری و گرنہ ز پیش تو نہ زمانہ دیوانہ خیزد نہ جوئی جزا برے کہ گوہر فشانند چو رام کنی فارغ از من بناشی فزون از دو دم خستہ و زخون غلطد	کہ بر تربت کشتہ قاتل نشیند یکیمہ کہ در فکر باطل نشیند در اں دم کہ کس از تو غافل نشیند دہم داد تیرے کہ در دل نشیند ندیدم کہ صیاد غافل نشیند ہر بزم تو دیوانہ عاقل نشیند نہ پوئی براہے کہ سائل نشیند کہ آساں رمد آنکہ مشکل نشیند بگوئید کاسودہ قاتل نشیند
--	---

کنول حسرتی چوں تمام است کارش

ز خلوت بر آید بمجفل نشیند	
کیست آن کس که بانکار بے باز کند تا چه جرس خودش هست غرضش یارب پهلوی غیر بزمش نکند جامے که نیست وید در آینه چیزے که ندید است گے	لب جان بخش تو گرد عوی اعجاز کند جو با شیفته خویش در آواز کند چشم آغم که نگاره غلط انداز کند حیرت نیست گر آینه بر و ناز کند
حسرتی بادہ مانثہ عری دارد میرسد دہلی اگر نازش شیراز کند	
خود اہمہ شرمندہ احسان تو یابند حسن تو بلا نیست کہ ہر دل کہ شود گم دامن نفسانی بسہ حاکم و روزے آن بادہ صافی کہ وفانام خوش است گر چاشنی فقر نداری ہمہ خونت سحرے و گرائیت کہ گلبوی قناد است بر بستر ناز تو چہ رفت است کہ امروز بی صفرہ کن قتل کہ آسودہ دلاں نیز	کز باعث تست آنچه شهیدان تو یابند در پیچ و خم زلف پریشان تو یابند این دست ادب پیشہ بد امان تو یابند خوش آنکہ بر پچانہ پیسان تو یابند آن نعمت الوان کہ سر خوان تو یابند آن شعلہ کہ در چاک گریبان تو یابند بوسے و گرائے سنبل و ریحان تو یابند در روز جزا اجر شهیدان تو یابند

منشور عجیب حسرتی از خسرو مایات
خوبان عمل فتنه زد دیوان تو یابند

<p>بخانقاه مگر پیر میفرودش آمد چنان زدم بضم خانہ نعرہ تنجیر نہال زند و ورع گل فشانو بار آورد زباں بکام بہ از گفتگرے لایقی ہزار عیب اگر دست با کے نیست بیابا رہے دئے کجائے اسے ساقی نہال مدار و لائکتہ ہائے شور افزا بشب ز زکس فثال او پستی زاد</p>	<p>کہ شیخ باہمہ افندگی بچوش آمد کہ بت پرست ز خوف رفت و بت بہوش آمد کہ بار آمد و بار برگ ناؤ نوش آمد مرا ز خوش سخناں ہمچنین بگوش آمد کہ عفو و لطف خداوند عیب پوش آمد طیور صبح گئے را دم خردش آمد کہ دلبر نمیکینم سخن نیوش آمد کہ صبح گاہ بدریوزہ می فروش آمد</p>
--	---

تذوق مقہ و لبس و لوا سنجی
چہ حیرت است اگر حسرتی غموش آمد

<p>نواے من بہر کس خوش نیفتد بہر گامے نہ پا افتادہ ہست براختد شاہ یا درویش لغزو</p>	<p>دل آسودہ و آتش نیفتد نہادش تا کجا سرکش نیفتد سب کو باوہ بتیش نیفتد</p>
--	---

<p>که خدو از من بمن آتش بیفتد آبی رخنه در کارشش بیفتد</p>	<p>ز شمع روی تو آنگه هر اسم ز مژگانش بد لمار خنه افتاد</p>
<p>تو پند حسرتی را خوش نداری چگونه تا اثر انا خوش بیفتد</p>	
<p>مکتوب مایه بال کبوتر نه بسته اند کز نیم شب فروں شده و در نه بسته اند ورنه نقاب بر رخ کافرنه بسته اند از بام او نمی پریم و پر نه بسته اند پیمال دم است مکر نه بسته اند دروازه ثواب مقدر نه بسته اند انجم ترا اگر چه بمعجز نه بسته اند هرگز نقاب بر میه انور نه بسته اند پای نسیم و بال کبوتر نه بسته اند</p>	<p>تا راه اند دل به بر نه بسته اند دانم که غیر میبودا مشب بخانه آتش انگنده است تیرگی دل غشاوه ها از کوه او نمیروم و پله نکرده اند اندر دقابه و عیده تکرار و غوغاست باشا هدال بسرو می نوش شاد باش از گوهرین پند فلک خوش نماز است از روی بهیچ ماه بر انداز پرده را از بیم از زلفت اگر نامه بر چه پاک</p>
<p>بشنو حدیث فیضی و با حسرتی بیا بر آب خضر سد کنند نه بسته اند</p>	

گفتم که بهر تو دل آرام ندارد گفتا طمع من ز کیت سر زده گفتم گفتم که بر دهره ز تو گفت که گستاخ صد و فون گرفتیم ازاں نو بر خوبی فریاد ز تقوی که بنزدش نتوان رفت هر چند که آشوب دل آفت جانی بر غیر دلم سوخت که محو است بعثت	گفتا که خوش آنکس که دلارام ندارد ز آن روز که عارف طمع خام ندارد گفتم که دلم حوصله کام ندارد هر چند که لذت شمر خام ندارد آه از روش او که سربام ندارد بی وصل تو جان و دلم آرام ندارد مسکین خبر از گردش آیام ندارد
---	---

از حسرتی نادر پیر پیدانش
کا و صاحب دل و گرو نام ندارد

عاشق سوخته از بزم تو مشکل برود یار اصحاب فتا باشد که در صحبت شان جای رحم است بر آن سبل مسکین که هنوز آه ازاں حسن که در جلوه شش بر بزم جمع غیر از دوش ازاں بزم بخاری را ندیم این صده جلوه ناز است تماشا ئے باش	شمع در محفل و پروانه ز محفل برود کینه از سینه گریزد حیدر از دل برود نیم جانے به تنش یاشد و قاتل برود زاهد معتزل و راهب غافل برود یار چوں گفت که بر گانه ز محفل برود عشق با نیت نه باز نیست که محفل برود
--	--

	<p>حسرتی رفت ز کویتو بنو چیکه پیش دور بنود که هم اشپ دوسه منزل برود</p>	
<p>با خویش دشمنانیم مارا خطر نباشد در بنم وعظ از عشق در سے مگر نباشد گم کن چنان بخویشم کرنن اثر نباشد من نام می برم خود گر نامه بر نباشد با دشمن است راهم از من بهتر نباشد هر قطره ز ابرینیاں هرگز گهر نباشد شوریدگان اوسا از خود خبر نباشد اندو را گر به پیغم تا به نظر نباشد</p>		<p>ما دل شکستگانیم بر ما ظفر نباشد نئے شور پاو ہوئے نے دشمنه و گلوئے خاکم بهاه خود کن و انرا اباد درده بتیابی که دارم آساں نهوده کارم تتها ہمیں نہ عییم که دوست میگیزم هر زند در خرابات پیر مخاں نکرود دیوانه که ایشاں اخبار دهر سپی زین پیش در کنارش افشرد می واکنوب</p>
	<p>از حسرتی شنیدم در بنم نکته سنج خوشت ز طر ز غالب طر ز دگر نباشد</p>	
<p>پرخ را از نغمات نسخه بیدار دسد آه ازاں لحظه که آتش بکفت با دسد نیست ممکن که با آن حسن خدا دسد</p>		<p>فتنه را از قدر عنای تو امداد دسد طبع چالاک ترا می بسخشم آورد صنم دیر که آراسته بهمن است</p>

<p>شادم از خصمی اغیار که از شیرین است عمر باشد که بیاد قفسه می نالم بسنان تو بسونک فرستد پیغام میرو غیر در آن کوی برونق چو ارم شوحنی شیوه ز چشم تو ز بانم آمونت</p>	<p>آنچه از جانب پرویز بفرماورسد خبر من برسانند که صیاد رسد بکنند تو سلام از دل آزاد رسد چه تماشا است اگر مرگ بشد ادرسد گر چه شاکر دم افتد که با ستاد رسد</p>
---	--

حسرتی سیر زجاں گشته بخر بایست
 که مباد ابد بر آں ستم ایجاورسد

<p>نخل و لاله با همدو فاتانه تر شود اے بخیل ز گردش آیام ناله چیست گلبرگ گشته آننه از عکس رسد او از رشک غیر میرم و بر لب بنواورم</p>	<p>برگ آورد مشکوفه دهد بارور شود هم روز غم سرا آید و هم شب سحر شود بلبل قمار بخت آینه گر شود ترسم امیدوار بتو بیشتر شود</p>
--	--

ہاں حسرتی ز بادہ عرفان ح کیم
 تاسخی از دماغ طبیعت بدر شود

<p>سفر سقر بود الا که در وطن باشد وفا خوش است مگر بار قیاب خوش نبود</p>	<p>خوشست مخلوت و خوشتر در انجمن باشد جفا بد است اگر از برائے من باشد</p>
--	---

<p>ز ستر ننگه آگاه برهن باشد در آن حدیقه که عققا صفر زن باشد نکه زهر دوطرف نایب سخن باشد اگر نگین سلیمان زاهر من باشد نه بت پرت بود آنکه بت شکن باشد که خود بخلوت و رویش در آئین باشد</p>	<p>خبر ز اخبار بات زاهر از اینست ز سنبل و گل و نسیم و ز گش کم پیش ببار عام که گنجایش سخن نبود ز داوری بگذشتم تو باش از دشمن محبت صنم و دعوی سلمانی هزار مرتبه در بزم بودنش خوشتر</p>
	<p>بزم یار بود حسرتی ترانه سرا چو بلبل که نوا سنخ در چمن باشد</p>
<p>داغ می گل گرد و بلبل بفریاد آورد ماهی شیرین پیوفانی سو فریاد آورد هر متاعی را که دل از کوی زاهد آورد از جهان آباد کس چون عزم نداشت آورد مادل من بالماهی محشر ایجاد آورد بو که مار از نسیم کوی خود یاد آورد</p>	<p>گر بستی آن بهاران جلوه گل یاد آورد باعد و نیکو وفای و ز عشق آن بدید میفر و شد رایگان در کوچه پیرمختا هم نشد عورت توانست تا جان در تن است میروی بر تربت اغیار دایم بهر محبت حسرتی این تازه گل باید تبار دوستی</p>
	<p>غالب آن نگیں نوا بلبل که ذوق نغمه اش</p>

عندلیبان گلستاں را بفریاد آورد

قیامت کو کہ بنایم قیامت اینچنین باشد
ز کینش بوی مرآید بہرش رنگ کیس باشد
مروت اینچنین باید محبت اینچنین باشد
کہ افخی نیز در زیر نہال یاسین باشد
زمانے خوشگین باشد زمانے شرمگین باشد
ہما یوں طالع است آں کس کس یایش نائیں باشد

دم رفتن قدش را فتنہ ہا در آستین باشد
زہ چشم منوں بکشن ہے نیرنگی کارش
بخاکم ناپسودہ سو دشمن آمدے آ رہے
تو اے دل بزم فریب نگ و بدستہ نمیدانی
بوصل اندو در بینی شید ہاے شوخ میوزد
دماغ اوصد اے دل شکستن بر نمی تابد

باں صیدا فگل افتادہ است کا دم سہری کوا
خندنگے در کماں شاہگاہ ہے در کیس باشد

از کاسہ کرام شیمی ہمار سید
ہر کہ دست من بکشا و قبار سید
گل یافت رنگ بوی و بہ لبیل نوار سید
بوی زلف یا بہ دست صبار سید
کز وی شنید کہ بگیتی چار سید
افخی بیاسبانی خلوت خدا سید

وقت سحر زبیکدہ باد صبار سید
کارم ز دست دوست من از کار تر حیف
بے برہ کس مانند ز فیض عطای دوست
مشکل قناد کار و ندا نم کجا برد
اندازد او شیعہ عدل از فلک مجو
جم را انہفت در تہ سوراخ مور و مار

<p>زاهد هوا کے پلہ زدل چلے بروں و و لنگیت دلیل شکستن بود که گل حورال در انتظار و کو اکب بخت اند روز وصال ناز بمحشوتہ میکنم</p>	<p>ماتی رسید و ابر رسید و ہوار رسید و قتیکہ غنچہ گشت بہ نشو و نما رسید یک لمحہ از فروغ تجلی ہمار رسید آری چنین کند چہ دولت گداری رسید</p>
<p>جز حسرتی بی پایہ او کس نمیرسد در سیرتہ کہ کار نظیری کجا رسید</p>	
<p>از نام تو بروہ صد سالہ جان رسد ہرگز ز ہیچ دشنہ و خنجر نیافتم یک ہفتہ کہ بجد و رہبر مغال زنی قسمت نگہ کہ گوشہ چشم ندیدہ ایم کہ ابر در فشاں شود و باد مشک بار گم کردہ ایم راہ بدشتی کہ اندر ال ببل ترانہ سنج ازین مطلع ار شود سنج نگاہ یار اگر تا بجا رسد مار را ہما ساز کہ بسیار کم فست</p>	<p>در ذکر تو بہار انبصل خزاں رسد ذوقی کہ محل انفس غن چکاں رسد آواز فتح باب زہفت آسماں رسد زان برق شعلہ زن کہ بہر آشیاں رسد در سر نوشت آنچه نوشتہ است آں رسد رہزن بجادہ از اثر کار و اں رسد پیش از ہمار گل بسوی بوستاں رسد حور بہشت ہماں کہوت از آسماں رسد مرغ از قفس نہ آید و در آشیاں رسد</p>

آسودہ خاطر سی و بختی طلب کنی چندیں میا ز مای کہ ترسم در اضطراب	ایں برق کے بجز دل نشاد ماں رسد ناگہ شکایتے نہ تو ام بیزہاں رسد
---	---

بلکہ نازیں وصیت بے سود حسرتی
فکر او کند کہ باز دریں خاکداں رسد

شہید جلادہ ناز تو جاں شکارا نند چہ بودہ تو کہ آنا دو گاہ بہ بند تواند شراب حوصلہ آل قرابہ نوشا تم بیا کہ عاشق و معشوق سبزه و بارا نند وہ میخاں چہ دم ناگشودہ درگفتند تو از شناخت نہ ہم صحبتاں شائل شخص بقرباں بشفاعت و لمے و ہیبت او بجاست چوں تو یکے امی تو از بدائع کون بجوش و نامہ خود را سپید کن زاهد من بختے کہ مہمان با وفا باہم	اسیر حلقہ دام تو رم شعارا نند تو کیستی کہ گدائے تو شہر پائا نند کہ سم بہادہ کشیدند و پوشیا را نند و گزراست نہ بخی کل و بہارا نند بر و برو کہ درینجا گناہ کارا نند معاشران تو زندان و بادہ خوارا نند رو در لطف روانی چو ذریا را نند بروز کار چمن طلعتاں ہزارا نند ترا ازاں چہ کہ رنداں سیاہ کارا نند نقاب تا ناگشودا است دوستدارا نند
---	---

جہاست حسرتی از شراب فروبتن

ورال دیار کہ انصاف پیشہ یارانند	
<p>یوے زطرہ تو اگر با صبا رود خاکم بسر کہ عاشق کار آرموده ام مفسس شایم و طلب دولت وصال آں ذره ام کہ لمعہ آوتا بخور رسد در لرزه ام ز لاف و فاتا چاکند شگم گرفت بجز به پیش تو آسمدم منصور را بد ار کشید ند بے گناه پابسته ہو اندر دره بکوے دوست رنیم و بذله سنج و می آشام و کاچوی</p>	<p>از قیس و حشمت و ز فطاطیل ذکر رود دائم کہ باریق بخلوت پہا رود حیف است بر زرے کہ پئے کیمیا رود آں قطره ام کہ موجہ آوتا سارود شوخے کہ باندیم براہ جفا رود ہر کس دم تقب بدر آشنا رود با اہل حق ہمیشہ ہمیں ما جبرارود بر آب گر خرامد و گر بر ہوا رود معشوقہ از طرب کدہ ما کجا رود</p>
آمد بہار و سوے چمن رفت حسرتی اردی بہاغ بلبل دستاں سرارود	
<p>عاش لہ کہ بتاں مہر و وفا نیر کنند راز عشاق کن فاش ہمانا این قوم مردمان را چوبہ پنیم بسخن پیوستہ</p>	<p>شادم اربعد جفا عذر جفا نیر کنند گفتگو بے مدد باد صبا نیر کنند روم آنجا کہ مگر ذکر شما نیر کنند</p>

<p>زمره مصطفیٰ نیز بر ندی گردند شیوه شکوه نجویم که صواب است اما آنکه بدستی رنداں خرابات از دست نه همیں ضبط نفس شیوه عشاق بود زمره محرم اسرار و لیکن مدہوش گوش بر حرف بد آموز منہ تانیہاں گم کن راہ اگر از رہ ندرت جمے مستی آنست کہ بیجام و سب و دست دهد</p>	<p>پیشہ نہ ہر گروہے بر پا نیز کنند ایں خطایست کہ ارباب و فانیہ کنند دور بنود اگرش ساقی مانیز کنند صدرا نہدی اہل ہوا نیز کنند لاجرم و دردم اظہار خطا نیز کنند ہم نشاے تو نمایند و دمانیز کنند سیر این باد یہ بے را ہنما نیز کنند و جدا نست کہ صفا ساز و نوا نیز کنند</p>
--	--

نویسندار کہ این کم نکی مشوہ گری است
حسرتی سادہ رخاں شرم و حیا نیز کنند

<p>در اول دید آنکہ زخمت مہر شاں دید عار است ز خود بینی و داغ کہ این روی شور افگنی و خوش بسر و بار بر آئی در صومعہ گر پیر شوی نیز نہ بینی شمرندہ آنم کہ بجا داشت ارادت</p>	<p>چوں دید با سمان نظر خوشتر ازاں دید در آئینہ روی بتاں ہم نقواں دید گردست ترا ہم دیدہاں دانش و آں دید دل آچندہ در اول نظر پیر مغاں دید ہر چند کہ در میکدہ ام رقص کنان دید</p>
---	--

در مجلس بیگانه چو اسرار فناں دید	ساقی مے از خویش رُبا در قدم ریخت
	آرام طلب بود سوئے کعبه سفر کرد چون حسرتی آشوب اوضاع جهان دید
بهر شاخ است بلبل در شید سبزه بر اطراف جدول نمد پدید صرفه خود کباب در رفتار دید کش یکے از پیشکامانست عید بهمنش بر خیز و پید کن برید چون افتد پرده دریایی شهید نغمه آنرا خوان کج گوشت کم شنید ہاں بزن باغ و لیکن بے بنید گر یکے قفل است صد باشد کلید آہ از دقت کہ نتوانی کشید دے بلجن خصل گجوشم نہ نشید خانہ ام از تست اقل نازید	زالہ افشانت ابرو گل مید لالہ دردناں صحر اجلوہ کرد از طرب طاؤس در را شگری و چنین ایام عشرت التیام اشتی سلی ہمزما رواج اے بسا آسودگان تازہ رو شاہد آنرا داں کلامین رشت ہاں بخور صہبا ولیکن بے قتح بر در گنجینہ اسرار عشق حیف از بخت کہ نتوانی کشا شاہد ہزارانی اندیشام باغ من موجود خدایتشتی

پرده ارباب غلوت میدرید	نازنین ستوش سر بازار دوش
حسرتی وقت اجابت بود دوش باده میخوردیم و باران میچکید	
حرف الراء المله	
خوشید گل شناس گلش آفتاب گیر در جام ماه از خم گردول شراب گیر از گل شمیم خواه و ز خورشید تاب گیر از دشمنان شراب و زیار ان کیاب گیر گو ما هتاب خسف شو و آفتاب گیر امشب یکے پیاله بقصد ثواب گیر آن رخ بجلوه آرد و ز نسیم گلاب گیر مار اثراب ده ز رخ خود نقاب گیر	از منزه تابش از گل و آبش حساب گیر عوض کرشمه شوکت نازت نیرود هر گل بجلوه و گر آمد درین چمن مے با رقیب خورده دلم سوختی که گفت رویش بس است شمع شب و آفتاب روز ولنگک دید چون زغم گفت میفروش آن طره بر کشا و ز گل عطری مشک خواه پیان ما و شرم تو هر دو شکسته به
آل مه ترمنه کند از شعر حسرتی گوزنهره را که در کف سیمین باب گیر	

<p>مشاطه سحر از رخ خود مقنعه بگیر هنگام صبحی است پیا ساغر میکش تاباده بگیتی است که نوشد می جنت از غیر بکن شکوه چه بیم و چه خجالت گرچه جهان سوز تو زینگونه تباب است بپهره تر از دعوی تقوی است ز رنداں</p>	<p>مهر آتش آں پنج بگو مهر گیر اے زاهد شب خیز یکے فیض سحر گیر رحم بظلمات کن از تاک اثر گیر آں عارض افروخته افروخته تر گیر بر بحر گداز کن و از آب شکر گیر ای غیر تو دشمن بد و لاف در گیر</p>
<p>ای حسرتی است که بدست آمد آنشوخ پاں سخت و آغوش بکش تنگ بگیر</p>	
<p>بزم ولست پیا باده و طربور بیار شمع نه شعله ز آتش زدم گرم افروز بزم عیش است نه هنگامه ارباب خرد بذل چند ندیمانه بگستاجی گو</p>	<p>سر بر افراخته از غم دل مسرور بیار بدرد و غره از اں عارض پر نور بیار دل به بیار بر خاطر خمور بیار نکته چند حکیمانه بدستور بیار</p>
<p>حسرتی گردش خوا چه نظیری داری معنی دور طلب کن سخن دور بیار</p>	
<p>هر روز غم ز روز دیگر جانگداز تر</p>	<p>هر شام میشود شب، جبرائیل دراز تر</p>

از دامن بلند تو هر دست کوتاه است	یارب نهال قامت تو سر فراز تر
و گنج خنیر سپاسی دامن مناز و ہیں	از اشک مدعی همه دامان ناز تر
زانکه که من اسیر تو ای فتنه گر شدم	دست شده بغارت و لہادر از تر

گلزار گریه پر ز ہزار است حسرتی
از من یکے تکرارہ تر نیم باز تر

کیکے رو بخرابات کردہ خوار گیر	عیار ظرف حریفان شاد خوار گیر
مگر کہ عقل تو معیار کار گیتی بہست	بہر چہ خوش بکشی خردہ زہینہ سار گیر
زہر و نشہ گدشتن نشان و نوشی است	کیکے نیستش این نشہ مے گسار گیر
بیابزم خرابا تیانہ ہوئے کش	بر و کمن روشن نالہ ہائے زار گیر
ہوائی وی بچو آواز دوزخ و بر و پشوش	بہوش و بیخبری جز سراسر غار گیر
بیک دوجہ کہ سرخوش شدی فریب مخور	اساس میکہ مستی است پائدار گیر
عزیز مصر و فایم قسم بفرست حسن	ازینکہ عشق مرا کرد خوار و خوار گیر
بران مباحث کہ برہم زنی جہالتے را	صبا شامہ انان بوبے مشکبار گیر
بوصل نیز ہماں اضطراب و شاکہ و شاکہ	بجہر این دل دیوانہ قرار گیر
ہر آن عشیقہ کہ با وی بود ریتب مخواہ	ہر آن شراب کہ دار و زپے حمار گیر

ز سهو بود امید وفا و دمه مرغ	اگمان نبود که جرم است انتظار گیر
	بجز و بهال که انداز آشناداری تو حسرتی روش طوطی و نه راه گیر
	<p style="text-align: center;">حرف الزام مجمه</p>
<p>ز دیده شرم بر افکن ز رخ آفتاب انداز بیا بخلاوه و عالم در اعطاب انداز ز باد و یکد و سس غریخت خواب انداز ز روی مهرنگه بر من خراب انداز بگیر خام و در پای بوترا ب انداز و گر بجام رقیبای شراب ناب انداز بیا بساغر مهتاب آفتاب انداز خلل بکار دعا های مستجاب انداز</p>	<p>بیا بجال طرب و در قش شراب انداز نذیده است کس عور اندرین عالم ز غود و گل چه دهبی خوابگاه راترین حدیث شبنم و خورشید تا کجا روزی تو ای که سوی نجف میروی ز راه کرم نخست ساغر ماه البسم نوازش کن جزای آنکه شب به بخون دل خوردم بیا و طاعت مقبول را بهینما بر</p>
	اگر تهاست که چون حسرتی تو بخی

بریز شاخ گلے در قدح شرب انداز	
پیرم چو آسمان و سہرہ لقا ہنوز باسن ز قتل غیر حکایت چہ میکنی از وہم من بر آدم ز اہداز صلاح ریختہ ز طعنہ بجائے بوا کہوس ایں داوری بجرعہ محشر گذارستم عمرم ہمہ بصحبت صفائی دلاں گذشت مستی نشاط ہستی و شاد بہار عمر از کار من گرہ نکشاد و خوشم کہ غیر	قامت و دوتا شد و غم زلفت دوتا ہنوز منت پذیر نیستم اے بیوفا ہنوز ساقی تو ہم بگو کہ تو بودی کجا ہنوز نشیدہ نہ من گلہ ہاے بجا ہنوز من آشنای مرگ و تو نا آشنا ہنوز آئینہ ام درینج ہماں نے صفا ہنوز بر من برو گمان جنوں پارسا ہنوز بند قباے یار نکدہ است و اہنوز
صد بار آزمودہ آں پر فریب را حیف است جسرفی تو و امید ہا ہنوز	جلوہ فرما بلبل و پروانہ ہم آہنگ ساز بارہ دیگر قباے ناز خود را انگ ساز براد اے جام دل نہ باز اے چنگ ساز صلح در پیش است چہ باد اے جنگ ساز
پردہ بکش عاشق و مستون را یک ساز بالباس گل لباس خویش را ہر نگ ساز زیر کاں جز عیش نپذیرند و انگہ دیہا در محبت یاس و محرومی نباشد دم مزن	

<p>بعد ازین یا جلوهای چشم پیرنگ ساز گر بر سوانی نمیدانم بنام و ننگ ساز</p>	<p>تا کجا پیرنگ گیتی در نظر باشد ترا من اگر بدنام عشقم غیر بدنام هوس</p>
<p>حسرتی را بشوید و خواست و نظیری اهل کمر روی بنما عاقل و دیوانه را یک رنگ ساز</p>	
<p>بهار گل چمن نیست جا و دال بر خیز تبش ز طاق بر افتادهاں و دهاں بر خیز بجان تو که بجا اند و ستاں بر خیز چو راستباز به بینی با تمهاں بر خیز بیا و غم زده بنشین و شاد ماں بر خیز بپور یا بنشین و ز پر تمهاں بر خیز چون نام عشق بری از سر نشاں بر خیز ز تنگنای جهان آستین فشاں بر خیز برگ من تو هم ای آه نالواں بر خیز</p>	<p>ز صبح پشتری مرغ صبح خوان بر خیز ز جلوه ات منزل زل بناے بتکده شد نشسته تو بر غیر و فتنه ها بکیم ترا که گفت که عمری بمن بسر برد باز دواے درد و دوا عالم بکنج میکده هست چو عشق پیشه شدت از نیم رو بر تاب چو یاد دوست کنی غیر را فراموش کن دل گرفته طلبکار عالم دگر است صدراے نغمه بکاشانه عدو است بلند</p>
<p>ازین حدیث نظیر است حسرتی در عهد چو دهر روی دهد از سر جهاں بر خیز</p>	

حرف السین المهمله

تا در میان چهار روی دهد ای خدا شناس
خوشدل شو و نشان قبول دعا شناس
نخل گل و تر مفتان از آگیا شناس
لیکن وقوع فتح و شکست از خدا شناس
میخانه رشک چشمه آب بقا شناس
بر خاستم ز بزم که بودم ادرا شناس

اینست رای من که بر و خویش را شناس
وقت دعا ز دیده گراشک فرو چکد
از بزل قدر و قیمت مرد است در جهان
تدبیر و رای واجب و شمشیر و تیر شرط
انجایات صوری و اینجا ست معنوی
مالید یا چشم و بسویم ندیم دید

در شور و غلب نیابند بوی گل
آهنگ سرفی ز دم عطر اشک

در شهر کس نمانده که مفتون نکرده کس
دست کم کشاده و ممنون نکرده کس
رشک بملک و جاه فریدون نکرده کس
سویم بالثقات نظر چون نکرده کس
تعریف بر طریقه مجنون نکرده کس

رحم کس نخورده و مهری نکرده کس
ورز و صلاهی جلوه و خلق بر شک حجت
نازم با بل عشق که بر قیس غیر است
خونم چکد ز دیده و بر قم جگر ز لب
صد گونه اعتراض بگفتار بو علی است

از دل خیال بزم تو پیروں نکرده کس کس را بزور و والہ و مفتول نکرده کس باو می حکایت دل پرخون نکرده کس	گر غیر و شکب غیر برون کرد کرده باش ایدل ز چو یار شکایت چه میکنی نیز غم که ساغر می گلزنک نشکن
احسرتی میسر ز غالب که از غزل آں کار میکند که با منوں نکرده کس	
مهر از دوست دیده ام که میسر من شکر ای کشیده ام که میسر زنا منط آرمیده ام که میسر گرد کوئے فریده ام که میسر بحریمے رسیدہ ام که میسر آستانے گزیده ام که میسر من غلامے خریدہ ام که میسر نکته چند چیده ام که میسر	چو روشن کشیده ام که میسر وصف کوثر ز اہل تقوی جوی خانہ خالی و یار ہم بستر باد مست دوش آمد و گفت حرم اندر طواف آں بینی آسمان از میں نمی سازند کہ بدیش مرا فروخت کہ گفت دیدہ دفتر نفوس و عقول
حسرتی دوش با نواسے رباب غزل تو شنیده ام که میسر	

ای یار ناز شیوہ ز روداد ما پیرس برخے شکایت ہوس مدعی شنو محل کجا و ناکہ کجا و در اکجا آرے ندیدہ تو مرا ہیچکے وے شاید کہ بر غری بطیب سیج دم از خستگان زار اگر یاد آوری قاصد کجا و مجلس انس تو از کجا ای عمر باختہ ہو اسے بتاں ہنوز	وی شاہ ماہ جلورہ ز حال گدا پیرس لخنے حکایت دل مے مدعا پیرس ای مے جبر سخت ز بانگ درا پیرس از محرماں حکایت چاک قبا پیرس از بہر کب درد نہ ہرود و اہ پیرس از من کہ سخت خستہ و زارم جدا پیرس بہر خدا حکایت من از صبا پیرس سہل است چارہ چارہ زمر و خدا پیرس
---	--

روداد او پیرس کہ میگفت حسرتی
ای یار ناز شیوہ ز روداد ما پیرس

حرف اشین المعجم

قاصد بوصول فرودہ داد از یاس محض دل کوش و شبنم بلبل چرخش تالما می زار و است بیش از نیم اولت شکامشب فرد و عقر بست	آراست ایوان ہم نشین از خانہ بیرون کردش امروز من تا لیدم و از رنگ لعل کردش فرست غنیمت دیدم بہر غوغا یوں کردش
---	---

هر کس سخن از عشق گفت از قیاس افزون کردش	هر کس دانش حرف زد به از فراطون گفتش
	شب باندیم حسرتی خوش بود وضع بختیم از بندله خوشتر بودم نمود از ناله محزون کردش
از وحاشی عجب از مردم اندر زیندیش سینه ها و لوله انگیزند با نها خاموش عقده در دل نه دوریش و توانگر میشد گفتند که در گریه که بقوی میکوش که یکس را بلامت که کُتاب منوش پند من در دل یاراں با حاجت هموش سخنم را اثر قول معنی در گوش زاهد و با همه افروده دلی جوش و خروش که گذشت از نظرم منجیه باده فروش از ستایش گری هر زبان شد خاموش بیکی جلوه زیبایش ندیدند و نه پوش بچو از افتادم و از اهل مرع غامت خروش	و عظم و مسجد آدینه همی گفتیم دوش مجلس اینگونه بآئین که نیابی مثلش چین برابر و نه و هم بزم عبید و احراز گفتی گاه یکس را که زرنده ی بگذر که کس را بنصیحت که بخور نان حلال حرف من در سر اصحاب بتاثر قرین فهم داشت با فسون بتاں راه بدل آں دم گرم که بے زمر نه صوفی در وجه الغرض گرمی هنگامه ز حد افزون بود بر لیم که در حرف شناسی علماں بیکی غمزه چالاک مرا برد از من تاب آں تاب رخ و طاق تاں جلوه نماند

<p>پای بر سینه زد و بر دهن نام از دست آں یکے گفت کہ این نہد ریائی بودہ است نہ انہیاں بود یکے خاص نظر کردہ من ایں ہمہ خوش نہ سہواست تاسخ فرما طعنہ زن اپنے من خلعتی دمن در پئے او ساغرے ز آتش سیال بمن پیر مغان گفت کاین عشق بیخاںہ کہ می بینی دشت باوہ ہوش فرا در و گل پیش نظر ناکہ از لغزش مستی بت پندار شکست</p>	<p>رو سو سیکہ کہ دیم من داد ہمدوش وال در گفت کجا شد ہمہ پند ہمہ خوش خواند مش سدی خود گفتش ایضا ہوش سلفے یا دکن از سابق و بگذار خوش تار سیدیم بیخاںہ گشت مہوش داد و آں منچہ آئے ز لب چہہ ہوش خانقاہ تو بگو تا چہ دلت راست شوش نغمہ در گوش و بت عرقاہ آغوش نا گرفت آدم از نشہ طامات ہوش</p>
--	---

حسرتی حال میں زاویہ جوینہ ز قال
نیست سجد کہ در وعظ کثائی خاموش

<p>مست است ہمہ بزم تو ز اہد بکراں باش خواہی کہ دے چند با رام بر آری عالی نشان کم سبک ار جالے در آیند در پیش سفر است ترا نیز خبر هست</p>	<p>و دل نشکید بہ نہانی نگراں باش خونیں جگر خستہ دل خستہ جاں باش کم ظرف شو فطر رطل گراں باش در دیر اقامت کن و ازہیجاں باش</p>
--	---

<p>آں به که نباشی و گریس از تو نیاید جامی بر لب در کش و بجای بسهر گاه اندره چوروی جانب انصاف نگمدار چون طاعت نظاره حسنش نیکی نیست</p>	<p>ز نهاد که از دعوی هستی بکراں باش آسوده دل از کشش هر دو بهاں باش ور باد کشتی از مره خوان به نشان باش شکم نبود گو بهمه عالم نگراں باش</p>
	<p>شوریده دلال رانش موج نسیم است کو حسرتی شیفته آشفته بیاں باش</p>
	<p>حرف الصاد والمحل</p>
<p>اگر عشق است بیایا که میرقص بسیر دانش خود و بعد کردی بمسجد قصن ثایاں نیست صوفی سمن نیستی تمکین میاورد بهنگام ترتم و جدی کن بمستی نیز خود داری ضرورتا</p>	<p>بشوق کعبه در بختانه میرقص یکه پیوده ای فرزانه میرقص بیاد گلشن و یخانه میرقص بزم دوست چون دانه میرقص بگاه رقص با جانانه میرقص بمغفل نیست گریه بیکانه میرقص</p>

	نه در هر نیم چوں پیا نه میرقص	نه با هر لب برنگ بادیه پیش	
	ز عشق حسرتی چوں ذکر انند تواژ شادی بر این افسانه میرقص		
حرف الضاد المجمع			
نه ز شاهد هوس کنار است غرض من بایشاد که تعلیم و قمار است غرض کثرت خرمن بادیه گسار است غرض یکد و سا غرض نه رفع خمار است غرض کس چه داند که چه از بوس و کنار است غرض چند خورشید بر ای مشبکانه است غرض	چار فغانه نمی لذت کار است غرض اوز به نامی خود راند چو بیتا بم دید ز فرستادن ابروز عطا کردن مکل ساقیا از محو دوشینه گرانست سرم متحد عشق و هوس است مبادی بهیات نه بهین شمع که باید گل و ساقی و شراب		حسرتی راز نهان تا بطنای شفافش چیز دیگر ز تماشا نه کار است غرض

حرف الطاء المهملة

آرمیدن بزمان تو غلط بود غلط	مژده زخم سنان تو غلط بود غلط
راه بردن بدشان تو غلط بود غلط	ناله طواف حرم خاطر اعیان شود
سخن از سر نهان تو غلط بود غلط	جز به دی کش بد پیش که خوش باد پیش
زخم خوردن ز سنان تو غلط بود غلط	چشم افتادن مشک از تو خطا بود خطا
اینهمه لاف بجان تو غلط بود غلط	چهره کردن جان در ره الفت میگفت
نام من در دوزبان تو غلط بود غلط	در شب وصل که خاموشیت از چه گذشت

اینچنین سحر که همروش با عجز افتد
حسرتی جز بزمان تو غلط بود غلط

حرف الطاء المعجمة

نسیم را ز نفس های مشک بار چه حظ	بیا که بپوشم راز تو بهار چه حظ
بغضیب ازین ناله اسیر چه حظ	گل چه سود اتین خنده های شیدا فرا
ببندل او شکر زلف تا بدار چه حظ	چه نفع لاله ز رخسار شاهانه او

<p>بهدر بزم نشاندی و لے مرمت اگر بدوست بود وصل در سفر چه ضرر چو حفظی نبودیش که چه لطف دهد رفیق شکوه گذار از خلاف وعده تست ترا که دل گریه یاسمین رسن نمیود</p>	<p>که غیر نیز شرکاب است را اعتبار چه خط و گریه یار بود فصل و دیار چه خط اگر ستیزه نباشد ز لطف یار چه خط چو اشتیاق نباشد ز انتظار چه خط ز شیوه چمن و جلوه بهار چه خط</p>
	<p>نمای خاد کجا صورت عندلیب کجا به پیش حسرتی از ناله هزار چه خط</p>
<p>مخور مخور که دلم شمش از شراب چه خط گناهکار ز لطافت بهره بردارد تو چو بر وی صبا چین طره بکشائی زمان جلوه خورشید از چراغ چه سود مرا که بخود دستم ز احتیاط چه سود لطافت شب مه دیدنی است در شب وصل</p>	<p>که هنوز ز الوار آفتاب چه خط ترا که باده نمینوشی از سحاب چه خط ز نکست سمن و بوی مشکاب چه خط دم تر زم ناهید از رباب چه خط ترا که شون ندانی ز اضطراب چه خط گر آفتاب نباشد ز ماهتاب چه خط</p>
	<p>کتاب مولین جانست حسرتی اما اگر ز شعر تو خالی است از کتاب چه خط</p>

حرف العین المهملة

<p>که باؤ کو منغینہ و کود گر سماع ایں کار دوست بود که تا او نہ بنم رفت صوت حزیں مناسط سبع حزیں بود دہر و لے لطینت او جلوه سازد حسن گر امر از تو بہت نسماً و طاعتاً دوشین کہ بود نغمہ ہرادر حمیم غیر</p>	<p>بہر چہ بہت ہست نشان دیم در سماع شد بادہ بے لطف و شد بے اثر سماع در بزنگاہ غیر چہ خط تو در سماع دہر سرے بلفظت او کار گر سماع ورنہ دلم نہ شیفۃ برمی نہ بر سماع چوں بنیش بخیلید مراد و جگر سماع</p>
--	--

نالم بذوق روی دل افروز حسرتی
 البتہ دلکش است بوقت سحر سماع

حرف الغین المعجمة

<p>دلے دارم بجز از یار فارغ چناں مدہوش تو مردم کہ ساقی سر تکمیں تو گو مردم کہ داری</p>	<p>ہم از ناصح ہم از اغیار فارغ بیزم تست از ایشان فارغ دل از اقرار و از انکار فارغ</p>
--	---

دو نیم شد بر صد شکر گردید بیادست زاهد از اوراد غافل هر اسم از گل شعلی است و نه نیز غم دید و گشت از رحم صد شکر مگر در انتظار تست مسکین	ز دست من در دیوار فارغ بذکرت مهدی از اذکار فارغ چو منصورم ز بیم دار فارغ شدم از مردن و شوم از فارغ نخندم و شب بیدار فارغ
---	--

بزه حسرتی صد شیم دارم که یک دم نیست ز استغفار فارغ

حرف الفاء

بروز بزم که حرف مرا نه تو حریف بمرد دل بچنان شو کتے که کم دارد حدیث عشق پریشان زبان من الکن بایں تلوت جسم و باں تقدس جان برای شاه روی پاره بن من بخش بچشم آنکه نگاهش باصل کار افتد	شراب تشنه کجا و کجا دماغ ضعیف بروم قیصر خاقان چنین بمکه شریف نهادن لطیف و مزاج دوست ظریف چگونه عهد وفاق است در کشیف لطیف ندیم از تو درگاه حاصل ریح و خریف یکیت کسوت ایشان و خردی تشریف
---	---

شماره خرداں در جبریدہ تکلیف اگر کند نکند بلبلے چنین تصنیف کہ ہم ثقیل ثقیل است و ہم خفیف خفیف	جز صاں بریا پیشہ زہد و رز کہ نیست کلام ماہمہ شوق و نوای ماہمہ ذوق میانہ راہ روی کن چو وزن میخوای
ترانہ ساز کن از نظم حسرتی سطر کہ ہست زیور صوبت حسن کلام لطیف	
حرف الفاف	
کہ بارشون کشایم بہ باب بیت عین اسید بدرقہ کارم فکندہ در تعویین کہ بخت راہبری کہ دسوی اہل طریق مرا کہ بادہ ہمینا و آب در ابرین کہ در سراچہ فکریت نمائندہ جز تحقیق بگوش گل بود آواز عندلیب نہیق	خوشامں و عجب آن وقت حذاق توین طریق پر خطر و کار و ال رواں گردید حیات خضر یقینم بنودتا آں دم دہند خضر و جم ارزاد راہ کے گیرم دے گناہ نہا شد نگہ بفتش مجاز بگلشن کہ ز شعرم ترانہ بر سبند
بجز شناختن ہم ناقص و کامل دکچہ سود بود حسرتی ز شعر دقین	

حرف الکاف العربی

<p>چند است هست ز شرجی بوسناک چه باک آتش عشق تو در جهان دو عالم آفتاد فاشقان تو بچا مندر پیدار ترا زاهد آفت چال مرد و جهان شیا نیست</p>	<p>ماہتابی و کتاں در پرت از چاک چه باک شعله چوں سرکش از غلغلا شک چه باک وعدہ وصل تو در چاک خطرناک چه باک بادہ گرمے نتواں غمزدن تر باک چه باک</p>
--	--

حسرتی ناک تو گشتہ غریبش داری
از دل ساوہ چه بیم از نظر باک چه باک

حرف الکاف الفارسی

<p>نہ ہمیں از تو ساحراں دل تنگ دل و جانم ہلاک شیوہ او بر تر از من کہ بودے از یاد میرود از حبیب ما بر ما</p>	<p>کہ پری توبہ کردہ از نیرنگ کہ شنیہ است آشتی دینک کار گیتی بدانش فرہنگ آپجہ بر شیشہ میرود از سنگ</p>
---	---

گر معنی غلط کند آہنگ دل طلبگار پیش رنگارنگ شاہین و شراب فرنگ میزاج بہار و حاصل رنگ پیشکال است جوش در لنگ تاج و دیہم و افسر و اورنگ	سامع آشفتنہ خاطر است پیمہ دور جاں گرفتار آرزو ناگوں میوہ کابل و گل کشمیر دولت بیزوال عشق طلب چہمہ زن پر کنار وحی و کش افشاں کو فسادہ بر سر ہم
کار طالع بود در گورنہ حسرتی سادہ یار پرینک	
حسرتی سادہ	
برخیز تا شراب بنوشیم پائے گل اسے آرزوی اللہ و آمد عاست گل ہم جلوہ خس است ہمہ ماسوائے گل ہمنا امانے بلبل بر خندہ ہائے گل	آمد دیادہ آئینہ جاں فزائے گل بشتاب ویرچمن چو بہمن منتے بہنہ مارا گل چکار کہ در چشم عند لیب آو من و نسیم تو خندہ میزند

<p>خود گشته چوں محرکِ اوست گلستان اچھی حسرتی بگردن گلِ خوبہائے گل</p>	
<p>مہرِ نرود از مستم و خونِ رود از دل باغِ خوری بادہ و چوں جام و صراحی ہر جو غلِ کنم الاستم رشک گفتی کہ جز از نادل خود از ہمہ پردان</p>	<p>پیدا است کہ مہر چو نرے چوں رود از دل ہم غلِ رود از چشم و ہم غلِ رود از دل مہر کہ ز رفتہ ز دل کنوں رود از دل چیزے کہ نباشد بدم چوں رود از دل</p>
<p>ز ان حسرتیت کم سخن آمد کہ فکر شوق تو کند بخود و مضمولِ رود از دل</p>	
<p>بہرِ خرمِ حرامتِ اٹھاؤ دیل بہاے دوست دم جلوه جان افشاندم خطا ز رفتہ یکے نیز تا یکے نرسد بنورِ نجمِ یقیں رازِ غیب بکشاید گذارم دم دنیا مگر نیفتادہ است بتانِ خویشتن آرا بعدہ جلوه تو بکوسے پیرِ مغال درو مند چوں نرود</p>	<p>کہ غولِ پیشہ کثیر اند و خضرِ شیوہ قلیل عجب کہ شہرہ شہم بایں نشا قلیل جفا گزشتہ ز اندازہ تا کجا تاویل بس است قصہ رازی برے ترکِ دیل ہر اں مقام کہ باشد یکے عزیز و ذلیل بخونِ خالص دل شستہ اند چشمِ کجیل کہ پر تو نظر او دہد شفا سے علیل</p>

بچشم است قصیر و بچشم دست طویل اَمَّا عَلِمْتُ عَلَى الْحُسَيْنِ لَيْسَ سَبِيلُ علامت است که خرمای همی نند ز نخل	بچشم ز شب و کل کل هم بواجبی است حضور اطلبی می خورد و شعله مترس نگاه صاحب باغ و تبسم شیرین
جلال کنی بچنین ذکر حسرتی دل را دل تو رهن و ساوس لب تو دتلیل	
<h2>حرف المیم</h2>	
روی گل دیدم و صد خنده به بلبل کردم مصلحت دیدم و من نیز قنائل کردم بستیم است اناں جلوه تخمیل کردم بگلستان شدم و ناله چو بلبل کردم مطلب از خم بریل بود تنزل کردم فهم روزه ز گاهش به تامل کردم	نگاه از ناله بلبل برخ گل کردم دوش با غیر همی رفت مرا دید و رسید گل خورشید بخورشید و بود و دارد اقتضای اثر عاشق صادق نیکوست که ز می حرف زدم گاه ز ساقی گفتم پر پیخانه شبی داشت بکف نخه کون
حسرتی ذوق گماں کرد و به چشم آورد	

<p>من خود از خشم نگه بر تیرج مل کدم</p>	
<p>گه در صحن مسجد گاه در میخانه با ا فتم اداد ان محبت رستم نوع زلفا فتم ز بیانی شوق و از بر آغز گستاخی شیمیم بکن از خود پا بر دهن نهاده ام گاه یقین دارم که آیین مسلمانی بیاموزد چو خشم می برد از سه بجای میسر دراهم بریں جاد و بیانی حیرت مردم عجب بود</p>	<p>شوریده دارم بهر جای ز پا ا فتم چو آید یک جفا از وی بنگر صد وفا فتم گه تنگ آتش در بر گه دست و پا فتم شود قدیم عیاں گرد گشت باد صبا فتم اگر چه بدست شوخ کا فر ما جرا ا فتم چو عظم می نماید راه و در راه خطا فتم که من خود می ندانستم چنین مقرر فتم</p>
<p>دل شوریده سن افکند روزی مرا جا اگر پا و ای حسرتی افتم بجا فتم</p>	
<p>حذر نه انجمن عشرتش انی دارم نرخ نقاب کشا خود کشاده میگردد چو عندلیب نهادم سرشته اند بدرد تو کرده وعده فراوان من ز ساده دلی خبر زرد و قیوسش بلل پدید نه بچشم</p>	<p>نگاه شو قم و راز می در استی دارم هزار عقده شکل که بر جبین دارم که هم به هم طرب ناله حسنین دارم بروز و عده بیاران و باد کین دارم عشت نگه بفلک روی پند می دارم</p>

<p>دل نال نگر چشم دوسریں اقوام ولم شکنه سازنی چربل نہیں دارم ہمیں پس است کہ معشوقہ نازیش دارم</p>	<p>صفِ نفال گزینم بایں ہمہ اکرام ز غنچہ پس کہ بستن پئے کٹا و بود جواب طعنه حرمان و طنز ناکامی</p>
<p>سزد پیور چمن را اگر بیا موزی کہ حسرتی سخن شورش آفرین دارم</p>	
<p>دم گسستری از خود بدوست پیوستیم شراب تندیده ساقیا کہ پیوستیم ز ہمنگان بر بریم باتو پیوستیم نام پس کہ بلے بلند وے پیوستیم</p>	<p>عبث ز دوری مقصود شکوہ مندستیم نوائے گرم بکش مطربا کہ در و جدیم حد و محرم و احباب پند گو بودند تو در امید بلندی و بیم پستی باش</p>
<p>مال تو یہ شکستیم حسرتی بہیات چرا ز گفتہ و لہذا باز شکستیم</p>	
<p>درو دیوار پروے در و دیوار زخم خندہ بر سر زلفش مردم ہشیار زخم جام صد بار یرم تالپ و یکبار زخم وقت آنست کہ نی پر میر بازار زخم</p>	<p>صبح مستانہ نوائے چوز اسرار زخم فرصت از گریہ مستی اگر دست دہد بینم اصرار چو از وی ہمہ وسواس شوم خوڑوہ ام بادہ بخلوت کہہ با شتہ شہ</p>

<p>نذر کردم کہ غم بادہ و بسیار ز غم دست در دامن کن شوخ مستمکار ز غم تا کجا بادہ و پیمانہ بمقتدر از غم کاشکے گام طلب در رہ کرد از غم</p>	<p>دشمن قدر گرم دست دهد دولت وصل تا کجا بر رخویش و برنج غیبر زدن بط دیوانہ شکستم سر خم بکشاید سعی من از ره گفتار بجای نرسید</p>
<p>حسرتی شرف و غل من نشناسم آئے منکم هست گئے بر دل افکار نہ نم</p>	
<p>خودم شراب و منی نیکو اں نظارہ کنم یہ دے دباؤہ گلرنگ کسے کنارہ کنم بیا کہ خدمت ز بند شراب خوارہ کنم اگر سر از مکتومہ آشکارہ کنم کہ رخنہ ہا بدل غیر و سنگ خارہ کنم نگہ ز روی تو گر جانب ستارہ کنم کہ عکس پر دیگان فلک نظارہ کنم شراب اگر بگذارم و گر چہ چارہ کنم</p>	<p>براں سرم کہ دہر نیک و بد کنارہ کنم برائے جیلہ برم نام فصل گل ورنہ بُت ہو اے مرا شیخ صومئہ شکست بچنگ و بر بط و نے ہی حوزی و قس کنی رہبہ کار فغان شہم باں غایت فتد بجاک و شود خاک و گل ازاں روئے جلای آئینہ خود کنم مگر باشد بغیر بادہ بنودہ است چارہ غم ہر سچ</p>
<p>انہی مصرعہ میں بیت حسرتی پڑھاؤں</p>	

<p>بغیرم توبہ سحر گفتم استخاره کنم</p>	<p>مست گفتم نشہ صہبانشناسم آں روز کہ من سرکہ ز صہبانشناسم جز دشمن و دلدار کسے رانشناسم آب خضر از بادہ حمرانشناسم من اندہ روز و غم شب ہانشناسم من چوں دگراں لیلی و سلی شناسم امروز نمیدانم و فردا شناسم</p>	<p>مجنوں تو ام جلوہ لیلانشناسم وانم کہ وہ چرخ مے تاب و لیکن جذکین و محبت نبود وجہ تعارف مقصود نشاط است بہ رنگ کہ باشد بروق مراد است مرا گردش لایام از یار خودم ہست حکایت بحدیثم ہاں جلوہ کہ با وعدہ کجا شوق شکید</p>
<p>امی حسرتی آنکس کہ منشا قاتل و فرزانشناسم</p>	<p>نخست سنگد لاں راتلاش میکروم نکردم و بگماند کاش میکروم بکنج میکدہ نہاں معاش میکروم سحر خروش سراپا خراش میکروم گذشت آنچه ببا زچہ فاش میکروم</p>	<p>شبے کہ ز مژمہ دلخراش میکروم شکایتے ز رفیق حکایتے ز حبیب سماع و ولولہ رسوائے خلق کہ دایکاش شنید بلبل ویتاب گشت و سبل شد کنوں اگر برود سربلب نیارم بر</p>

<p>اگر گمان اثر در دل تو داشته</p>	<p>هزار ناله خار اثر اش میگردم</p>
<p>نکر و حجت من حسرتی قبول ار نه بکنج صومعه اش بود و باش میگردم</p>	
<p>دست تابر داشت از من دل از و برداشتم رایگان رفت اینک عمری جابر آں در داشتم طرفی بین کز صبا امروز با و داشتم در کین خوشی آں ششم فصول گرد داشتم در بساط خود همی صبا و ساغر داشتم دین گماں خود از سرشت چرخ و اختر داشتم از نگاہ من تر او دید آنچه در سر داشتم</p>	<p>بسکه بانی التفات غمی کمتر داشتم نمی سجود مرا قبول نمی سلام را جواب مژده و صلے که او خود داد و دانستم دروغ عاقبت پرستیز زنده گشت و تقوی عاشق زاهد از شوخی نبود این پیشکش ریخی مبر دروغ آمد تغیر و در وفات آمد خلان نمی بزم راز گفت و نمی صبا غماز شد</p>
<p>طلعت شب بر قراره صبح ناپیدا هنوز حسرتی بجای از خواب عدم برداشتم</p>	
<p>حرفیت خوشی خوشی شش فشان خوشتر از بنم داریم سراندر بچنان خوشتر از بنم گویم لب زار و ستمال خوشتر از بنم</p>	<p>گفتند که جانان خوشی جاب خوشتر از بنم صد پرده بر افتاد ز حرفی که لب پرت گفتم سخن چند و شنیدی که چه باشد</p>

در جلوه در آید به نهای خوشتر ازینهم
 بودم به در ویرمغان خوشتر ازینهم
 پیش تو در کار جهان خوشتر ازینهم
 پس باز نمایم نشان خوشتر ازینهم
 ای دیده خوان به نشان خوشتر ازینهم
 ای مظهر بخش نه مرز بهان خوشتر ازینهم

در بزم بآئین خوشی جلوه نمشد
 نیکوست تنم مگر راست بهیسی
 بیکاری عشقم در فردوس کشاده است
 اسقاط اضافت چون شانت نگذارد
 از اشک جگر گون تو گل غرقه بخون است
 دیار دور از لطف تو ای تو برقص آ

احیای دل مرده نماید نفس تو
 با حسرتی سحر بیا خوشتر ازینهم

که رسول بلبل و که قاصد پروانه ایم
 پرده چون بخواست روشن شد که خود جانانه ایم
 شیشه های مختلف بنگر که ما دیوانه ایم
 در طریق موشگانی صد زبان چون شانه ایم
 از نزار بلبل و از دوده پروانه ایم
 در حرم دوست چو نقش و نگار خانه ایم
 مستقر شور و شرم روز و شب خانه ایم

که نسیم گلشن و که دود آتش خانه ایم
 شبنم بازی با ساشد پرده داران دود
 دانه های گونه گون می بین که شاد خود نماست
 افکار مقام راز واری بیزبان چو نسیم
 آتش آتش که کار عشق مابا وی فتنه
 بخت از بودنت و از نبودن چو طبیعت
 بهنجی از حریفان فتنه تا ویرفتند

شوق صد منصور را در جلوه گاه بابرود	باهاں در بند فال سیمہ صد دانہ ایم
<p>حسرتی عشق مجازی را حقیقی کرده ایم باہو نا آشنا و از ہوس بیگانہ ایم</p>	
حرف النون	
<p>زندہ جاوید بے دار و رسن خواهد شدن لطف خواهد رفت چوں بخش کمرغن اہد شدن حل این شکل مگر از برہمن خواهد شدن عزت باد بہاری در چہرین خواهد شدن شیخ در بیخانہ میرا بجنخ اہد شدن انفصال تن جان و جان تن اہد شدن شعلہ دل در قفس آتش فگن خواهد شدن کا متحانت مشبای ترویرن خواهد شدن سترہ خاصیت شمیم پیرہن خواهد شدن</p>	<p>ہر کہ کیساعت حریف را ز من خواهد شدن گر تلافی در نظر دارد بیا رسیدن کہ باز بابتناں بر ہم نیایش کار اہل عقل نیست طرہ عنبر فقا نہ اہیج و حسم بکشادہ دستگاہ فضل را ہر جا قبولے دیگر است انفصال دست آسائ نیست پیش از انفصال ہاں ہاں صیاد بے پروا ز من غافل مباحث آیینہ و پیش و پی دست ہا من در خطاب چارہ کمتر جو کہ چوں ہنگام در مان در رسد</p>
از سخن امید یعنی حسرتی نے نسبتی ہے	

حُسن مطلق کی مقید در سخن خواہد شدن	
<p>دیر آمد دوست گنجی ز من خواہد شدن چشمه نوشید بحر موج زن خواہد شدن رفته رفته خلوت او انجمن خواہد شدن غیر سحر آفرین اردت فن خواہد شدن مستی دال لب لاج می کن خواہد شدن اجریا بدہر کہ مادر او لشکر خواہد شدن قالب جانم شمیم یا سمن خواہد شدن شیخ از زہد ربانی برہن خواہد شدن</p>	<p>شہرت این قصہ در ہر انجمن خواہد شدن شہ ساری گر ہمین است از پنج رخشان او بزم گاہ خاص دیوان از ہجوم عام شد ز گس فتال پیری عشوہ با خواہد فروخت نگہت و آن طرہ بانہارچمن خواہد شکست ماہیتہ دایم در پہلو کہ نام او دل است بعد مردن گر بہاوت پیرافت در سرم برہن ہم گر بیاورند کجا خواہد فتاد</p>
حسرتی دل شاہد صل استان محزونین ہیت عشرت بازایس ہیت احزن خواہد شدن	
<p>در خانہ بند کردن سر شیشہ باز کردن ز نیاز مندی تو بزمانہ ناز کردن تو و لعل ہائے دلکش من نالہ ساز کردن نہالی تو کوہ پی برانہ ہم امتیاز کردن</p>	<p>چو خوش است با تو ہست بہ نہفتہ ساز کردن ز بیات سر نہادن بسیر کہ کشیدن تو و قفس می ہستی من و جد و جوی منستی تو چہاں نظر فرجی کہ توای شد انہ پی خواہ</p>

<p>سیرین فدای نازت ز حد و دگر چه خواهی</p>	<p>تو و عشوه ساز کردن من دل نیاز کردن</p>
<p>دل اهداں مرغبال بنهفته حسرتی خور</p>	<p>تو اگر نمیتوانی ز می احتسار از کردن</p>
<p>نه چو عشق سازگارم بمرآج درو منداں مکن از شراب منعم که نه از جوم سستی است چه مناسبست بگل از رخ آتشین عذاراں بفلک کله شکستن بچه فخر حاجت نه بگمایم نه بینی که ستم بهار و دوبر نه چو آینه کمال نه چو حسن شان جمال ببرخ چو آفتابیت نگه تیر غداراں شب وصل غیر رفتم پئے اکتساب نفرت</p>	<p>نه چو حسن اعتبارم بنگاه خود پسنداں که گرفته ام ز شوقی لب نازکت بدنداں چه مشابست به لاله ز کف نگار بدنداں چو من برهنه سر را بکلاه سر بلند اں تن پریناں قبا یان سر گوهریں پرنداں بکدام حیلہ انتم به پسند خود پسنداں بکنند غیر نیت سر عنس بریں کنداں چو جوم عیش دیدم شده شوق من و چیداں</p>
<p>نه چه حسرتی تنالم ز جفا طالع بد</p>	<p>بندهاں یار تلخ چو ققائ در و منداں</p>
<p>مرا بخشید و گاه به جز بدی نیکی ندید از من</p>	<p>مگر سجاوه گستر دن بطل بود خوش دامی</p>

<p>حدیث من پسندش بود لیکن جس بے پروا تہا پر ایہ صورت مرا سرمایہ لذت نذارم شکوہ کیا اے راک وجہ مہر کیں خواہم بحرف نامہ سنگر بجاہ خاکساری ہیں مرا کشتی خوشنودم نکو کردی بجاکر دی غلط کردم کہ دانستم بنا کس دست چوں گردد</p>	<p>نذارم گوش جبرقم مگر چیرے شنید از من نخواہ رفت دائم الفت شعر نشید از من نہ از دشمن و فاسق نہ جہم آمد پید از من کہ اینہ و در تخیل چہ را بہتہ نمدید از من درون سینہ اعیانہ رخا رہے می فلید از من حدیث عشق شوقین بہت در گوش رسید از من</p>
<p>سخن بے ربط گوی حسرتی لیکن نمی گیرم ہمیں روداد من ہم بود چوں رم برید از من</p>	
<p>گر آئینہ خواہی بچسب زار گذر کن ریزند گل وصل بدامان محبت و صحبت اصحاب باش و بجد باش تا تاب نگاہت رخ خویش نہ بینی</p>	<p>در خواہش مانع است در آئینہ نظر کن یک نالہ شب در کش و صد خندہ سحر کن وز جمع پر کندہ با برام حذر کن آئینہ بیند از در آئینہ نظر کن</p>
<p>کام دو جہاں ہفت تو در اول کام است اے حسرتی از ہندو کو کعبہ سفر کن</p>	
<p>گر چنین مشکل پسند بہا است نخواست نہ لیستن</p>	<p>خستہ غم بودن و آسودہ عنوان نہ لیستن</p>

<p> باش پذیرای که در دست آسای زیستن قدر نهاد تماشاگاه امکاں زیستن حالیا ما و کج و دیر پنهان زیستن میتوانسته چو بایوسف بزندان زیستن خوش ندارم لیک بایس و بهمان زیستن پالکهاں برون آلوده دامان زیستن هر که اول جمع می زید بر پیشان زیستن پیش این نبود که در هر تو نتوان زیستن </p>	<p> شعله خواجه گداز و لخته روتاب سوز خضر با موسی عمل چهل مصفا شد شناخت عهد ربانی هر آمد وقت رسوائی گذشت کی تلف کردی زینجام و سایه اوان قصر دل ربانی با آس تر سا صم جاں می برد آشنایان شیوه بیگانگی خوش کرده اند خلعت صبا جلال گر شمع و گل دار و بگیر کم کن این کم التفاتی و نه رفتم از درت </p>
<p> یاد دارم حسرتی و آن آشنا انداز او و نه همه خلق بهان بیگانه عنوان زیستن </p>	
<p> نه پری موش شان و نه صبا همدم شان گیر و آهو به رم آهوی وحشی رم شان برسموات اثر طره نسرین دم شان جفا از لطف دلاویز حرم اندر خم شان آه از خاطر بیایک و دل بیغم شان </p>	<p> خرمم آن خیل پر ز یاد و خوشا آن دم شان طرز مستانه نغمه ای به تندر و آموزند به زنبیل بارقه ها از وجنات آنان بوسه صبا غ بجیب دل خلق به بغل کشته از تربت خیار آد میاں را شمرند </p>

<p>کہ بود سودہ الماس گزین مرہم شال ہمکنال محرم شال دہندہ نا محرم شال ہے دم ہر شر رو ہے مژدہ پرہم شال</p>	<p>کارم اے وائے باں چارہ گراں افتادہ است بچہ امید باین طائفہ کس نبشید بہ تکلف نتوان گشت زجاں سوختگاں</p>
<p>بلکہ راز الفتیں قوم کہ شب می نالید حسرتی آنکہ شب و روز بود ہمد شال</p>	
<p>حرف الواو</p>	
<p>ایست کہ جاں میدہد اعجاز دم او آموختم این شیوہ ز انداز دم او جان دو بہاں نیم نگاہ سستم او از پای فتادم چون شان تدم او می میرم ازین غم کہ نیمی لغم او جاں پروری طرہ پرہیز و خشم او دانم کہ دروغ است چو حرفش تسم او بر سینہ ستم نامہ مشکلیں رستم او</p>	<p>ایست کہ دل می برد از کف ستم او آیم براغیار زیاراں چو گریزم یکجان جنہں جوہرہ سازیم کہ بخو است ہر کس نظر انداخت بہمن زار بگرید اے غیر بدردیکہ نصیب تو مبادا از باد صبا پس چہ پرسی ز من وغیر گویم کہ ندارم سزاغیار بجانت شد مرہم زخم دل ریشم چو نہادم</p>

از خانه بروں آمدن دهم او	اسے ہنہ دل شرم کہ بہر گر انتست
	امید ز راہم نہر و غیر نباشم من جسر ہتم پاس پرست کرم او
دہم رو و خیال تال خیال کو قطع نظر کنم نہ تو این ہم مجال کو حالے کرو سزد فلک آشفته حال کو ساقی بختجوی کہ جام سفال کو درہم خاص غصت شرح مال کو فرماں کجا و حوصلہ استمال کو نوسید گشتہ ایم نوید وصال کو	در غفوان عمر خیال تال کو نظارہ رخت کنم آں طاقتم کجاست ساقی پیالہ برکت و مطرب نوال لب من مضطرب کہ بادہ مباد و رود و دست دبار عام فرست اظہار غم کجا ہوید روح باتو و منعم کنی ز خویش کم ہتیم غمہ جرات فرا کجاست
	گفتم اگر نظیر نظری نہ امر بخ اسے حسرتی کیسے بہاں ہیثال کو
با حور بخت آسے نوش و سلمان شو گاہے بخیاں رو گاہے بہ بیایاں شو چوں بلبل ستاں مستانہ غزلخان شو	گل توبہ ز رخ افگند از توبہ پشیمان شو ہم باغ بنیابی ہم راغ بر عنائی چوں گل چمن بگذر پیمانہ سے بر کن

<p> در ذوق طرب داری ہمکاسه مستان شو گو خانه تبه گرد در سیکده مہمان شو تا مویہ نسا ز درہ اسے عیش فراہاں شو اسے دلبر عاشق کش آرام دہ جاں شو لے ماہ نمایاں شو امی مہر در خشاں شو امشب بجریم اولے دل تو نگہباں شو مطرب ز نوا بس کن جہاں حد خود اس شو ہیامہ نجاک افکن رو بر سر پہاں شو </p>	<p> از سنج چو پہیزی پسہیر کن اندنا ہد نے شاد و مے یکدم چہ است اگر با شہی تا غصہ نیا بد جا اسے شور ہجوم آور تا چند بجاں ہشتم از دلہ ہی دشمن در روز و شب ہجراں فرقی نہواں کردن از وہم حد و تہ کے بیدار بود چشم آہنگ حجازم شد ویں پر وہ بسا زہم لے حسرتی آتش زن در دقترنے معنی </p>
	<p> تا چند نہ پیشی با چنگ و غزل جوشی مے خواری مے نوشی مست و عرفاں شو </p>
<p> داغ و دہد لبخ گل دستہ گل بہت تو داغ کن دل فلک رشک شکست بہت تو شوخی گرم قہقہ تو تیری چہست چہست تو ساغر می بہت او دست عذر بہت تو </p>	<p> خون بیل شراب کرو عشوہ چشم مست تو خاطر ما شکستہ دل بر قیاب بہت گر دہر آورد بے از دل اہل تملکت خوں چکرم ز دیدہ ہانا نگرستہ ام بہاغ </p>
	<p> آں بغور مہوشاں ہیں ہوتا ضحہ کریم </p>

لطف فرست جسمی شرمند و پست تو

<p>اے چشم حیات لب جاں نواز تو برکش انقلاب طرہ برافشان وی بنوش بوے چمن که ناز بر ایں می کند صبا دام امید وصل باین طالع زیوں ریجز از آنچرخ منع کنی پیش خدایش گنجائی دو صد خم می در دو جام چیست مطرب نماذ تاب و گردم به نئے دم بستیم خوش بروے دما و س در عوا</p>	<p>عمر خضر کایت زلف دراز تو بردار گشت ندگویتیم راز تو گرویت بنشاندہ دامان ناز تو یارب چه ویدم از نگہ عشقہ ساز تو میلیم زیاده شد بنواز احتراز تو اے منجناب ز گیس جادو طرہ اراز تو آتش ہی چکد ز نواہاے ساز تو نیکوتر است خفتن ما از مناز تو</p>
---	---

داغ ز رشک شبنم ات جسمی کبریا
چوں شمع میگسیت ز سوز و گداز تو

حرف الہاء

<p>تا آہ اندرون پر آتش برآمدہ انداز خشم شوکت جنت نگاہ داشت</p>	<p>ہمسایہ ام ز بیم مشوش برآمدہ آتش بپاسپانی آتش برآمدہ</p>
--	--

<p>دام اتریں سبوی نے غش برآمدہ دیوانہ نیستی کہ پر پوشش برآمدہ نازک مزاج اوچہ جفاکش برآمدہ کے خسروی ز پشت سیاوش برآمدہ خوربہ سپہرو یا برابرش برآمدہ تیریت کردرونہ ترکش برآمدہ از پردہ پرند منقش برآمدہ</p>	<p>جز وصف چشم مست تو هیچ از لیم ریخت گل را قصو نسبت قصور دماغ لست آں شکوہ ناشنو بعد و عذر سنج حیف روان جفا منال جفا نیک بردہ شادابی و شکوہ گستاں بہم زدند ہر شعر و دناک کہ آمد ز دل بروں ہیکار و سادہ ہجو تو بعد از زمانہ</p>
<p>کو شعر و کوسخن کہ نظیری کہ حسرتی صحبت بہر پیر میکدہ ام خوش برآمدہ</p>	
<p>شیر گویہ رفتہ و سر بار آمدہ شیخ از حرم زبیکدہ ترسا برآمدہ پہناں ز در و رآمد و پید ا برآمدہ گوگل کلاب جستم و صہبا برآمدہ ترک نگاہ یار بہ یغما برآمدہ از طرہ تو عنبر سا را برآمدہ</p>	<p>شب ہائے سہ کہ او بتماشا برآمدہ آں کوئے قبلہ گشتہ و بغاست اخلافت ہرگز بکنہ این ز سیدم کہ شب چرا عالم خراباں لب میگوشاں شدہ است کاوس گو برستم و ستاں کہ پیش رو از لعل آتشین تو باقوت خاصہ</p>

<p>گوهر بجای آب زوریا برآمده باد از چین شمیم ز گلها برآمده یوسف ز بهفت کلخ ز لیحا برآمده</p>	<p>نامم پر بخت خویش که منہا تم تشنگی از بہر کسب فیض ازاں کو تو قلد ر شک از پیش من رود بشتابی کہ فی مثل</p>
<p>بحرف لغز و شیدہ شیرین حسرتی شورے ز طویان شکر خا برآمده</p>	
<p>یا مہر در شمال اناں برآمده صدیغ ناکت ز دل آساں برآمده در مصر کہ یوسف کنعاں برآمده چشم قرہ ہم زدہ عماں برآمده دائیم ماہ و مہر در خشاں برآمده ایں چشمہ بہ ز چشمہ جیواں برآمده پیش کہ رفتہ باز کہ پناں برآمده پیش از طلوع غور بگستاں برآمده</p>	<p>آں مہر دیش سحر ز شبتاں برآمده با جاں بر دل برآمد و این ہم گماں نبود ہر گوشہ در خسرا پہلی است یوسف آوردہ غیر اگر دوسہ اشکے نہ میکنی از بس درازی شب ہجران شینہ ایم چوں دینخضر نوش لب لعل یار گفت سویم نیامدہ است عدد و در حریم او شبم خراب و رنگ رخ گل شکستہ کرد</p>
<p>دے حسرتی شمر و الف و الف را یکے امروز نکستہ سنج و سخن راں برآمده</p>	

<p>از ملک سود و درویش خسارت برده طبع شوخش دل خلقی بشهرت برده خوشترک اینکه گداز ز بکفارت برده لمعه رفی تو از و در نصارت برده گرمی مهر تو از مهر حرارت برده بزم پر است شیرین بوزارت برده</p>	<p>حسن هر چیز زهر جاکے بغارت برده نه غرض شهرت خود بود و نه رسوائی کس نقص پیمان وز می کام گرفتن خوش بود نفخه موی تو باز از سمن افسرده مے نشینیم بسر کوئے تو دشمن خوشم خلوت آراسته لیلی به ندیمی خوانده</p>
	<p>حسرتی چون غل خوابه نظیری خوانده از من اندیشه معنی و عبارت برده</p>
<p>سینه بکشوده و دامن پشرب آب آلوده شهد لطف است مگر زهر عتاب آلوده نگه شوخ تو میگشت حجاب آلوده آمد از بزم حریفان چو شراب آلوده دید چون دیده اغیار با آب آلوده</p>	<p>شب در آمد ز درم جوش خواب آلوده بوسه بنامی و لب میگزای اے شیرین لب آه از دشمن گستاخ نگاهش کامشب شکوه بستی و کردیم سپاس از شادی یا دنا مددگر از من و جیرانی من</p>
	<p>شب برو بخودی از دیدن رویتو فرست حسرتی بود چو خلعت محراب آلوده</p>

<p> خلوت و بزم یکے ساخته یعنی چه راست گو بودی و کج باخته یعنی چه این مال تنی بقتل آخته یعنی چه نیم شب بر سر من تاخته یعنی چه غیر در بزم طلب ساخته یعنی چه گوش بر حرن نینداخته یعنی چه خاطر از خطر نه پرداخته یعنی چه علم از دار بر افراخته یعنی چه تو بجز آینه نشناخته یعنی چه </p>	<p> پرده هر جان رخ انداخته یعنی چه چه خط داشت ره است که برگزیدی پیش ازین خاطر از نام بجمای لرزیدی روز با خویش بعد مهر مراد آشته بنزد لطف چو بیگانه بود در صحبت گفتت که عشق تو ز پا افتادم مسد شاه کجا و خشک و خار کجا عشق در محو نشانست و تو اندر عشق جلوه شا هدستی است در آینه کون </p>
<p> بابت عشوه گری مفت بری عیاری حسرتی نقد رمال باخته یعنی چه </p>	
<p> روم بطون حمیم رسول و بیت الله چنانکه شسته شود گرد دما زن بیاه بشام چون بنشینم نشینش به تگاه بگوش کعبه رسام صدای داشوقاه </p>	<p> خوش آنال که بیز و سهند به دلخواه بآب زهرم اولو شمانه دل شویم سحر خواب چو خیزم بروی او خیزم فلک نمی شنود ناله مرا هر چند </p>

بیا طوافِ حریم رسول نتوان کرد
ز حادثاتِ فلک بس ملول و تنگ دلم
چو خون جانورانِ حلال نیست روا
بعمر خود نپذیرفته ایم معبودے

بدیده گردشِ گروم چنین است مدنگاه
بخانه تو گر نیم که هست جاس پناه
مرا چگونه کند از ستم زبیدی تباه
بخیر خدا و بریں مدعا خداست گواه

امید هست که هم حسرتی ز لبم مرگ

بر آید اشهد ان لا اله الا الله

چو برق تازا برش مه شمع ادا نشسته
ز خندنگ غمره جانم شده یش یش هم
عشق کار سازی جرس را زواری
همه ناز مایه تو دل و آں بایں خرابی
چو روم نسیم باشم چو کتم رجوع زان کو
که خیزد بد بخبر و که به پیش غیر شیریں
سببِ فلکات من طلبِ سلامت من
خجلم ز رشک بزمش که نکرده هیچ پروا
ز هجوم عاشقاناش نتوان شناسنت هرگز

ز دیش غبار مانده ز پیش صبا نشسته
خبرش رساں که تیر تو به مدعا نشسته
به پیام راز نقشه عجب از صبا نشسته
که بعد کرشمه دروے صنم بپوشسته
نتوان نهاد گامی بهزار جان نشسته
بد و صد کرشمه رفته بهزار ادا نشسته
که بگنجانم شنیدیم همه اثر و پا نشسته
که فلاں چگونه امشب ز برم جد نشسته
ببر که بوده شام و یحسب کجا نشسته

دربارِ حسرتی را بخیال خویش جاده
چو به پیشِ قمرِ سلطانِ نگری گذارِ نشسته

<p>از دیدن تو چشم بگلزار آمده هر که که غم خانه نمودی ز بوستان ز اهد ز محفل تو سپهست خاسته مشغولیش نداد بدل فرصتِ نظر پیروں میاز خانه که هرگز ندیده ام چوں باد میخرامد و چوں سرو می چمد آزاد گشتم از غم عالم به بند تو آوازه خرامش و شمش جہاں گرفت نہ شمع نہ چراغ هست بکاشانه دیده ام ساقی سربو بکشاود و ہاں خشم آں فتنہ ہاں از پے فردا خیزو بود</p>	<p>بلبل بپاسخ تو بگفتار آمده شمشاد از پے تو برفتار آمده دیوانہ رو بروی تو ہشیار آمده صد بار بار بر سر دیوانہ آمده بلبل بر اں گلے کہ ببار آمده مست بادہ از براغیار آمده آرے خوشست مرغ بگلزار آمده کاہوز دشت و لبک ز کُसार آمده روزے کہ یار شمع شب تار آمده ابرے سزلے خواہش میخوار آمده امروز بہر چشم تو در کار آمده</p>
---	--

و عطا آبخناں بگفت کہ از گریہ تر شدم
شبِ حسرتی ز خانہ خمار آمده

<p>مهر آ پنحال کیهست نمودار آمده دیوانه ناشکیب نمودن شکفت نیست در دانه اش هر آنکه سیری عجیب بود بیند مراد دور و کف گیر و آنکه خوی از رخت فتاد نمود اگر گشت گل مشت گلے تحفه مرغان دام برد باز آمده است بر بر لطافت لے سبب بینم جمال دوست میسر کرا شود یوسف رغان زهر طرّفی گرد آمدند</p>	<p>آینه منفعل ز رخ یار آمده آن چشمست آفت هشیار آمده تسبیح چون گیسخته ز تار آمده آن ساده رو بین که چه پرکار آمده اشکم چکید لاله پدیدار آمده فرخنده طائرے که بگلزار آمده پنداشتم که از براغیار آمده از درّه تا بهر طلبگار آمده در ساعته که یار ببار آمده</p>
--	--

عرش شنیده جانب گلشن که حسرتی
 ستانه چون نسیم برفتار آمده

<p>میدار خویش را چو بفرود آمده یک اسم از تجلی برق ظهور است چشم های تیره دلاں مهر کرده خوشنود و ناخوش از همه دیر گذشته</p>	<p>امروز از چه شوق بدلمنا نهاده تو سگه در بدی او لے نهاده روشندی بیدیه بینا نهاده جلد وے و انتقام بفرود نهاده</p>
--	--

<p> گر آرزوے تو بے کم بود بگیر آخر خوش بشیوہ ترکانہ بردہ بخشندگی طریقہ تو عفو غمے تو آتش بجائو اوہ سرخون میرنی در زگرش کہ تشنه خون دو عالم است مانہوای جلوه دیدار سو خستیم مشکل بود رہائی جاں از کند تو بندے بہارہ قرۃ خوش خم فگندہ ہرگز عزیز نیست ز تو جاں بجان تو لطف زبانی ز تو را ہم نمی برد </p>	<p> دانی ہزار گونہ منت نہادہ آل دل کہ بے طلب بہر نہادہ شوق گناہ ورتہ دلہا نہادہ از شعلہ کہ در کف موس نہادہ ذوق ہزار ساغر صہبا نہادہ تائب عجب بعش محلے نہادہ سامان و لفریب مہیا نہادہ داسے برہ ز زلفت چلیپا نہادہ بیہر رسم فارت وینما نہادہ کایں دانہ فریب بصد جا نہادہ </p>
--	--

<p> اسے حسرتی ز فکر و قافہ خود بنظم رسم جہد از طرز احب نہادہ </p>	
--	--

<p>حرف الیا</p>	
-----------------	--

<p> دیں ہوش کہ منہم مہوش شراب اولے دیں خلوت بہیمنی برہمے تاب اولے </p>	
---	--

<p>بر دامن آلوده داسغی ز شراب اولے در دیده حیا نیکو بر چهر نقاب اولے آں زلف بجم بہتر آں طرہ شباب اولے گر بادہ دہی ساقی با چنگا شباب اولے ابرے بمنز آمد ساقی مے ناب اولے ہم شیخی و ہم رندی در عہد شباب اولے گستاخی و بیباکی در عہد شباب اولے</p>	<p>ترسم کہ مرا شخصے از اہل صفا داند حوران پر پرو را خزان نگو خور گر رشک بر وجہم در شوق برد نام گر شہرہ منی گرد و دشمن بخور و حسرت گل چہرہ کشا آمد بلبل بنوا آمد ہم سیمہ و ہم ساغر بر دست گر ائم شد در انجمن پیران باید بادب دم زد</p>
	<p>از محسرتی شنید چوں ہیج معنی آید ایں رند خدایانی ترست و خواب اولے</p>
<p>عشق آ میخستہ زہر ہو س چند کنی میتوانی کہ تلافی بشکر خند کنی سینہ آماجگہ تیر بلا چند کنی طفل را فتنہ پیران حزد منہ کنی کار ہا بر منظر امر خد او ند کنی نتوانی کہ با منازہ مرا بند کنی</p>	<p>تا کجا بر طمع وصل شکر خند کنی تلخ گفتی و شنیدیم حجاب از پیہ چیت مدعی از سر آں ناوک فرگاں بگذر اے محبت ز تو خوش بوالعجبی ہا آید بندہ را نیست بھیلان طبیعت کاری نتوانم کہ با سنون دل تو بکشتایم</p>

<p>آپچنانم ز تو آزرده که مشکل دیگر سعی در کار نما و بهماں کار مدار هر که اندوختیت دم زندا دل اورا نتوانی که بسی تلخی ز هر اندک محم</p>	<p>دل من بشاد و بصد و عده و سوگند کنی دو جهان از تو اگر کار بایں پند کنی بد سگال پدر و دشمن فرزند کنی ایکه در جام رقیباں شکسته وقت کنی</p>
<p>حسرتی مرد اگر فایده استاپست جزایی که دل غیر بایں واقعه غور سندی کنی</p>	
<p>بر روی نوشت نقابتا کے جرات ز غنایت تو سرزد ساقی بفرشده درونی دلالہ بحسن ناگزیر است در ہائے سپہر بر کشاوند بسینفعلم ز شکوہ گرم مطرب بر رخ نوازے بسبل نہ پرده حدیث عشق سر کن</p>	<p>ان اہل نظر حجاب تا کے بامدعیان عتاب تا کے آ میخن شراب تا کے از باد صبا حجاب تا کے بر بستر ناز خواب تا کے آ میخن گلاب تا کے جلباب نے و رباب تا کے از شر و غل نقاب تا کے</p>
<p>دیوان تو حسرتی بیامنی است</p>	

از منتخب انتخاب تا کے	
<p>ایں باد ویں حباب تا کے در روح و جسد علاقہ تا چند ایں طائر عرش آشیانہ ایں پرتو نور راز بے کیف مہر جم و خاتم سلیمان آخر نہ دولت است یحییٰ است زین شہرہ جاں کہ در لبست و شیب کہ نو بہار عقل است</p>	<p>ایں آب ویں سراب تا کے در ظرف گل این شراب تا کے در مزبلہ خراب تا کے در سایہ آفتاب تا کے پامال ویں غلاب تا کے اے صاعقہ اضطراب تا کے گرد و بدہائیم آب تا کے دیوانگی شتاب تا کے</p>
نزدیک رسید حسرتی مرگ دور می زره صواب تا کے	
<p>آمد ابرو و میلہ پیغام سے لالہ چٹاک بیت ز بلبل نوا پاس ناموس نہان نیک دار محاسب ہم گویا بدینغیت</p>	<p>موسم گل نیز ساقی جام سے میرد از ہر طرف پیغام سے توبہ از ہر چیز در ایام سے میرد ساقی صلا سے عام سے</p>

<p>سرخوشت گویند تا پایان کار بوسے تنی از لباس گل نخواه نسبتی درستی و دیوانگیست گر شراب کمنه وقف عینت پاس فز پایسانی می کنم همه صیحت و هم فصل بهار</p>	<p>خوش بود آغاز مے انجام مے دوختن دایں جامہ بر اندام مے زال دل شوریدہ ام شندام مے تازہ گردان جان من انام مے زال نیایم پیش تو منگام مے می کشایم روزه باز جام مے</p>
<p>جمع ضمیم از تو آید حسرتی سجده در دستے بدستے جام مے</p>	
<p>با جذب ستون راه ستم گم نمی کنی مارا اسید مهر فزاید زماں زماں تو خوشگلیں تر کن و من از راه سادگی فرا و وقت تذکره عیش دشمن است شایم ز بسکه خواهم شدم پیش از بهمه جمال میدهی دلا بولای بی تان و باز دستت بذیل دامن دلدار میرسد</p>	<p>ناچار آمدی که ترسم نمی کنی چند آنکه بر قریب ترسم نمی کنی دائم ز روئے ناز تکلم نمی کنی گوشتے که بر فغان و ظلم نمی کنی اکنون نظر بخواری مردم نمی کنی جذبه کز و چکد کشته هم نمی کنی سرشته خیال اگر گم نمی کنی</p>

خوش آمدت اگر چه بتسم نمی کنی	خندیدن رقیب بحال زبون من
	می جام وصل نیست که از غیر کم دهد اے حسرتی چرا طلب خم نمی کنی
ایجاں بجز تم کہ تنہا سے کیستی اے قاصد خیال ز اعداے کیستی مخوشیم زلف سمن سا سے کیستی اے اختر رقیب تو غوغاے کیستی بارے تو ہم بگو کہ میسجائے کیستی ہاں سادہ خوش بوجہ فرداے کیستی طاقت گداز و حوصلہ فرساے کیستی ایجاں ہلاک ناز دل آراے کیستی طوق گلو و سلسلہ پا سے کیستی اے آسمان نہاد شکیبائے کیستی	از خون چل پتاں زستم ہاے کیستی ہر دم بزم دلکش جاناں گدازت ایجاں کہ سیر و مشک یکے در دماغ تست بالاے آسمان بریں ہیں ہمہ صعود پہناں نکر دم از تو کہ ہمیں کیستم فرداے حشر و عداۃ امروزش اے رقیب عمریت ہرزخ و منتظر نمی کنی جاں میدہی و عقدہ برابر و نیزنی اے زلف دوست ایدل جانم سیر تو گرشتہ و مشکوہ ز اختر نمی کنی
	عشق است و رشک شک گماں ہا پر اے حسرتی کہ دالہ و شیداے کیستی

<p>از عرش بود ره بسرائے که تو باشی عاض نمودی و دل از دست ربودی دل نمی طلعی از من بیدل چه پلا می پیرون درم با تو باغ اربودم جای گل را نبود رنگی و بوے که تو داری با من نه نشینی و عدوانه گزینی گر بچو و گر بے جرم جای سپاس است در انجمنش دم نه ترسم نتوان زد</p>	<p>از بجای رود جا بجای که تو باشی پنهان نظر جلوه نمائے که تو باشی مفلس شناسنده گدائے که تو باشی در خویش نگهم بفضائے که تو باشی محتاج نباشد بصفائے که تو باشی بهر که تو هستی و برائے که تو باشی از من چه حساب است بجای که تو باشی اے زهره بدین ساز و نواز که تو باشی</p>
--	--

ہاں حسرتی از از نہانی جرم وہ
فرزادہ دیوانہ نمائے که تو باشی

<p>دل داده نہ در دل زار چہ دانی عاشق نشدنی خواہش وصلے نمودی نہ چشم غایت نہ ز کس بیم جفایت یاری نگریدی و رقیب نشنیدی سے گل بدلت خار محبت نخلید ہ</p>	<p>مدام نہ حال گرفتار چہ دانی بر دل گذر و آنچه نہ انکار چہ دانی از لطف چہ آگاہی و آزار چہ دانی ربحی کہ شکست تو اسے بار چہ دانی ذوق گدردادی پر خار چہ دانی</p>
---	---

مشتوقی و باخنده لبست را در کار نیست در آنجن عشق ترا نیست گذارے	تو مرتبه دیدہ خوبسار چه دانی تو لذت آہ پس دیوار چه دانی بہ مہر گردون جفا کار چه دانی
---	--

دائم کہ ز بیتابی شوقست و گرنہ اے حسرتی این طر ز دل افکار چه دانی

ایکہ سو ز دل بلبل بینی گر بایں رخ بگلستاں آئی شوخ تر آں مہتابان بینی غیر بیتاب ز گستاخی ہاست دیدم از زنگسستانہ تو صبح گل چیں بچمن می آید	شعلہ رنگ رخ گل بینی داغ لالہ بدل گل بینی برق را گستاخ بینی کار عشاق تحمل بینی آہچہ تو از اثر مل بینی مہر آفت بلبل بینی
---	---

حسرتی سایہ آں زلف شناس خم و پیچہ کہ بسبیل بینی

جاں از رقیب خواہی و اہرار میکنی کوہین رو تماہے جمالت نمی شود	کار نیست سهل حیف کہ دشوار میکنی بامہر دیدہ کہ خسریار میکنی
---	---

<p> جرم تو نیست کایں همه آزار میکنی شیریں اداسے کہ بانکار میکنی مطرب بخواں که نغمه بهنجار میکنی صالح نکرده و زیاں کار میکنی دیوانه می نمائی و هشیار میکنی خود را به صد لباس نمودار میکنی دلا بطرز غیر طلبگار میکنی قمری به بند سرو گرفتار میکنی بلبل فدائے شیوه گلزار میکنی </p>	<p> در طینت ز کینه فروزند عنصری در پیش من ز لذت آمیزه نیست کم ساقی بده که باده باندازه میدهی نقصاں کمال خواهد و در حیرت مرا شوق رخ تو طبع ز هر چیز برگرفت نه پرده تاب جلوه ندارد و کسے ازال در لباس جلوه دیگر همی نی مجنوں بدام طره لیلی در آوری از شمع شعله در دل پروانه میزنی </p>
	<p> بے حیلہ حسرتی نتوان گفت خوش بود اگر عزم طبع صحبت اشعار میکنی </p>
<p> بلاے آه من از آسماں بگردانی چمن طراز تر از باغباں بگردانی زمین نگاه و دشمن زباں بگردانی به نیم خنده دلش شاد ماں بگردانی </p>	<p> اگر فک ز سوسه دشمنان بگردانی کنی چه عزم تماشای باغ کچیں را چون نیست دم اظهار دوستی با او دو چار پیشه شوی گر بر در عاشورا </p>

<p>بجلاوہ کو کب ہفت اختر ال سیہ بازی برہیم خندہ کہ بر گل کنی بجانب خویش ز عشوہ ہائے نہان تو با عدو شام الاریق نصیحت شعاری خواہم بشرح حسن ثیاب جمیل مینوے بذکر راق مشکیں ختام کا فوری جہاں من زہد اے بہشت رنماں بذکر دلکشی نعمت طیور بہشت</p>	<p>بجلاوہ اختر نہ آسماں بگردانی ہزار را ز در بوستان بگردانی بچند روز مرا نکتہ داں بگردانی کہ خاطر من ز نشاط جہاں بگردانی طبیعت از قصب و پرتیاں بگردانی دلم ز بادہ آتش شاں بگردانی بوصف جلوہ حور جہاں بگردانی دلم ز رود و سرود مغان بگردانی</p>
---	---

بسوی حسرتی خود گذر توان کردن
 سحر گماں چو ز گلشن غناں بگردانی

متفرقات

<p>اے دانش بہر کسب علم در کاشانہ ام صد سعادت رونود و صد بہار از جلوہ کرد عشرت نہاں بہین و شوکت پلید صبح</p>	<p>من گمے در کوے شاہد گاہ در پناہ ام ہر آمد و رحل یا یار دور کاشانہ ام شعلہ در جانست اگر شمع اگر پروانہ ام</p>
---	--

تانداندا نا امیدم حرف لطف آمیز را خود دومی بار قیباں تو چار داری خمار	گر چه ورودل بیشناسم پیش او باور کنم حسرتی برخیز من ہم بادہ در ساغر کنم
چہ حاسرتی از گردش پنهان من شہا	حدیث شو عشق نمود شنیدن آرزو دادم
مباد گوی مہر عدو کہ ورودل تست	روم ز پیش تو ہنگام می کشیدن تو

مقطعات

اے فضل احترام تو از کعبہ سوسے ہند زاں شرق و اواسع قدس از پیر روی باز بہر طواف کوئے تو ای مہراج فضل ای ج و عمرہ را از تو دایم رکن و مشرط ای آگہ از تفسن الفت چہ دور گر شیخ الیسیں را بتو ہمسر نوشتہ ایم پور قباد را بتو ہم ہا یہ گفتہ ایم	دانی کہ باز گشت چہا کردہ ایم ما اندیشہ صرف تیرہ سرا کردہ ایم ما رد جانب زین ز سما کردہ ایم ما زین راہ طے مرحلہ ہا کردہ ایم ما از قبلہ رو بقبلہ منا کردہ ایم ما پرسی اگر صواب خطا کردہ ایم ما الضاف میدہیم جفا کردہ ایم ما
--	---

آن مظهر شہین صفائی کہ اکتساب
 آئی کہ دل بشیوہ شیریں رہوہ
 مرا تامل بہر چو زنگِ الم گشت
 جاں از فشار و رد جدائی ستوہ شد
 زان پارہ آتشی کہ دلش بحر آمدہ
 بریا گیر نامہ اگر کم نوشہ ایم
 در نامہ نانوشتن توان تو پیش خود
 این نامہ کہ چہ بعد و سالے نوشتہ ایم
 ہم در طواف کوئے ترا یاد کردہ ایم
 در کعبہ و استان مدینچ تو خواندہ ایم
 ہم بہر تو بمرودہ منت ہمودہ ایم
 ہر جاے کان محلّ اجابت شمرودہ اند
 در ختم نامہ عرض دعا گر نکردہ ایم
 وانکہ دعا بموضع دیگر چہ حاجت

اے یاد بگستاں دہلی

از شیوہ تو رسم وفا کردہ ایم ما
 آئی کہ جاں بذوق فدا کردہ ایم ما
 از یاد عارض تو جہلا کردہ ایم ما
 از وعدہ وصال دعا کردہ ایم ما
 آتش غبار و آب ہوا کردہ ایم ما
 دانی کہ اعتماد صبا کردہ ایم ما
 صدگونہ عذر ہا بسزا کردہ ایم ما
 آہنزار ناز بجا کردہ ایم ما
 ہم آرزوے تو بہنا کردہ ایم ما
 داند مدینہ بر تو ثنا کردہ ایم ما
 ہم بر صفا دعا بصف کردہ ایم ما
 حق وفا و مہر ادا کردہ ایم ما
 اے حسرتی خد زبیا کردہ ایم ما
 چوں بار ہا کعبہ دعا کردہ ایم ما

روئے سے شہد ار تر اگداسے

با آں گل تازہ گو کہ از داغ بستی چو در حسن برویم	شد تخته سینہ لاله زارے سوے قفسم بیا تو بارے
ریاعی	
الطاف تو بر بندہ عاصی چه عجب نامت لب و تجلیت در جاں باد	لطف و کرمیت مسبب سبب آندم کہ کشم رخت ز دنیا یارب
دیگر	
زینگوئے سیہ کلیم دروسیم	کابلیس کند عار زیاد گنہم
دیگر	
توبہ ز ملاہی و منہای توبہ بپذیر و خط عفو بعصیانم کش	وزہرچہ کہ از بندہ نخواستہی توبہ کردم ز سر صدق الہی توبہ
دیگر	
نئے خوش آید مرا مقالات حکیم شاید کہ بیا دروشیم زلف	نئے دل شگفتہ ز بندہ و نہل ندیم آشفته نشسته ام با سید نسیم
دیگر	

اصل شخصیت اس بابی کا صوت ایک ہی شوقانہ جیسے نقل کر دیا گیا ۱۱

رباعی

شب بیره روح از کلامش می پخت	صبا از لعل لاله فامش می ریخت
میگشت و نگشتن از ادا میارید	میرفت و نرفتن از خرامش می ریخت

دیگر

گر پیشدم چه غم شباهم بخشند	در مخمورم شراب ناهم بخشند
گر روز سیاه شد چو شب باکی نیست	در روز سیاه آفتابم بخشند

دیگر

از لعل سیه برو نقاب بے درکش	برقع برخ چو آفتاب بے درکش
وز ستر و عفاف گرنه تنگ آمده	با من بچین بیا شراب بے درکش

دیگر

نه قطره زین طریق مشتاقی باش	ننه در گرو مفنی و ساقی باش
عمر ابد و وصال جاوید طلب	قانی از خود شود بوسه باقی باش

دیگر

ایجا نفس غیر بشارت نبود	ایجا سخن بجز اشارت نبود
فهم سخنم گر نکنی معذوری	ایجا همه معنی است عبارت نبود

رباعی

بابل کہ ز عشق گل حزیں می باشد	بانالہ و فریاد قرین می باشد
تنہا نہ ز خود رود کہ از گلشن ہم	گر بنمایم کہ گل چنیں می باشد

دیگر

این قول قدیم از افادات حکم	ہر طبع سلیم می نماید تسلیم
از ہر چہ کہ ناخوش بہاں ناخوشتر	بیگانہ و شے ز آست نایان قدیم

دیگر

من نشنہ و میراب ز صہبای خودم	من کعبہ خویشم و کلیسای خودم
باغیر خودم ہر سروکارے نیست	من عاشق و معشوق خود آراے خودم

دیگر

ہر صبح ترا بخت جوے باشم	ہر شام و سار زوے توے باشم
گفتی کہ فلاں چگونہ سے باشی تو	تو باش تکو کہ من نکو سے باشم

دیگر

پندرہ شہر یار اں فترم	چندے بدر ز ہر شمار اں فترم
دہم چہ لہو و سہو و کبر و طامات	ناچارہ بکوے می گسار اں فترم

رباعی

خود بینی و خود سرای خود را هست
توبه شکنی و توبه فراموشی هست

در پیرمغال بت خود آراسته است
اندر نظرش بکیستستی و عفاف

دیگر

نمی پوچو قبادی و سبب باید زیست
و شوارا گریست نمی باید زیست

از خاکی دپوں خاک همی باید زیست
گفتی که چو مرده زیستن و شوارا گریست

دیگر

اصرار بے چو رفت ساقی گردید
گفتا این نیز اتفاقی گردید

دے حشرنی خسته ملائی گردید
گفتم ز همه گذشتی الا از می

دیگر

در پیر و جواں شهرت خود کامی تست
بدنامی تست یا نکلونامی تست

در شهر حکایت می آشامی تست
گفتم بتو آنچه بود دیں خود در یاب

قصه

بسم الله الرحمن الرحيم

در لغت

پرخاش از سکندر و دارا بر آورم
گرفی ز کار و ان تو و ما بر آورم
یوسف ز محبت کاخ زلیخا بر آورم
مشکل سرے بعالم بالا بر آورم
ہنگام دار و گیر زمیں نا بر آورم

گر سرچہ آشتی و مدارا بر آورم
وعدت سپردہ منصب جولانگری مرا
انقید نہ روان نگارین بدر روم
ہنگام غول حوصلہ کوتاہ و رہ دراز
آں باوہ نوش پاک نہادم کہ شد شیر

رندم و لے بگاہ جہل بافتیہ شہر
 بس نکتہ ہائے نغمہ کمند را بجن
 از ذکر و شکر نفس اگر سستی آورد
 فرسودہ رسمہاے جهان ناخوش نیست
 از بہر کسب نفس حنی سایہ ہما
 گوشہ شہر رنج و گریہ میکہ
 از رشید و رقیق و بانداز رنگ و ریو
 در خالقه ز شیشہ و پیما نہ بگذرم
 طاعت رشت گشتہ ز دل چون بدرد
 سجادہ گسترد کہ خواہم نماز کرد
 دیوانہ را قرار بیک طور نیست زان
 اندر نہاے تلخ بشرینی بیاں
 چوں جہل علم نیز نقاب جمال است
 از طرز عارفانہ نہ ہر طبع حظ برد
 دستان جہاں نواز و نواہے و لکشا

دو دے زد و دمان لم ولا ہر آورم
 دریا عتے کہ بادہ زمیں ناہر آورم
 فریاد یا معین اعنتا ہر آورم
 گوہر زکان و لعل ز دوریا ہر آورم
 بر خاستم کہ شہر عنقا ہر آورم
 من آں نیم کہ دم بمدارا ہر آورم
 در دل ہر آنچہ نیست زلب ہا ہر آورم
 در ذکر حق بمیکدہ حاشا ہر آورم
 مستی بجای شستہ نہ آنرا ہر آورم
 پیما نہ آورد کہ صہبا ہر آورم
 کہ لاو کہ الہ و گہ الا ہر آورم
 در ذوق ناسلیم گوارا ہر آورم
 از ہر دلوچ سینہ معرا ہر آورم
 ابیات دل پسند احبا ہر آورم
 بر شیبہ طہور خوش آواہر آورم

گر بر بصف شاه و صبا بر آورم
انکار از طبیعت دانا بر آورم

مشتاقم آنچنان که بیک دم بهم شدن
نازدم بسحر عشق که از نار مشتعل
از یکدو آه شعله نشان زبانه خیز
گویا بصف خنده پنهان قصیده است
خاکم بسره که با همه غیرت بزم دوت
هرگز بهیچ شغل دلم وانشد کجاست
سے روی دل بسوی بجوم است که ز نقاب
اندیشه های سبزه سیاره و اکتم
و جے تراستم از پی تمیخ اتمات
گویم ز خیر و طالع و ستولی و قراں
آگاه از صناعت طب نیز نیستم
نه صوفیم که از اثر لذت سماع
نه مطربم که چرخ پرخ آرم از لونا

صد گونه خیرت از دل شیدا بر آورم
انفاس هر دو صبحدم آسا بر آورم
آهن جے ز طبیعت خارا بر آورم
آں ناله ها که در دل شبها بر آورم
خواهم که کار خویش ز اعدا بر آورم
کاریکه از بهای دل آنرا بر آورم
رے مخدرات خفا یا بر آورم
مرکز هفت گنبد خضرا بر آورم
علت برے گردش آبا بر آورم
احکام و مضمرات و خبا یا بر آورم
تا خویش را نظیر سیجا بر آورم
رقصے ز نم جہاں بہ تماشا بر آورم
ناہید را بز غمزه از جا بر آورم

نہ عاشقم کہ ازلفت آہ شراہ بار
 نہ عاشقم کہ غانہ بخسارہ بر کشم
 از سرمہ آب بنجر مژگاں فزون کنم
 نہ شاعر م کہ شورش ہزلے در افکنم
 گویم برائے اخذ جو اہر قصیدہ ہا
 گویم سخن کہ پوشش میں برائیے
 اما برائے آنکہ دو بیتے گزیدہ
 بیگانہ نیستم ز طریق سخنورے
 اول باب چشمہ کو فروضو کنم
 آن کہ چمن طرازی بستان مرغ او
 آں کہ ترانہ سنجی گلزار لغت او
 سلطان دیں امام رسل شاہ ابنیا
 شاہین قمر او چو شود بال و پر فشاں
 خاک درش کہ سرمہ اہل بصیرتست
 ہر امر و نہی کہ تو بگو شمع فراخورد

دو دواز دوار گاشن و صحر بر آورم
 باہج و تاب زلف چلیپا بر آورم
 دانگاہ دست از پے پنجاہر آورم
 شور و طرب ز جمع احساں آورم
 مرغ از پے گر فتن کا لا بر آورم
 سنجم غزل کہ کام ز سلسلے بر آورم
 اندر ثنائے داوردار آورم
 گاہے بشعر دم ز تو لا بر آورم
 وانکہ نفس سنجبت مرگی بر آورم
 ماوے خود بجنبت ماوے آورم
 اندیشہ چوں بہار مسطر آورم
 کز بندگی کش پایہ والا بر آورم
 خواہد عدد کہ شہرہ عقاب آورم
 گوید کہ کام دیدہ اعے بر آورم
 از جان و دل ندائے اظہار آورم

حرفے گر از فروغ جمال تو سر کنم
 افسانہ حقیقتِ مہرت چو سر دہم
 گاہِ ثنائے غالبہ خلق و کشت
 از یک حدیثِ لطف کہ با من کنی بخواب
 گر بخت بر در تو بر و سجده ہائے شوق
 خواہم بر آستانِ رفیعیت نہاد سنے
 شاید فتد نگاہ بایوان جاہ تو
 خط غلامے تو بدستِ عمل نگار
 از داغ بندگیست جہیں گزیر نیست
 دستم نگار بند عروسِ میحِ لبست
 طبعم ترانہ سنج ثنائے کمال تست
 آں ساحرم کہ محبت شیریں اگر کنم
 گاہے بر رسمِ وعادتِ غوان بول
 گاہے صغیرِ سنج بود کلاکِ من بنظم
 کہ عہد الیام بالفاظِ مینر نم

گرد از نہادِ صخرہ صہابِ آورم
 عشقِ مجاز از دلِ برنا بر آورم
 ز انگور زہ بوے عنبر سارِ آورم
 مضمونِ صد ہزار تلی بر آورم
 نے از جہیں کہ از ہمہ اعضا بر آورم
 تا سرِ ساقِ عرشِ معلے بر آورم
 خود را فراتر بامِ ثریا بر آورم
 امروز شد سپردہ کہ فردا بر آورم
 خواہم کہ آفتابِ زسیما بر آورم
 بنودِ عجب اگر یدِ بیضا بر آورم
 نشکفت گز نشید بد عوے بر آورم
 از طبعِ قیسِ الفتِ لیلی بر آورم
 لختِ جگر سرشته نواہا بر آورم
 گاہے صریحِ خامہ باز شا بر آورم
 کہ دم ز اتحادِ بمعنی بر آورم

از بیت عاشقانه بشوقِ صوال خود
از شعر عارفانه ز ادب باش و سوقیاں
در ساعتی بمطلبِ التاز و ارسام
چند از گزاف بے مزه شورعی در فکرم
بر عرضِ حسن خاتمه ختم سخن کنم
شایسته بارگما بنده پرورا
آتش بکار و بارِ منغانِ عجم زخم
هم غرور آدرم ز پے انکسای نفس
گو زاده ام بهند دے روز و رستخیز

وله

رستم از بجز و بمنزل گه جاناں رفتم
هان و ہاں روشنی چشم بگرید مرا
شائے از طبیبی و کاخے ز زبرجد اوند
سرفراز و گجا وادی پر خار کجا
منم آن ذرہ بتیاب کہ از یاری شوق

مغشوقہ از طرب کدہ تنہا بر آدرم
صوت دلوائے سخن عرفنا بر آدرم
در یک نفس ہزار معما بر آدرم
تا کہ ز لاف پیہدہ غوغا بر آدرم
ز اں پس کہ یک دو شعر تمنا بر آدرم
خواہم کہ نام کفر ز دنیا بر آدرم
وز دیر بہند موجہ دریا بر آدرم
ہم بہر کسر کفر سراپا بر آدرم
یارب کہ سر ز شیرب و بطحا بر آدرم

جانب گل کدہ از دشت مینیاں رفتم
تشنہ بودم بہر چشمہ حیواں رفتم
طالع من کہ ازیں منزل ویراں رفتم
در نو آیین چمن تازہ خیاں رفتم
تا بخلوت کہ خورشید در خشاں رفتم

منم آن قطره ز عمال ببول آمده
 منم آن سادہ کہ رنگینی دیوم نفیفت
 من کہ پیخردم حسرت ہشاگردی دشت
 چہ کساد است کہ کس قعر رو بہایم چشت
 بخیرداری من پیرہ زنی نیز نخواست
 شادم از ضعف کہ بس پایہ والا بخشید
 سدرہ بود مرا این چمن رنگ آمیز
 تا کہ یادے نکند کس بہدی ہم از من
 بزم آسودہ دلال گرمی ہنگامہ نشد
 آدم دوش انداں دار و پشیمان گشتم
 صولت حسن توان دید کہ با اینہ شوق
 بیکیسی بین کہ بجالم ہمہ خود مذاق
 مر جاشوق گرفتاری دام کا کل
 تا کہ بکوش ز رسم کے دل من بکشاید
 منم آن پردہ کشائی غم پنهانی دل

کہ پس از سیر و سفر باز بچماں رفتم
 منم آن شوخ کہ آگاہ ز غولاں رفتم
 سادہ انداز تر طفل دبستان رفتم
 خاتم دست سیل نام و از راں رفتم
 گر چہ صد بار سوے مصر کنعان رفتم
 بہ پروال ہوا، ہچو سیلماں رفتم
 لاجرم گشت گل گشتم و پنهان رفتم
 نیکوئی گشتم و از خاطر یار اں رفتم
 اشک حسرت شدم از چشم غزیاں رفتم
 رفتم امر و نازیں دیر و پریشاں رفتم
 بدرخانہ دلدار ہراساں رفتم
 بزیادت چو بر خاک شہیداں رفتم
 کہ ببال و پر خور در زنداں رفتم
 زبس چہ حاصل کہ بگلشت گلستاں رفتم
 کہ بہس کوچہ اغیار غزلخواں رفتم

شعله زندگیم باد نفس سرد نکرد
 دیده منظم آب و صفائی میخواست
 در حیمم دل خوابان جهان جای من است
 دم بچر است غمیش شستن تو مرده وصل
 دل من شیفته قدر شناسی گل است
 در شب بچر که جز سوختنم کار نبود
 رشک می داشت مرا بر حذر و دل میخواست
 طبع من نازک و این قوم جفا جو بد خو
 اعتباریست تفاوت همه در صلیک اند
 نه غرض کسب هنر بود نه ادراک علوم
 با سبیکه رسد ناقه و محل از پی
 قصه فتن مرچین شب بچر است در اند
 جستجو دل گم گشته نمودم هر جا
 چیف زان گم شده هرگز اثری رونمود
 مر جا ز غم شعله در هر بزمی

بهلویت چو چراغ تروا ماں رفتم
 یاد آینه رنخی که دم و حیراں رفتم
 لیک دارسته برنگ مہ کنعاں رفتم
 چه شگفتا است که از پیش تو شاداں رفتم
 بگلستاں نزد تازگاستاں رفتم
 شمع گر دیدم و تا صبح بپایاں رفتم
 خرمی شتم و در محفل مستاں رفتم
 مهر و الفت شدم و از دل خواباں رفتم
 در برے شنه و در منزل دیهقاں رفتم
 بهر هم بنمی طفلان بدبستاں رفتم
 سارباں و ابر بهر گام حدیخاں رفتم
 قصه کوتاه بصد حسرت و حرمال رفتم
 ہم در شمر زدم ہم به بیاباں رفتم
 کعبه ہم رفتم و ہم بر در رہباں رفتم
 نغمه انگیز تر از مرغ خوش الحان رفتم

نوز من شمع رہ خضر شد اندر ظلمات
 نمودن انی اثر فیض مزار شاه است
 یارب از لطف و کرم پرورد و الاش
 آن بدریای رسالت گهر یکدانه
 آنکه باین دل بت بنده فیض لطفش
 آنکه از جلوه نمائی بہار خلقش
 خوش دے بود کہ آہنگ شایست کردم
 ساعتی غیب بمن لطف تو از انی دانت
 روشنمانرا نتو دم بزرگی و مہی
 قرعہ عیش نہ از خوبی جزیس ندیم
 نے باو آدہ ناہید شکستہ توبہ
 نے ز غارت گری ترک فلک ترسیم
 نے پئے آگہی راز و پیر گردوں
 نے درختہ بنشاندیم نہ بطن آوردیم
 نے صدیہ تم نے ساز طلسمی کردم

گر شب تار بسر چشہ حیوان رفتم
 کہ ہم پائی دل ناصیہ سیال رفتم
 گر چہ صد بار در اندیشہ بجو لاں رفتم
 کہ ز فیضش نہ بدریوزہ عثمان رفتم
 پایہ در پایہ ورہ بر رہ ایساں رفتم
 بے تکلف بسر و صنفہ رضواں رفتم
 کہ بہ بخار ز آغاز بہایاں رفتم
 بتفحص نہ بربکم شناساں رفتم
 بسپاس و شکایت نہ ز دوراں رفتم
 الم اندوز نہ از شومی کیواں رفتم
 نے بہنگامہ مہراز سر ہیماں رفتم
 نے بدریوزہ نور از مہ تاباں رفتم
 کہ سوے بابل و گہ جانب یوناں رفتم
 بہچناں سادہ ز آلایش طغیاں رفتم
 در بگوئی کہ نہ بر طرز حکماں رفتم

<p>اقتضای اثرش کردیم و زینساں رفتیم علم از دیافتیم از شعبده بازان رفتیم که با سلوب خرام مه تابان رفتیم مگر از نسبت مدحت همه آساں رفتیم نے بشیر از شدم نے بصفا ہاں رفتیم کہ بر اسمہ چورم خوردہ غزالاں رفتیم چہ شگفت از نہ بارایش عنوان رفتیم کہ خاک آدم و چشمہ عرفاں رفتیم کہ یہ جو آدم و غیرت خا قاں رفتیم بے نوا آدم و باسرو ساں رفتیم نفس و فار آدم و سنبل و ریحاں رفتیم</p>	<p>ماگر وہیم کہ سر فرستہ ما می هست امی هست چہ امی کہ بر اسرار عظیم الغرض بیخست است بودی قضید راست اینست کہ از حوصلہ ام بود فروں فیض ہوا سطر از مبد رفا من است این گر نہ بر جادہ عرفی زدہ ام گام گیر بجو دم زمزمہ لغت زلب میریزد سرور اسوے خودم خواں کہ کشم آہنگی خسرو اسوے خودم خواں کہ شوم نغمہ سرا داور اسوے خودم خواں کہ نوا سکے بکشم ملک اسوے خودم خواں کہ صفیرے بزمنم</p>
--	--

حسرتی اخترم از ہند بردگر لعلرب

دائم از خاک بہنزل گے کیواں رفتیم

ولہ

تفیر رسم کہنہ ہفت آسماں مخواہ

کارے عجب خواہش دل در جہاں مخواہ

بر شاخسار دهر نوز بر افروز مجوس
 غالیست از نبرد مقصود نیل چرخ
 گر آفتاب شعله زند در نهاد تو
 هر چند دود لازم نار آمد است لیک
 هر طبع را بشیوه نوز آفریده اند
 دل بر بکاح قاصی دلولی چه بسته
 بالفلس یک مصارعت رستمانه کن
 ز محبت مبر که بر بند در مصاف نفس
 گوهر که در نهاد تو ماندند آن بیار
 که دل بود دهند جیباں ضماں بگیر
 نار استی بطبع ستمگر نهاده اند
 نئے پادشاه زرد دهنے خدا بهشت
 معنی چودست داد بصورت چه احتیاج
 پروانه گشتوی بسر شعله جا بگیر
 خوشتر ز صد هزار نشید با نگ شوق

در چشمه سار چرخ ز گوهر نشان خواه
 بهیوده بیخ خویش مبر و ز کاس خواه
 از مشتری رد اسطبل طلیس خواه
 هنگام احتیاج ز آتش دغال خواه
 کاس ز بهفت اختر و نه آسمان خواه
 زین اطلع غیر بلا در جہاں خواه
 خود را اسیر دیو درین ہفت خواں خواه
 خفتاں نہ بر بروں کن دگر ستواں خواه
 تجلیل خویش از شرف دود ماں خواه
 در سر طلب کنند حریفان اماں خواه
 غیر از کجی ز طینت تیغ و کماں خواه
 خود را ہلاک بخیر نازد ستاں خواه
 جام بلور بہرے ار عواں خواه
 بلبل اگر شوی بچمن آستیاں خواه
 آوازے عند لیث نہ نغمہ خواں خواه

نہ عاشقم کہ از لبت آہ شرارہ بار
 نہ عاشقم کہ غازہ بر خسارہ بر کشم
 از سرمہ آب خنجر مرگاں فزون کنم
 نہ شاعرم کہ شورش ہر لے در افکنم
 گویم برائے اخذ جواہر قصیدہ نما
 گویم سخن کہ پوشش میں ربا می
 اما برائے آنکہ دو بیتے گزیدہ
 بیگانہ نیستم ز طریق سخنور سے
 اول باب چشمتہ کو تر و وضو کنم
 آن کہ چین طرازی بستانِ مدح او
 آں کہ ترانہ سنجی گلزار لغت او
 سلطانِ دیں امامِ رسل شاہِ انبیا
 شایہن قمر او چو شود بالِ پر فشاں
 خاکِ دیش کہ سرمہ اہلِ بصیرتست
 ہر امر و نہی کہ تو بگو شمعِ فراخورد

دو دواز دمار گاشن و صحر بر آورم
 باہج و تاب زلف چلیپا بر آورم
 دانگاہ دست از پے ینخابر آورم
 شورِ طرب ز جمعِ احسا بر آورم
 مدح از پے گرفتار کا لا بر آورم
 سنجم غزل کہ کام ز سلسلے بر آورم
 اندر ثنائے داور دارا بر آورم
 گاہے بشعر دم ز تو لا بر آورم
 وانکہ نفسِ نہجتِ مزگی بر آورم
 ماوے خود بختِ ماوہ بر آورم
 اندیشہ چوں بہارِ مطرا بر آورم
 کہ بنگیشِ پایہ والا بر آورم
 خواہد عدد کہ شہرِ عتقا بر آورم
 گوید کہ کام دیدہ اعظم بر آورم
 از جان و دل ندائے اطفا بر آورم

حرنے گر از فروغ جمال تو سر کنم
 افسانہ حقیقتِ مہرت چو سر دہم
 گاہ تنہائے غالبہ خلق دلکشت
 از یک حدیثِ لطف کہ با من کنی نجو
 گر بخت بر در تو بر دہجدہ ہائے شوق
 خواہم بر آستان رفیعیت نہاد لے
 شاید فتد نگاہ بایوان جاہ تو
 خطّ خلائے تو بدستِ عمل نگار
 از داغ بندگیست چہیں گزیر نیست
 دستم نگار بند عروسِ میحِ نست
 طبعم ترانہ سنج شائے کمال نست
 آں ساحرم کہ حجتِ نہیں اگر کنم
 گاہے بر رسم و عادتِ مغربِ بستان
 گاہے صغیر سنج بود کلکِ من بنظم
 کہ عہد التیام بالفاظِ میز نم

گرد از نہادِ مخسرہ صبا بر آورم
 عشقِ محاذِ از دلِ بر نابرا آورم
 ز انگوزہ بوسے عنبر سار ابر آورم
 مضمونِ صد ہزار تسلی بر آورم
 نئے از چہیں کہ از ہمہ اعضا بر آورم
 تا سرِ ساقِ عرشِ معلیٰ بر آورم
 خود را فرانہ بامِ ثریا بر آورم
 امروز شد سپردہ کہ فردا بر آورم
 خواہم کہ آفتابِ زسیما بر آورم
 بنودِ عجب اگر یدِ بیضا بر آورم
 نشگفت گرنشید بدحوہ بر آورم
 از طبعِ قیسِ الفیتِ یلیٰ بر آورم
 تحتِ جگرِ سرشتہ نواہا بر آورم
 گاہے صریحِ خامہ بانشا بر آورم
 کہ دم ز اتحادِ منہ بر آورم

از بیت عاشقانه بشوقِ صباں خود
 از شعر عارفانہ زادباش و سوتیاں
 و رسالتی بمطلب الغاز و ارسام
 چند از کزاف بے مزہ شورئی در گنگم
 بر عرض حسن خاتمه ختم سخن کنم
 شاہ سپہر بار گما بندہ پرورا
 آتش بکار و بار مغانِ عجم زخم
 ہم غزوہ آورم ز پے انکساف نفس
 گو ز ادہ ام بہند ولے روز ستیخیز

ولہ

رستم از بھر و بمنزل کہ جاناں رفت
 بان وہاں روشنی چشم بگرید مرا
 شاخے از طوبی و کاخے ز زبرد داوند
 سرفراز و کجا وادی پُر خار کجا
 منم آن ذرہ بتیاب کہ از یاری شوق

مشتوقہ از طرب کدہ تنہا بر آورم
 صوت و نوائے سخن عرفنا بر آورم
 در یک نفس ہزار متمنا بر آورم
 تاکہ زلاف پیدہ غوغا بر آورم
 ز اں پس کہ یک دو خیر تنہا بر آورم
 خواہم کہ نام کفر ز دنیا بر آورم
 و ز دیر بہند موجبہ دیا بر آورم
 ہم بہر کہ کفر سراپا بر آورم
 یارب کہ سر ز تیر لب و لبتا بر آورم

جانب گل کدہ از دشت مخیلاں رفت
 تشنہ بودم بہر چشمہ حیواں رفت
 طالع من کہ ازین منزل ویراں رفت
 در نو آیین چمن تازہ حیا باں رفت
 تا بخلوت کہ خورشید و خشتاں رفت

منم آن قطره ز عمال برون آمدہ
 منم آن سادہ کہ رنگینی دیوم فریفت
 من کہ پیر خردم حسرت شاگردی داشت
 چہ کساد است کہ کس قدر وہایم چشت
 بخنداری من پیرہ زنی نیز نخواست
 شادم از ضعف کہ بسن پایہ والا بخشید
 سبده بود مرا این چمن رنگ آمیز
 تا کہ یاد کن کن کس بہدی ہم از من
 بزم آسودہ دلاں گرمی ہنگامہ داشت
 آدم دوش ازناں دار و پشیمان گشتم
 صولت حسن توان دید کہ با اینہ شوق
 بیکسی بین کہ بحالم ہمہ خورد و نفاوس
 مرجاشوق گرفتاری دایم کامل
 تا بگویش ز رسم کے دل من یکشاید
 منم آن پردہ کشانی غم پنهانی دل

کہ پس از سیر و سفر باز بچماں رفتم
 منم آن شوخ کہ آگاہ ز غولاں رفتم
 سادہ انداز تر طفل دبستان رفتم
 خاتم دست سلیمانم وارزاں رفتم
 گرچہ صد بار سوے مصر ز کنعاں رفتم
 بہر و بال ہوا ہچو سلیمان رفتم
 لاجرم نگشت گل گشتم و پنهان رفتم
 نیکوئی گشتم و از خاطر یاراں رفتم
 اشک حسرت شدم از چشم غزیاں رفتم
 رفتم امر و نازیں دیر و پریشاں رفتم
 بدرخانہ دلدار ہراساں رفتم
 زیارت چو بر خاک شہیداں رفتم
 کہ ببال و پر خود برد و زنداں رفتم
 زین چہ حاصل کہ بگلشت گلستاں رفتم
 کہ بہیں کوچہ اغیار غزلخواں رفتم

شعله زنگیم باد نفس سرد نکرو
 دیده منظم آب و صفائی میخواست
 در حیم دل غویان جهان جای من است
 دم بجز است غمیش گشتن تو مژده وصل
 دل من شیفته قدر شناسی گل است
 در شب بجز که جز سوختنم کار نبود
 رشک سیداشت مرا بر حذر و دل میخواست
 طبع من نازک و این قوم جفا جو بد خو
 اعتبار است تفاوت همه در حالیکه
 نه غرض کسب هنر بود و نه ادراک علوم
 بامیدیکه رسد ناقه و محل از پی
 قصه فتن من چو شب بجز است دراز
 جستجو دل گم گشته نمودم هر جا
 چیف نال گم شده هرگز اثری رونمود
 مر جاز غم شمر که در هر بزمی

بهلویت چو چراغ تیر دماں رفتم
 یاد آینه رنجه که دم و حیران رفتم
 لیک وارسته بر نگار کنعان رفتم
 چه شگفت است گرازش تو شادان رفتم
 بگلستان نزود ناز گلستان رفتم
 شمع گردیدم و تا صبح بیایان رفتم
 خرمی شتم و در محفل ستان رفتم
 مهر و الفت شدم و از دل خیال رفتم
 در سرشته دور منزل و بهتال رفتم
 بهر هم بنمی طفلان بدستان رفتم
 سارباں و از بهر گام حدیچواں رفتم
 قصه کوتاه بصد حسرت و حیران رفتم
 هم در شهر زدم هم به بیایان رفتم
 کعبه هم رفتم و هم بر در بهایان رفتم
 نغمه انگیز تر از مرغ خوشالان رفتم

نوز من شمع رخ خضر شد اند ظلمات
 خوندانی اثر فیض مزار شاه است
 یارب از لطف و کرم بر دور و الاش
 آن بدیای رسالت گم یکدانه
 آنکه باین دل بت بنده فیض لطفش
 آنکه از جلوه نمائی بهار خلقش
 خوش دے بود که آهنگ شاییت کردم
 ساعته خوب بن لطف تو از الی دشت
 روشن نماز استودم بزرگی و می
 قرعہ عیش نه از خوبی جزیس ندیم
 نے باوڑہ ناہید شکستم توبہ
 نے ز غارت گری ترک فلک ترسیم
 نے پئے آگہی راز دیر گردوں
 نے درختہ بنشاندیم نہ بطے آوردیم
 نے حدیستہ نے ساز طلسمی کردم

گر شب تار بسر چشمہ حیوان رفتم
 کہ ہم پائی دل ناصیہ سیال رفتم
 گر چہ صد بار در اندیشہ بحوالاں رفتم
 کہ ز فیضش نہ بدریونہ عثمان رفتم
 پایہ و پایہ ورہ بر رہ ایساں رفتم
 بے تکلف بسر و صفتہ رضواں رفتم
 کہ بہنجا ز آغاز بہایاں رفتم
 بتخص نہ بزجیم شناساں رفتم
 بسپاس و شکایت نہ ز دوراں رفتم
 الم اندوز نہ از شومی کیواں رفتم
 نے ہنگامہ مہراز سر پیمایاں رفتم
 نے بدریونہ نور از مہ تاباں رفتم
 کہ سبب بابل و گہ جانب یوناں رفتم
 ہچناں سادہ ز آلائش طغیاں رفتم
 و ربگویی کہ نہ بر طرہ علیساں رفتم

<p>اقتضای اثرش کردم و زینساں رفتم علم از ویافتم از شعبده بانان رفتم که با سلوب خرامم مه تابان رفتم مگر از نسبت مدحت همه آساں رفتم نے بشیر از شدم نے بصفا ہاں رفتم کہ سراسیمہ چورم خوردہ غزالاں رفتم چہ شگفت از نہ بار ایش عنوان رفتم کف خاک آدم و چشمہ عرفاں رفتم گدیو آدم و غیرت غاٹاں رفتم بے نوا آدم و باسروساں رفتم خس و خارا آدم و سنبل و پچاں رفتم</p>	<p>ماگروہیم کہ سرفروشاُمی ہست اُمی ہست چہ اُمی کہ بر اسرار سلیم العرض بیخست است بوادی قصید راست اینست کہ از حوصلہ ام بود فزوں فیض ہوا سطر از بند رنبا ض است این گر نہ بر عبادہ عرفی زدہ ام کام گیر بیخودم زمرنہ لغت ز لب میریزد سرو اسوسے خودم خواں کہ کشم آہنگی خسرو اسوسے خودم خواں کہ شوم نغمہ سرا داور اسو خودم خواں کہ نوا کے کشم ملکا اسو خودم خواں کہ صفیرے بز نم</p>
--	--

حسرتی اخترم از ہند بہر گر لہرب

دائم از خاک بنزل گے کیواں رفتم

ولہ

تغیر رسم کنہ ہفت آساں مخواہ

کاسے بعب فہائش دل و جہاں مخواہ

بر شاخسار دهر ز نور افرازمجوس
 خالیست از زبرجد مقصود نیل چرخ
 گر آفتاب شعله زند در نهاد تو
 هر چند دو دلازم نار آمد است یک
 هر طبع را بسپوه نو آفریده اند
 دل بر تکاح قاصی و لولی چه بسته
 بانفس یک مصارعت رستمانه کن
 زحمت بر که بر بندد در مصاف نفس
 گوهر که در نهاد تو ماندند آن بیار
 گر دل نبود بند جیباں ضماں بگیر
 نداشتی بطبع ستمگر نهاده اند
 سکه پاوشاه زرد و دهری خدایهشت
 معنی چو دست داد بصورت چه احتیاج
 پروانه گرشوی بسر شعله جاگیر
 خوشتر ز صد نه از شید است بانگ شوق

در چشمه سار چرخ ز گوهر نشان خواه
 پیوده ریخ خویش مبر و ز کاس خواه
 از مشتری رد اسطبل طلساں خواه
 هنگام اشتیاج ز آتش دقاس خواه
 کاس زینت اختر و نه آسماں خواه
 زین اجماع غیر بلا در جباں خواه
 خور اسیر دیو درین سفخواں خواه
 خفاں ز بر بردل کن و بر ستواں خواه
 تجیل خویش از شرف دو دماں خواه
 در سر طلب کنند حریفاں اماں خواه
 غیر از کجی ز طینت تیغ و کماں خواه
 خود را هلاک خنجر ناز بیتاں خواه
 جام بلور بهرے ارغواں خواه
 ببل اگر شوی بچن آستیاں خواه
 آدب عند لیث نو نغمه خواں خواه

<p>از روزگار عجز دل شورش نشان مخواه از تشنه و پلاس ببر پریاں مخواه سامان کسب دولت سامانیاں مخواه بجو فلاں بجوی و تنائے فلاں مخواه غیر از غزل ز دل مطلب از زباں مخواه بہودہ قیل و قال کہ این خواہ و آں مخواه</p>	<p>تار و زنگار عجزت بسد بر ہی رؤ و قبول چیست بالغام خسروی انداز نیل شوکت ساسانیاں مجھے چنگے بشعر زن سخن عارفانہ گوئے چوں شاعری عطیہ عشق است بہر شکوہ تا کہ بہندلاف سخن گزری زدن</p>
<p>اے حسرتی بفرم حیدریم رسول خیز یاد می از و طلب کن و از آسماں مخواه</p>	
<p>ما و اے خوشیقت بجز آں آسماں مخواه</p>	<p>جانم فدائے آنکہ چه پاک آستانہ است</p>
<p>وله</p>	
<p>با آنکہ اشرفست زہرا ختر آفتاب نہاں شود و کشد چو برج منجر آفتاب از صبح تا شب نام نشینم در آفتاب و ز روئے آتشین تو در آذر آفتاب</p>	<p>اے در حید بنرم تو از زہرا در آفتاب رویت نہ پرند نمایاں ہماں کہ بہت باشد چو مہر جلوہ نماے گے بہام از موی عین زین تو سر مست یا سمن</p>

آبے بنید ہر گل رنگ شکستہ را	باشد چو بادہ گوہمہ در ساغر آفتاب
از فتنہ ساز غم تو یک شبیوہ آسمان	در شعلہ زار رویتو یک اختر آفتاب
گر دے شب فروغ پذیر دزد و عده است	ماند صبح دیدہ عاشق بر آفتاب
دور از تو تیرہ روز تو داند یکے بود	گر سر بیزیر داغ و گریں بر سر آفتاب
آسایش دامن کسے از تو مشکل است	اے در زاد شعلہ دور گوہر آفتاب
ایہ زلف غالبہ سہی تو ہر سحر	بیزیر رنگ نور ہمہ غنہ آفتاب
سوز ندگر پسند بچم بر اے تو	گر دوز شعلہ رخت آں بحر آفتاب
دشمن در آرزوی ہم آغوشی است دین	در حیرتم چگونہ کشد در بر آفتاب
ہاں فیض نور کیست کہ روشن بود ہاں	از عرصہ زمانہ برافتہ گرا آفتاب
رخشنده ماہ برج رسالت کہ نوراو	تابندہ در جہانت چو در عرش آفتاب
خورشید آسمان نبوت کز انکسار	ساید بر آستان بلند مشر بر آفتاب
صد طعنہ خفیف ز اوج تو بر فلک	صد طنز تیرگی ز فروغنت بر آفتاب
گر تو دہند دوران ز نور تو	گر دو نجوم و ماہ و فلک کیسہ آفتاب
از شید اقامت گہاں منور است	یک شعلہ فاو ز رویت بر آفتاب
اے آنکہ از براے ہوا خواہت آسمان	بے ابر پر دامن و گل در آفتاب

گر مغرب و عثمان بد سے در زمان تو
تا جرم بہ تیشہ حکمت دوبارہ شد
اے آنکہ بہت قبلہ عالم حریم تو
دیگر ز داغ فروں پرستندگان تو
از نسبت زمان تو نبود عجب اگر
یارب چه صاحبی تو کہ پیوسته جا کند
در جنب ذکر تقوی عالم امت
گراف دلربائی عشاق تو زند
گفتم با سہاں کہ بے در شک گفتم
یعنی حریم شہ شرف افزای مغرب است
اصل بخندہ رفت پس لب چنین کشاد
ایں مایہ لاف دانش و این مایہ سادگی
نہیں ساز بہر یک آمدہ و آنکہ روشنی
پس عکس ہے شاہ نیفتد چو اندراں
نور از کجا را باید و تاب از کجا برو

پہاں نمی شدے ز نظر دیگر آفتاب
ازیم تیغ خشم تو شد مقطر آفتاب
یکشام سجدہ اش نمازد گرد آفتاب
آرند ز آفتاب فروزاں تر آفتاب
ہر چرخ عرش گرد و دہل خضر آفتاب
دربان قصر جاہ تر ابر در آفتاب
لقوای مشتری نکند باور آفتاب
کی می پذیرد این سخن از زاد آفتاب
طالع شود چہاں سوے غاوار آفتاب
باید از لطف بکند سرب آفتاب
کای از فروغ راہ تو بر آفتاب
پرسی ز وجہ نور ضیا گستر آفتاب
وراہ نیست نیست محاذی گر آفتاب
گرد و چہاں ظهور لوا مع در آفتاب
طالع شود اگر ز سوے دیگر آفتاب

<p>از گردش زمانه منم تیره روزگار بنگر چشم مهر و ز سیه من در هر دو عالم از تو امید حمایت است گویند روز مشرق بفرق گناه کار در سایه رواسی عنایت مرا بگیر شاها ز فرقت تو بنود شکفت اگر هر گل که در میخ تو ریزد با رغبت حاسد چو چشم بست ز انصاف دوست اے خیمه فی گزاف بل وقت دوست سر سبز باد نخله دین مستدعی غرضشیدین بعرصه گیتی محیط باد شاداب روی ملت و پرموده رو کفر</p>	<p>اے پیش نور راسی تو بچهر آفتاب چشمک زنده ستاره من تاب آفتاب لے ماہتاب خادمت و چاکر آفتاب طالع شود تباب و تب و دیگر آفتاب تا گرد و ابر رحمت ازاں چادر آفتاب ریزد چو لفظ از لب رحمت گر آفتاب بر دوش سپهر و ندبر سر آفتاب کس و اندید دیده شیر در آفتاب آں آه گرم کش که شود مضطر آفتاب تا ساز است بر فلک اخضر آفتاب تا و تراست بر سر هر کشور آفتاب تا می کند گذار بجنگ و تر آفتاب</p>
--	--

وله

<p>زین بعد ما و در غم دل ناگریستن</p>	<p>گشت آشنای ز گسشتاگر یستن</p>
---------------------------------------	---------------------------------

از است آبروی محبت که پیش ازین
 اوبد گمان و مدعیان در کمین ما
 و اندوخته که در دبا و داده اند چیست
 در ناله نیز نفس آهسته می کشیم
 سالان یک محیط مهیا دله هنوز
 عنبر نشان و عود لبوزان و مشک پاش
 با عشق بود لطف نشاط و ام کنوں
 هم یار مهربان شد و هم بند گو خموش
 اندر فراق کار من اینست و السلام
 با گریه تا بمنزل تمکیس عروج کو
 در بزم عیش و مست تمنای اشک و آه
 یکبار بر بنی بونی دل گریه هم روست
 خود در عذاب از پی آرام دیگران
 از دوست غمزه و لکش و از در دهنده خوش
 تلخی شنیده ایم از آن لعل شکرین

هنگامه نبود چنین با گریستن
 بگذاشتیم شیشه هر جا گریستن
 از خلق دور رفتن و تنها گریستن
 تا در نصیب کیست بنوفا گریستن
 در خور و عشق نیست مینا گریستن
 خواهم بیاد زلف سمن سا گریستن
 بهوده خنده کردن و بیجا گریستن
 فرخنده شیوه ایست همانا گریستن
 یا از حجاب آب شدن یا گریستن
 لایق ناشناس منزلت نا گریستن
 باید بر وزگار متن گریستن
 تا که بیا و آں رخ زیبا گریستن
 مشکل چو شمع انجمن آرا گریستن
 از حنایب ناله و از ما گریستن
 کاندن از آن ماست گوا گریستن

نور آورد بینه و ظلمت بر دزد دل
 کاس حجاب اندازد نه چشم حواله شد
 با دل بلفظ کوش نه بینی که یار را
 مقبول بایست حریف نشاط دوست
 اندازد غیر آب تننا نموده است
 گاهی حکم شوق و گاهی از غرور قرب
 بیایک گاه ناله کشیدن بزم بام
 یک است موج آب و گریه است موج خول
 بگریه تم بهز نش و گرم عتاب شد
 شود به سر تک بزرگان غیر کو
 خندیدن و نشاط تو فرخ شمرده
 فرخ زمانه که دیگر روزیم شود
 آل سرور و رسل که بدوران لطف او
 آل مایه خوشدلی بزمانش رواج یافت
 در دوش از ندامت مستی است گریه

آغاز صبح و آخر شبها گریستن
 کز من نیامد بمدار اگر گریستن
 رسوا نموده تو ز رسوا گریستن
 بیجا بخول طعین و بیجا گریستن
 مطلوب نیست از مرده الا گریستن
 ما و گونه گونه ادا با گریستن
 گاهی جلوه گاه بغوغا گریستن
 خوش آیدم با حل دریا گریستن
 عشق رسم نیست همانا گریستن
 با هر زمان نیست گوارا گریستن
 ما دیده ایم شیوه شیوا گریستن
 بر آستانه شه والا گریستن
 پیوند دیده را بنود با گریستن
 شد ناله چیتان و ممتا گریستن
 رفت آنکه بد رستی صبا گریستن

<p>کایں خندہ بودہ است بمعنی اگر لیستن نیروے در مدینه و بطحا اگر لیستن در ہر دو جا کنسیم و وبال اگر لیستن باقی نمائند از پے فردا اگر لیستن در بزم شاہ جز بجا با اگر لیستن کایں بجا نمی خزند بہ آوا اگر لیستن مقبول تر فنادہ ز دریا اگر لیستن یکجائے خندہ کردن و یکجا اگر لیستن بادا چو ابرو روزی اعدا اگر لیستن</p>	<p>بر زہر خند خصم تو بہنود شگفتی اے خورم آں زمانہ کہ بخت شند دیدہ را گاہے ز رو کشادی و گاہے ز راہ شوق امروز گریہ سرودہم از دل چنانکہ باز ہاں حسرتی بصرہ نوازاں بخی منزو بر چہن شرک از مژہ و دم بسینہ کش ایںجا شرک از مژہ پیروں نیامدہ تا در زمانہ ہست زینرنگی شیون بادا شاطہ منت احباب بہجو کل</p>
--	--

ولہ

<p>پرازیجان و گل جیب تین لالہ و سوسن زیر ہر کام صعدن گل ہریش صعدن شگفتہ دل کشادہ رو بزم پر خندہ زن چناں کہ جنبش باد ہمارے غنچہ گلشن</p>	<p>نیم صبح آمدے من از اساحت گلشن چو دامان کریاں آستین شاہاں میر تخت چو آن صعد کہ آمد مژہ وصل از بجاناں دل من بظہ لحظہ از دوش وقت شگفتن با</p>
--	--

ز جیر گشتش کای جلوه گاه تو گلستان ها
 بگفت ای آنکه انداز پیکر تو شمشاد و جنبش
 چرا از کلبه اخراں قدم نمی سوی مبتال
 پس آنکه در زمانی که در لعل و گل و نسیم
 نه باد و نه بهاری دامنش بر آتش گل زند
 سلیمان بهار آراست بر دوش هوایش
 گلستان ارم بجای چو با محرابین موسم
 نقش پیشکش در غور و چنگ و دیده گرس
 گل غریبه تا بنده چو خوشید در خشنده
 حدائق خوشنما چو کوه غیاث سوسن بو
 بیاد و راحت گلشن ز صبا ساغر برکش
 بگفتم سو و گفتا هست گفتم کوی گفت نیست
 هم از لطافت مبتال نصارت چشم را آید
 شوی سیراب چون بر آتش رنگ بر خیزد
 بآتش کهن چو عند لیباں نهما ریزی

چه پیش آمد ترا چو آمدی اندر سرای من
 ز احسانت چو قمری بلبلاں را طوق در گردن
 چرا از غم سرا پا بر نداری جانب گلشن
 چو آن راست شکل لاله رخسارال سرو گردن
 که هم اندر چراغ لاله باران زنجیره روغن
 گریزان شد خزان از بیم آں مانند اهرمین
 بیانی راغ را اعلی ابهت بی باغ را ادون
 تکلف بر طرف رخساره گل لایق دیدن
 فزون از یاسمین و نشتر بچو مهر روشن
 شقایق دلربا مانند گل و یان نسرین تن
 بیاد و راحت چو پای گل پیما نه در زن
 که چو خاطر شود و خورند بهانی کمال فن
 هم از صبا ریحانی دماغ دل شود روشن
 زوایا فروغی نوئی کند در جاس او مسکن
 گل افشانی ز نو از روضه اندیشه صد سخن

بگفتم که غرض اینست بهم باینهمه پیرو
 ز بار پر ویز شیریں کرد آنچه از دست باد
 نه من غمزم معاذ الله که خواهم که عشق ازین
 درال بزم آینه بودم که گیسو بفتاد از رخ
 بکانون عجب عود جفا را می زنی دایم
 بدست شمع آفت و باری ازین دلقاش کن
 اشد آه گرم و اشک خنکین غیر ازین نبود
 بدال ماند که بشنوم کس چشم دعا دارد
 فلک اکینه با ارباب الفت هست میدانم
 فروزاں نیز سرج رسالت که شعاع او
 نبود می ایشان تال را سحر تار و زخم شرم
 برآید از پی جود تو لعل از کال دراز دریا
 کند با تو لطف تو کار برابر باستان
 جوان پیر امید الطافت رواں افزا
 کلیم ارده غلط ساز و عجب نبود که می دارد

بجز الله که بیت گرم گفتن میتوانم من
 نه با فرما و خسرو کرد بکال میکنی با من
 مکش دست از جفا هرگز جفا از تو وفا از من
 درال محفل قند بودم که می آمد بدولت دن
 بقانون وفا هم گاه گاه به ضربت نیزن
 که رستم میداد گاه چوں در چفت دبیرن
 کراں سوز و گریبان و این رنگین شود اسن
 امید رحم از گردن باه آسمان افکن
 ولیکن او نمیداند که از مخلصا نم من
 منوچهر خن تابان زهره رخشاں مهر و موشن
 نگشته مهر و دلفرو زت گرفت مرغ افکن
 همی خیز و نثار تراز از سعدن گل آگوشن
 کند با دشمنان قهر تو کار برق با خرمن
 قومی تا تو راں را بیم حیرت موجب مردن
 سواد کو که تو نور و ضیاء و ادوی آیین

<p>ز تو ای بحر فیض لے سعدی انعام بادشمن چہ کارے کان پید آید چہ امر کانست در کمن بعیسی طالع زل جہاں فت نہ آ بستن بجا آروکات و گشت حجاب را دیدن ہمیشہ در گرامی محفلت جہاں زانوزن نہار و شمار وصف او پس اختصار احسن ہمیشہ تاکہ کاہنکسف مہر است و گہ روشن</p>	<p>در بیخ از دوست لے دوست آل احمال کہ می بینم ترا بر لوح خاطرت چوں لوح محفوظ است زا عجزت نہ باشد و در چوں درم اگر گردد ز حد بگذشت ای غر بنشر قدر بلند تو نشیند از ادب پیوستہ اسرار و بر برب سخن کوتاہ کن احسن قی ہوی دعا کش بری از کسف با و امیر دین احمدی یارب</p>
---	---

در منقبت مرتضوی

<p>ہمچو خور کرد پر تو افشانی گشت چوں نجم بخت نورانی شام چوں صبح در درخشانی ہر نفس عیش در سراوانی نفس کار باد بستانی</p>	<p>دوش کاں شک ماہ کنانی کلبہ ام نے نے از زمین تلچرخ شب چو ہوا چراغ مستغنی در دو اندوہ و مہم بکی دل چو گل خندہ ریز گشت کہ کرد</p>
---	--

سہ پائیں نہ ادم و کرم
 کہ لبش گاہ چشم بوسیدم
 خواستم شرح سوز غم ناگہ
 چوں چنینیں روند او ہم دلدار
 و آنکہ افشا ندگل ز لعل و چہ لعل
 کہ مکن قصہ چناں آواز
 نفسے چند کوش در عشرت
 کہ بصد چرخ چرخ دولابی
 ہزاراں فغان نیم شبی
 بخت ہم ارمد و کند شاید
 پس لغز بود ساز و برگ طرب
 مہرے بانو اے بار بدی
 کو باہنگ دلنواز کند
 تودہ تودہ گل و سمن کہ شود
 پس طلب کرد و نشہ ہا کثر اب

سجدہ شکر لطف یزدانی
 گاہ رخسار گاہ پیشانی
 مرزہ شد گرم شعلہ افشانی
 ریخت گوہر جو ابر نیسانی
 غیرت لالہ ہاے نعمانی
 کہ بپایاں رساند نتوانی
 کہ شب وصل را تو میدانی
 کہ بصد سیر و وسوسہ رانی
 بدعا ہاے صبح نورانی
 چوں شب قدر گرد دار رانی
 جمع کن تار و پریشانی
 شاعرے ہمزبان خاقانی
 ز بخت ہاے آن غزل خوانی
 صحن منزل فضاے بستانی
 کہ برو غم ز دل باستانی

ساعے داد از آن سخت بین
گفتش کای تو ازل بلقیس
مکن از راه مهربانی و لطف
اے دولت خالی از غبار کن
تلخ گردید و زین منط آورد

ایکه از بند خویش میلانی
و استانش شنیدی است که هست
بلکه از عذر نامرانه سزا است
بار گفت ای که چو تنوینیت کس
سخن گویمت که این مشکل
هم کشاید مرا گر از دل
که ز مے نیز احتر از کن
زود گیر از برای خاطر ما
قدحی از شراب انگوری
گشت چوں از عتاب صاعقه

که دید بوسه لطف پنهانی
گفتش کای تو یوسف ثانی
صبح زهد مرا شبستانی
و امنم تر که پاک دامانی
لب شیرین پشت گدازشانی

هر چه باشی و لے نه صنعانی
عبت افزای اهل عرفانی
شام پیری بصبح ربیعیانی
بجای شهره در سخن دانی
یشود حل از آن آسانی
هم ترا عقدہ باز پیشانی
گر زما احتراز نتوانی
ورع را لغت پنهانی
ساعے از دمام ریجانی
کاخ تقوی گرفت ویرانی

لاجرم چند جام می خوردم
 گشت آینه دلم صافی
 دل من زنده گشت در بر دست
 ذوق آن کرده شوق با ده غلده
 که اینس هم بلذت افزون تر
 لیکن می نمی یابی
 نه تولا ساقی کوثر
 بحر جود و کرم علی که کفش
 لطف او جمع کرد و لمارا
 همش جز پوچ و نثار و
 بخشش خارج از حسابش را
 زده بار اگر شمار کنی
 خسر آن تنان گل دامان
 پیشتر بایدش تر اداست
 هر که گلچین باغ مهر تو نیست

که بکام همیشه ارزانی
 شد شبستان طبع نورانی
 گوی این آتش آب حیوانی
 در فونی و در منم ادوانی
 که هم آن باقی است دایان
 غره کم شو که پاک دامانی
 نه دلائی ولی یزدانی
 در فشانم هوا بر نیسانی
 که پریشانست جز پریشانی
 آن عصاره که کرده ثبانی
 گر تو خواهی بعقل گنجانی
 یا بخیم سپهر یزدانی
 خاک آن شده زیبایشانی
 آنکه دارد در خدا دانی
 نکلند سیر باغ رضوانی

آنکه اندر زمانه تو شده
 دشمنت و فسانه ناچار است
 کار پیکان تیر می آید
 سحر جم بشکند هر آنکه کند
 هم بلفظ تو سخن عیبی
 فرط لطف تو نیز بیا کرده است
 ای که از مهر و کس روشن تو
 ظلمت از بهر غافله خست
 چرخ خیزد بر آن نظمیش
 چه غم از آفتاب حشر مرا
 داو را که چه حسرتی امروز
 چه کند فوق طاقت بهر است
 بدعا میرود که می یابد
 چه دعا که بهر این نطق
 تا بود مدح ابر و در پاشی

ملکی طبع انسی و جانی
 که ز شیطان زلفت شیطانی
 با عدویت ز لعل پیکانی
 بد عیالی تو در بانی
 هنم بنطق تو آب حیوانی
 هر که را خوانده بهمانی
 شد شبستان دهر نورانی
 ماند باقی بعالم فانی
 هر که را بساط نبشانی
 چون بفرقم تو بر تو افشانی
 خوشنوا تر بود ز خاقانی
 ذات پاک ترا نشاخوانی
 از گداجز و دعا تو میدانی
 بجا داد گشته ارزانی
 تا بود وصف برق خشانی

ابر رحمت بدوستان سازد	با صدق آنچه آب بنیانی
برق با خرمن حسود کند	آنچه تیغ بر روز میدانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقریظی که خاکسار الطاف حسین حالی در زمان حیات مصطفیٰ مغفور بریں دیوان غزلت
عنوان در سال هزار و شصت و دو و سی و هجتم نوشته بود

رباعی

هر چند تائیش سخن دین من است * میگویم و راست گفتن آئین من است
در مدح سخن با خستگی نیست مرا * تحسین سخن شناس تحسین من است

الا اسے ہوشمند فرزندانہ دیریں روزگار کہ جنس بالا دست سخن از متاع حسن نو خطان
ناروا تر و دم گیرانی اہل سخن چوں نفس سرور و اعظان سے اثر افتادہ است۔ برنما

گمان نبری که اندازه قدر گفتار را نقصان فر گرفته است و سرمایہ لفظ و حسن
 بزیان رفته - چشمه حیوان اگر در ظلمات پنهان گردد خاصیت جان بخشی از ویرون
 نرود - و ماه کنعان اگر در بازار مصر هیچ نیز دجوے از لصاب کامل حشش کم
 نشود - کما قیل ۵

از قیمت یوسف نشود یکسر موکم + هر چند خریدار به بازار نباشد
 اگر گوی که سخن را که مکانته بلند و قدرے از جند است خود بوجود نکته در آن
 سخن پیوند است - ورنه لفظی است بیمنه - واسمه است بے مسمی - و مخور چنانکه معلوم
 است امروز از جهان معدوم است - پس اگر کبریت احمر را خاصیت اکسیر باشد
 گویش - و اگر سایه ہافره اقبال با خود دارد گوید بار - ازاں کہ نہ موجود است چه
 نیز - و از پنکھ مقصود است چه زاید - گویم راے چنانکہ فرمودی ہنرا نہ توان وجود
 اہل ہنر است - و عرض از لواحق ذات جوہر - و چندانکہ ہنرمند کیا پ - ہنر کیا پ
 آیا با این تصور نظر و نقص ادراک و ناتمامی دانش و نارسائی دریافت کہ مرآوی
 راست چگونہ میتوان گفت کہ اہل کمال را جز در شمس عنقا آشیان - و از سخن جز
 اسم و از مخور جز رسم و در جہاں نیست ۵

خاکہ را ان جہاں را بختات منگر + توجہ دانی کہ دریں گرد سوارے باشد

سرت گروم اگر سبق حوادث روزگار مرغان نوا سنج را آشیال با پاک بسوزد و باغی
 و چین لہجہ سراسر باغ را دوست نتوان خواند و اگر طلوع سپیدہ سحری رونق بازار ستارگان
 برہم نکند تا مہر و خشتاں عالم افزہ است جہاں را تا یک نتوان گفت - گرفتہ ہنر را
 گرمی بازار نہ چند انشت کہ کالای گراں بہاے معنی از ہر دوکان میتوان خرید و گنج
 شایگان سخن در ہر خرابہ میتوان یافت - اما صاحب نظران دانستہ کہ با اینہ نامہ را ایما
 در کیسہ روزگار خستندہ گوہر باست - از چشم کو رسوادان مانند گنج در ویرانہ پناہ
 و بر سپہ کمال فروزندہ اختر باست از دیدہ شہر چشتاں چوں مہر جہاں تاب سرور
 نقاب کتمان علی الخصوص در یتیم معانی - ہر منیر فلک نکتہ دانی - قائمہ عرش تحقیق -
 باب مدینہ تدقیق بحر جلی علم و ایقان - کوکب درستی افق عرفان - بہین ثمرہ نخل باغ
 اردت - گزین نتیجہ ہوندادہ و صورت - شناسا و دریاے حقیقت - ہر دو ہمارے
 طریقت - چار سوے مملکت معنی را ایماں خدیو - و شش جہت عالم حقیقت را
 فرماں روا - نگارستان رنگین بانی را چہرہ پرواز - و بہارستان شگفتہ طبعی را
 چمن پیرا - رمز شفا سراسر عقل و نقل - نکتہ سنج غوامض دریاہ و دروایہ - مزلہ
 پیماے طریق نظر و استدلال - قصب السبق رباعے غرضہ فکر و قیاس - شمسہ
 پیش طاق بلند نظری و دالالہ فطرتی - نواب خستہ القاب محمد مصطفیٰ خاں بہادر

تخلص بحسرتی

بلفظ لایبهر عن معیان * اعاطها مکارم ذی الهم
 اللهم متعنا و متع الكل بدوام لقاءه و ددام لقاءه - حوصله و سببش بهانیت که بلند می هست
 آسمان اوست - و قدر و فیضش آسمانیت که فروغ خرومهر و رخشان اوست ضمیر منیرش
 نقایح باین را گنج شائگان - و چراغ فکرش انجن قدس را شمع شبستان - حله
 انفاسش سرپای معنی را پیرایه ناز - و حلیه عبارتش گوش و گردن مضمون را زیور
 امتیاز - افسوس لطف گفتارش در تخیل آراوده دلال چون قید و بند - و همچون لطف
 شکر بارش در مذاق حنظل طبعان چون شند و قند - استعاراتش چون اشاره چشم
 خوبان دلربا - و عباراتش چون چشمه آب حیوان جانفزا - اطنابش چون طول شکو
 دوست داران سامعه نواز - و ایچادش دلاویز تر از نگاه چشم نیم باز - فکرش
 از وعاے سحری شب زنده داران رساتر - و بخشش از ناله نیم شبی جگر خواران گیراتر
 فقره شیرینش نگویم شیرین جان اما پاره شیرین تر از آن - و مصرعه زنگینش نگویم برگ گل
 اما دل از کف ربانیده بلبل - راحه انفاسش از نکمت گل و دودماغ بلبل بلبل
 عطر پیرین در مشام یعقوب ساز کارتر - و شهد مقاش از شمع زلال در مقام مستقی بل
 از جرعه می در مذاق مخمور خوشگوارتر -

الحق گرمی طبع پر زور شربست که کمین پندار اگر همه کوه وقار باشند بیک جرعه از آب
غذورا نگاه نتوانند داشت - ورنه غیاث را که عنایب شاخسار ملکوت - و طوطی شکرتان
لاهورست با غزل سرائی و بذله سنجی چه کار و چگونه روا باشد کسی را که در طریق علم و
حکمت بر اثر سقراط و فلاطون قدم بر راه رفتن موجب ننگ و عار باشد در کینه
صناعتی امثال عرفی و نظیر را تقلید عمل بودن - و زلالی و انوری را مقتدای
فن ساختن - گرفتار در زمان سلفت نقد معنی را گنجینه داران و عرصه فکر دانشوران
بوده اند - و هنگامه گفتار را گرمی بازار - و ریاض سخن را رنگ اعتبار پیش از زمان حنا
دیوان بوده است - اما کسانیکه در مصطفی ذوق رطل گراں پیوده اند و از پایده
تمیز خط وافر - پیوده نیک میدانند که با آنکه قطره ها در بحر - و سبزه ها در دشت و دشت
در سبد و نمه ها در سازه - و جرعه ها در ساغر - و بادیه ها در سبزه - و بذله ها در گفتار -
و افسوس ها در عمل - و شعر ها در دیوان - و مصرعه ها در غزل فراوان بود - هر قطره و شبنم -
و هر سبزه گل و ریاحین - و هر دسته و دسته گل - و هر نمه و نمه بلبل - و هر بذله و نقل و نقل
و هر افسوس و دوسه بابل - و هر شعر تر - و هر مصرعه بیشتر نباشد -

رباعی

ز نرم نتوان دید بهر چشمه روان * یوسف نتوان خرید از هر دو کال

ہر لب دم اعجاز ندارد و چو سبج * ہر کس نبود چو حسرتی سحر بیاں
 جادہ کہ دے در سخن سبخی می بیاید پیشانیان نیز پیچیده اند اما پاشندہ ہاریش و پاپہا
 آبلہ دار بودہ است۔ اگر قدمے رفتہ اند۔ و خواجہ ہمہ گلشت کنان میرود و آہنگی کہ او
 دریں پردہ سے سراید و یگداں ہم سرودہ اند۔ اما نظر باز سیر و اندیشہ ہا انگہ فرد
 ماندہ است۔ اگر مصرعے سنجیدہ اند و خواجہ ہمہ بدیہ می سجد۔ آہرے نغمہ حقیقت
 و پرودہ اشعار سرودن و اسرار معنوی در کسوت تعبیر و بیان جلوه گر نمودن نہ کار ہر حرب
 گفتار شوخ بیان است۔ و آنگاہ حال تا قال و اثر تا عین تفادت بسیار دارد۔ اینک
 دیوانے ترقیب دادہ و مجموعہ فراہم آوردہ کہ سخن را اوج کمالے بر ترانہاں دست
 دادن و سخنور را سرمایہ قبولی خوشترانہاں ہم رسیدن و شوار ترانہاں است کہ نالہ مرغان
 خوش آہنگ ہوزونی عشاق و نہادند تواند رسید۔ و مرغولہ مطربان جادو و نوچوں
 لحن داودی آہن را موم تواند کرد۔ بنا میزد و خم کدہ صباے ذوق است و پرودہ
 آہنگ شوق۔ نظر گاہ پاکان شاہد باز است۔ و نیز گاہ حقیقت و مجاز۔ اینس خلوت
 گوشہ نشینان است و جلس صحبت عشرت گرینان۔ تہیدستان خرد و اسرما یہ
 ہوش است و در دے کشاں جنون را بادہ سر جوش۔ نسخہ مفرح روح نیست
 و مجموعہ لطایف و جدائی۔ طالع سخن را رقم سر نوشتت و شاہ معنی را حسن خدا داد۔

روزگار فراق را خجسته برگزشت است - و ایام وصال را فرخنده رویداد گاشتن
 نظم را موسم بهار است - و زمین شعر را آب جو بهار - تفسیده در روان را با اوقات -
 و شاداب طبع را ایشیہ نہات - بالائے گفتار را خلعت دیبا است - و تشریف
 قبول را اقامت زیبا - آنما کہ خاطر نکته فہم و تابع اداس شناس دارند بیابند - و ترناسر
 ایں قدسی صحیفہ بدیدہ ہوش بنگرند - تا وارند کہ مر این نکته سنج معجز بیاں را در گذارند
 سخن حاصیتی است کہ دیگران بران دست نیافتہ اند - و اگر است پرسی کہ مستی است
 کہ از خامہ المام طرازش بر روی کار آمدہ - یعنی مہو و اہل فن چنانکہ دانی اتفاق دارند
 برین معنی کہ شعر را چند آنکہ از حد سستی دور تر برند بقبول دلمانزد یک تر باشد - و ہر
 قدر از اوج صدق زیر تر اندازند پایہ سنش بالاتر رود - و حق اینست کہ سخن نے
 مبالغہ و اغراق و فریب نبود چنانکہ نظامی می فرماید ۷

در شرح بیج و در فن او + چوں الٰہ است حسن او

با اینہمہ گفتار آبدارش نے آنکہ چاشنی تبلیغ و غلو داشتہ باشند و لاویز تر از عشوہ
 شادمان مہوش و ذوق انگیز تر از بادہ بے عشق افتادہ است - الصفات بالاک
 طاعت است ایں مایہ گفتار کہ آسمان بر فراز است - و زمین در شیب - و چنان
 در زیر بر و اند و دندان جملہ در وہان - از شنونده چہ دل رباید - و مستمع را بہ

ذوق بخشید۔ پس بے آنکہ نوع از صنعت اندیشہ و ایجا و طبیعت را در اں راه
 دہی۔ چہ ساحری توانی کہ دتا سامعہ یا ران بنوانی۔ و شور احسنت و راہجن
 اندازی۔ ہمانا کار کار بشر نیست۔ خواجہ سخن سرائی نمی کند معجز نمائی می کند۔
 ہیہات در سپارش راہ مع جاوہ منزل پیو دم۔ و مدوح رانہ با ندازہ قدر و الایش
 ستودم۔ بحث از فضائل ذات و جلائل صفات بود۔ سخن در توابع و عوارض گفتہ
 آمد و لختہ بدرازی کشید۔ ہر گاہ مشک در عفران را رواج روح پرورد نہاد است
 و مہر و ماہ را بوسق نور گستر خدا داد۔ آں دوار زندہ جوہر البیابہی و زردی ستون
 و ایں دور شنندہ گوہر ابرگر می و سروی آفرین نمودن چرا۔ ہمانا قدم خزش کہ ہنگام
 تاخت بپراہہ رود عیب عنان گیر است۔ و پردہ ساڈ کہ در مقام بلندی
 بہ پستی گراید از تصور منقبتی است۔ اکنون کہ رہرو نظر را پائے رہ پیا بسنگ
 آمد۔ و عجز بیان جملہ بستن و بہانہ انگشتن آغاز نہاد۔ ز نہار گمان نبرند
 کہ مدائح سخن و محامد سخنور پایان رسیدہ باشد تا خامہ ستایش گرا از خزش
 و اندیشہ ثنا گستر از سگالش آرمیدہ باشد حاشا حاشا کہ اگر قصیدہ را وحی
 و رباعی را الہام و غزل را اعجاز و غزل سرائی معجز نامگفتہ باشم حرفے ازاں
 طومار و اندکے ازاں بسیار بسزنا گفتہ باشم۔ آہ چہ توان کہ دہم تیر نارسا۔

و هم صید بلند پرواز - هم شب کوتاه و هم افسانه دراز ۵
 زبان زنگنه فرو ماند و دراز من باقی است * بضاعت سخن آفریند و سخن باقی است
 اندیس - ماسو کس هوس

140

صحت نامہ دیوان فارسی نواب محمد مصطفیٰ خان صاحب التخلّص بہ حسرتی

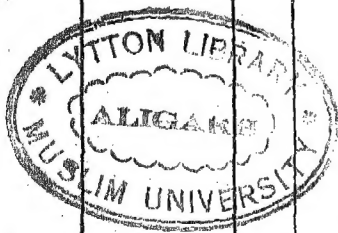
صحیح	غلط	صحیح	غلط	صحیح	غلط	صحیح	غلط
بنائے	نبائے	۱۰	۱۰	الشعر	الشعر	۱	۱
رفنا زبان	رفنا زبان	۸	۱۱	الحکمت	الحکمت	"	"
رد	رو	۹	۱۱	لسنہا	لسنہا	"	"
بیش	پیش	۱۴	۱۲	اشنائے	اشنا	۳	۲
زبان	زبان	۱۵	۱۴	بیدائے	پیدائے	۱۲	۳
صبوحیت	صبوحیت	۶	۱۸	گوشتم	گوشتم	۱	۲
تفس	نفس	۳	۲۱	گریز	گریز	۴	۵
ن	ن	۸	۵	وعده	وعده	۵	۶
نگہت	نگہت	۵	۲۲	پاک	پاک	۶	۷
ہرکجا	ہرکجا	۱۰	"	سوخت	بسوخت	"	"
خواہد	خواہد	۳	۲۳	کرد	کرد	۸	"
شنا سارموز	شنا سارموز	۱۵	"	خسرو	خسرو	"	"
باید	باید	۲	۲۴	گزیز	گریز	۲	۹
لغز	لغز	۱۰	"	چو	چو	۱۱	"

نہایت غلطی سے غلط کر کے نام دیوان میں پہلے ایک طرف سے ہونا ہے صرف ایک ہیکہ تصحیح کی جاتی ہے۔

صحیح	غلط	صفحہ	صفحہ	صحیح	غلط	صفحہ	صفحہ
بنگدہ	بنگدہ	۱	۵۹	گون	گون	۲	۲۵
بادہ	یادہ	۱	۶۱	گزیر	گریز	۱۴	"
دامان	دامان	۵	۶۵	ماہ	بہ	۵	۲۸
اشتہت	اشتہی	۸	"	نازم	نارم	۳	۳۳
خور	خود	۱	۶۷	جانمی یابد	جان می یابد	۳	۳۴
شعلہ آتش	شعلہ ز آتش	۱۰	۶۷	شاہا	شاہاں	۴	۳۵
خاطر	خاطر	۱۱	۶۷	آن ایٹہ پرداز	آن آبی پرداز	۳	۴۰
خوار - خوارگیر	خوار خوارگیر	۱۲	۶۸	بنار بزی	بنار بزی	۱۵	۴۱
المعجمہ	المعجمہ	۴	۶۹	ار	ار	۸	۴۴
بتش	بتش	۶	۷۱	خصمے	خصمی	۱۵	۴۷
ہنود	ہنود	۳	۷۷	ولے	دلی	۱۰	۴۹
ارپے	ارپے	۴	۷۷	خاکم	حاکم	۱۰	۵۳
ازجائے	ارجائے	۱۴	۷۷	بمختر	بمختر	۱۱	۵۵
ازشکن	اوشکن	۱۳	۷۹	دل آرام	دل آرام	۱	۵۶
نبو	ہنود	۵	۸۰	باشد	یاشد	۱۲	"
صورت	صورت	۶	۸۰	نگہمت	نگہمت	۱۳	۵۷

صحیح	غلط	صحیح	غلط	صحیح	غلط	صحیح	غلط
میش	پیش	۸	۹۸	ساز	ساز	۵	۸۱
خرامی	سزای	۱۲	۹۸	طاعت	طاعت	۶	۸۱
حالی کرو شود فلک	حالی کرو منور فلک	۶	۱۰۰	گشت	گشت	۴	۸۲
پرده	توبه	۱۳	۱۰۰	وفاقان	خاقان	۱۰	۸۲
حدی خوان شو	حدی خواں شد	۷	۱۰۱	و حینا	حینا		
میش	پیش	۶	۱۰۲	حرام است	حرامت	۹	۸۶
زر	رز	۳	۱۰۵	تغزیر	تغذیر	۱۱	"
می نامی	مینامی	۱۰	۱۰۵	بعید	بعیده	۱۳	"
لوشها	لوشها	۱۳	۱۰۶	زاری	رازی	۱۱	۸۸
گردوشن	گردش	۱	۱۰۷	دارم	اقوام	۱	۸۹
دریار	درپاز	۱	۱۰۸	چراغیں	چراغ میں	۲	۸۹
ازپے	ارپے	۱۳	"	گمان اثر	گمان اثر	۱	۹۲
شدرام	رشد رام	۳	۱۱۲	ورند	ورز	۹	۹۵
انکار	افکا	۵	۱۱۷	ببازو	ببارو	۸	۹۶
پرسی	پرسی	۳	۱۲۰	شیم	ستم	"	"
نوشته	فوشه	۶	۱۲۱	پراگندہ	پراگندہ	۱۱	۹۷

صفحہ نمبر	غلط	صحیح	صفحہ نمبر	غلط	صحیح
۱۲۱	۱۲	ایم	۱۵۱	۶	ہشتصد و دو
۱۲۸	۱۱	تترخ	۱۵۲	۱۰	مقصود
۱۳۱	۸	انکسار	۱۵۳	۴	اوست
۱۳۱	۱۲	بگسید	"	۱۰	ارنگاہ
۱۳۲	۷	نگست	"	"	کارتر
۱۳۳	۸	بجم کشناسان	۱۵۵	۹	رہودہ
۱۳۸	۲	ساز	۱۵۶	۴	فرد
۱۳۹	۱۲	نورضیا	۱۵۷	۶	خاصیتی
۱۴۰	۱۰	سائز	"	۱۱	پیچ
"	۱۱	دائرہ	۱۵۸	۷	بوارق
۱۴۲	۱۲	گوی			
۱۴۵	۲	کردہ			
۱۴۸	۶	ایم			
۱۴۹	۱۲	استان گل			
۱۴۹	۱۲	یزدانی			
۱۵۰	۳۱	یابد			

B242
10

۸۹۱۵۵۱۸۱

This book is due on the date
last stamped. A fine of 1 anna
will be charged for each day the
book is kept over time.

۲۹۸

[illegible]